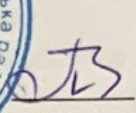

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор КТ СМ №1

 Оксана ПРОСКУРА

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Київської гімназії східних мов №1

5-клас
2022-2023 н. р.

СХВАЛЕНО
Протокол № 1 засідання
педагогічної ради Київської
гімназії східних мов №1
30.08.2022

Київська гімназія східних мов №1 (далі - КГСМ № 1) — асоційована школа ЮНЕСКО, колективний член Українського руху «Педагоги за мир та взаєморозуміння», базовий заклад освіти Інституту педагогіки НАПН України, що тісно та плідно співпрацює із закладом вищої освіти – Київським університетом імені Бориса Грінченка.

Гімназія — відкрита інноваційна соціально-педагогічна система, місія якої – створення необхідних психолого-педагогічних, соціально-культурних та економічних умов для реалізації парадигми безперервного розвитку особистості, задоволення культурно-освітніх потреб учнів відповідно до здібностей, на основі побудови компетентісно орієнтованого освітнього процесу та якості освітньої діяльності.

Заснована в 1936 році як школа для дітей із Іспанії, гімназія стала одним із потужних національних центрів освіти, науки й культури. Учні з 1 по 11 клас навчаються за авторськими навчальними програмами китайської, японської, арабської, перської, гінді, турецької, корейської мов.

У 2007-2012 роках у гімназії здійснювалася дослідно-експериментальна робота за темою: «Дидактико-методичні засади використання новітніх технологій у навчанні та вихованні учнів гімназії» (напрямок «Розробка і впровадження нових технологій навчання східних мов»). У КГСМ № 1 уперше в Україні розроблена концепція навчання східних мов. Педагогічний колектив здійснював дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня за темою «Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів» (грудень 2012 — грудень 2019 року). Провідні вчені України здійснюють наукове консультування гімназії з актуальних проблем допрофільної підготовки, профільного навчання, диференціації освіти, реалізації Концепції НУШ. Наукові досягнення гімназії відзначені численними нагородами, зокрема, медалями та дипломами за досягнення у модернізації освіти на міжнародних виставках «Сучасні заклади освіти». У 2015 році у гімназії вперше в Україні відкрито клас Конфуція штаб-квартири Інституту Конфуція міста Ханьбань (КНР). У 2018 році вчителі китайської мови розпочали стажування в Китайській Народній Республіці, а педагоги-корейці – у Республіці Корея. Учні, які вивчають китайську, мають змогу вдосконалювати знання мови в мовному таборі в КНР.

У 2019 році Державною службою якості освіти України було затверджено нетипову освітню програму для учнів 1-2, 3-4 класів, а у 2020 році у закладі освіти Службою проведено позаплановий інституційний аудит.

26 січня 2021 року було підписано Меморандум про співробітництво між Міністерством закордонних справ України та Київською гімназією східних мов №1. У лютому цього ж року – Меморандум про співпрацю гімназії з Українською асоціацією китаєзнавців. У рамках підписаного Меморандуму про співробітництво між Міністерством закордонних справ України та Київською гімназією східних мов №1 було підписано угоду про співпрацю гімназії з Дипломатичною академією імені Г. Удовенка при МЗС України. У співпраці з Міністерством освіти і науки України здійснюється професійна діяльність вчителів-волонтерів східних мов із країн, мови яких вивчаються в гімназії.

З 1999 року гімназія ініціює проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна – країни Сходу в XXI сторіччі в діалозі мов, культур, цивілізацій, педагогічних систем: ціннісні виміри особистості». В арсеналі форм і методів роботи спільні з науковцями круглі столи, навчально-методичні семінари, практикуми, тренінги з проблем сучасної освіти. Науковці здійснюють рецензування розроблених вчителями програм із іноземних мов і консультування науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України. Творча співпраця педагогів із науковцями сприяє реалізації завдань освіти України XXI століття, її інтеграції у міжнародний культурно-освітній простір.

У гімназії розроблено інноваційний проєкт «Освітня дипломатія», реалізація якого побудована на засадах системно-методологічного рівня, компетентісного, системного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого підходів, що сприяє реалізації положень Концепції Нової української школи. Київська гімназія східних мов № 1 є міцним ланцюжком європейського рівня між країнами Сходу та Україною.

Освітня програма для 5-х НУШ Київської гімназії східних мов №1 на 2022-2023 навчальний рік розроблена на виконання законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 N 988-р), Державного стандарту базової середньої освіти (далі – Державний стандарт), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898, та на виконання наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів загальної середньої освіти» від 19.02.2021 № 235. Є основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених Державним стандартом вимог до обов'язкових результатів навчання учнів.

У Київській гімназії східних мов №1 відповідно до Статуту гімназії предметом поглибленого вивчення є одна із східних мов (китайська, японська, корейська, арабська, турецька, перська (фарсі), гінді). Другою іноземною мовою, що вивчається з першого класу, є англійська.

Індивідуальна освітня траєкторія учнів гімназії формується шляхом визначення власних освітніх цілей та реалізується через індивідуальні заняття та індивідуальні консультації (стаття 14 Закону України «Про повну загальну середню освіту»).

Освітня програма гімназії відповідає вимогам частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту», а саме:

- відповідає структурі типової освітньої програми та визначеним нею вимогам до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою;
- визначає в обов'язку не меншому ніж встановлено типовою освітньою програмою загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі (5-6 класи) повної загальної середньої освіти в годинах, його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;
- містить навчальний план, що ґрунтується на одному з варіантів типового навчального плану відповідної типової освітньої програми (наказ МОН від 19.02.2021 № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти») і передбачає перерозподіл годин у визначеному типовим навчальним планом обсязі в межах мінімального та максимального навантаження для кожної галузі між обов'язковими для вивчення навчальними предметами, крім державної мови, які вивчаються окремо та інтегровано з іншими навчальними предметами;
- містить перелік модельних навчальних програм, що використовуються гімназією в освітньому процесі, та навчальних програм, затверджених педагогічною радою, що містять опис результатів навчання учнів з навчальних предметів інтегрованих курсів в обов'язку не меншому ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами;
- описує форми організації освітнього процесу та інструментарію оцінювання.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємопов'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння здобувачами освіти предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів учнів.

Мета і завдання освітньої програми

Мета і завдання освітньої програми Київської гімназії східних мов №1 ґрунтуються на визначеній Законом України «Про освіту» меті повної загальної середньої освіти, що передбачає всебічний розвиток, виховання і соціалізацію особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. В освітній програмі окреслено рекомендовані підходи до планування й організації єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом. Пріоритетним завданням освітньої системи КГСМ № 1 є полікультурне навчання підростаючого покоління на засадах толерантності і загальнолюдських цінностей, а також формування в учнів активної життєвої позиції, громадської ініціативи, патріотизму.

Тому метою полікультурного навчання і виховання в гімназії є:

- формування особистості, здатної усвідомити свою соціокультурну приналежність;
- оволодіння знаннями про мовну та культурну багатоманітність свого середовища;
- шанобливе ставлення до представників інших культур та визнання їхнього права на своєрідність та неповторність;
- формування і розвиток практичних вмінь ефективної співпраці з представниками інших культур.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначено на основі компетентнісного підходу.

Зміст програми дає можливість формувати в учнів такі ключові компетентності:

- **вільне володіння державною мовою**, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;
- **здатність спілкуватися українською, англійською та східними мовами**, що передбачає активне використання української мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади; можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;
- **математична компетентність**, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;
- **компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій**, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;
- **інноваційність**, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі, формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади; б) екологічна компетентність, що частиною спільноти і брати участь у справах громади;
- **екологічна компетентність**, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного

використання природних ресурсів, розуміння важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства;

- **інформаційно-комунікаційна компетентність**, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечно та етично використовувати засоби інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

- **навчання впродовж життя**, що передбачає опанування вміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

- **громадянські та соціальні компетентності**, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, вміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя;

- **культурна компетентність**, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

- **підприємливість та фінансова грамотність**, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективною співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Наскрізними в усіх ключових компетентностях є такі вміння:

- **читати з розумінням**, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, вміння виявляти приховану і очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу і добору контраргументів;

- **висловлювати власну думку в усній і письмовій формі**, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії;

- **критично і системно мислити**, що виявляється у визначенні характерних ознак явищ, подій, ідей, їх взаємозв'язків, вмінні аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації;

- **логічно обґрунтовувати позицію** на рівні, що передбачає здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до подій, явищ і процесів;

- **діяти творчо**, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, добросесне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів, ідей, вміння випробовувати нові ідеї;

- **виявляти ініціативу**, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблем, активну участь у різних видах діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, уміння брати на себе відповідальність;
- **конструктивно керувати емоціями**, що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність;
- **оцінювати ризики**, що передбачає вміння розрізняти прийнятні і неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори;
- **приймати рішення**, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризиків та наслідків;
- **розв'язувати проблеми**, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, практично їх перевіряти та обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення;
- **співпрацювати з іншими**, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Щоб набувати компетентностей, учні навчаються за діяльнісним підходом. Відповідно до концепції НУШ у гімназії також впроваджено інтегроване та проєктне навчання. Це сприяє тому, що учні отримують цілісне уявлення про світ, адже вивчають явища з точки зору різних наук та вчать вирішувати реальні проблеми за допомогою знань з різних дисциплін.

Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою

Визначаючи вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою, гімназія керується чинними нормативними документами у сфері освіти. Навчання за освітньою програмою базової середньої освіти в КГСМ № 1 можуть розпочинати учні, які на момент зарахування (переведення) до 5 класу досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що підтверджено відповідним документом (свідоцтвом досягнень, свідоцтвом про здобуття початкової освіти) та які раніше вивчали східну мову. У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів та/або державної підсумкової атестації за рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання упродовж першого семестру навчального року. Для проведення оцінювання наказом керівника створюється комісія, затверджується її склад (голова та члени комісії), а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів. Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складається за формою згідно з додатком 2 до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 12 січня 2016 року № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 лютого 2021 року № 160), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 р. за № 184/28314.

Перелік освітніх галузей

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- Мовно-літературна
- Математична
- Природнича
- Соціальна і здоров'язбережувальна
- Громадянська та історична
- Інформатична
- Технологічна
- Мистецька

- Фізична культура

Мовно-літературна освітня галузь реалізується через окремі навчальні предмети: «Українська мова», «Українська література», «Зарубіжна література»; «Іноземна мова. Східні мови» «Друга іноземна мова. Англійська мова».

Математична освітня галузь реалізується через навчальний предмет «Математика».

Природнича освітня галузь у 5-му класі реалізується через інтегрований курс «Пізнаємо природу».

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь реалізується шляхом вивчення інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» та курсу морального спрямування «Вчимося жити разом».

Громадянська та історична освітня галузь у 5-му класі реалізується через навчальні предмети «Вступ до історії України та громадянської освіти».

Інформатична освітня галузь реалізується через навчальний предмет «Інформатика».

Технологічна освітня галузь реалізується через навчальний предмет «Технології».

Мистецька освітня галузь реалізується через інтегрований курс «Мистецтво».

Освітня галузь Фізична культура реалізується через предмет «Фізична культура». Години фізичної культури не враховані при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Для недопущення перевантаження учнів враховуються результати їх навчання в закладах освіти іншого типу (художніх, музичних, спортивних школах тощо). За рішенням педагогічної ради (протокол №5 від 03.06.2022) при оцінюванні учнів дозволяється враховувати результати їх навчання з відповідних предметів («Мистецтво», «Фізична культура») у позашкільних закладах.

Логічна послідовність вивчення предметів розкривається у відповідних навчальних програмах.

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Загальний обсяг навчального навантаження в освітній програмі Київської гімназії східних мов № 1 відповідає загальному обсягу навчального навантаження, визначеному у базовому навчальному плані Державного стандарту (Додаток 23) та Типовій освітній програмі для 5-9 класів (Додатки 1, 2). Загальний обсяг річного навчального навантаження для кожної галузі в освітній програмі встановлено у межах визначених у Державному стандарті та Типовій освітній програмі. Загальний обсяг навчального навантаження учнів розподіляється між роками навчання, освітніми галузями, обов'язковими та вибірковими освітніми компонентами.

Керуючись показниками загальної кількості навчального навантаження, визначеними Типовою освітньою програмою, визначено обсяг фактичного річного навантаження для 5-х класів у Київській гімназії східних мов №1.

<i>Назва освітньої галузі</i>	<i>Навчальне навантаження</i>	Кількість годин 5 клас
Мовно-літературна	На тиждень	12
	На рік	420
Математична	На тиждень	6
	На рік	210
Природнича	На тиждень	2
	На рік	70
Соціальна і здоров'язбережувальна	На тиждень	1
	На рік	35
Громадянська та історична	На тиждень	1
	На рік	35
Технологічна	На тиждень	1

	На рік	35
Інформатична	На тиждень	1
	На рік	35
Мистецька	На тиждень	1
	На рік	35
Фізична культура	На тиждень	3
	На рік	105
Вибірковий освітній компонент Друга іноземна мова (англійська)	На тиждень	3
	На рік	105
Усього	На тиждень	31
	На рік	1085
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету без урахування поділу на групи	На тиждень	31
	На рік	1085
Гранично допустиме навантаження учнів	На тиждень	28
	На рік	980

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

Навчальний план для учнів 5 класів Київської гімназії східних мов №1, 5-денний робочий тиждень, розроблений на основі Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою (Додаток 3 до Наказу МОН України від 19.02.2021 року, № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти»).

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах
Інваріантна складова		
<i>Мовно-літературна</i>	Українська мова	4
	Українська література	2
	Зарубіжна література	1
	Іноземна мова (Східні мови)	5
	Друга іноземна мова (Англійська мова)	3
<i>Громадянська та історична</i>	Вступ до історії України та громадянської освіти	1
<i>Мистецька</i>	Мистецтво (інтегрований курс)	1
<i>Математична</i>	Математика	6
<i>Природнича</i>	Пізнаємо природу (інтегрований курс)	2
<i>Технологічна</i>	Технології	1
<i>Інформатична</i>	Інформатика	1
<i>Соціальна і здоров'язбережувальна</i>	Вчимося жити разом	0,5
	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	0,5
<i>Фізична культура</i>	Фізична культура	3
Разом		31
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня		28

Модельні та навчальні програми, що використовуються в освітньому процесі

Навчальний предмет /інтегрований курс	Модельні навчальні програми/навчальні програми		Наявність грифу/затвердження
	Назва	Автор	
Мовно-літературна			
Українська мова	Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавренчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Українська література	Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Зарубіжна література	Модельна навчальна програма «Зарубіжна література. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Удніцька Н. П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Іноземна мова (Східні мови)			
Корейська мова	Навчальна програма з корейської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.	Вдовиченко К. Б.	Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України від 07.06.2022 №22.1/12-Г-98
Японська мова	Навчальна програма з японської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.	Бойцова З. Ю., Антипова А. О., Івахненко Н. Г.	Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України від 07.06.2022 №22.1/12-Г-96
Турецька мова	Навчальна програма з турецької мови для 5-9 класів закладів	Айдин І. А., Джигора Н. О.	Лист Державної наукової установи

	загальної середньої освіти.		«Інститут модернізації змісту освіти» МОН України від 07.06.2022 №22.1/12-Г-93
Перська мова	Навчальна програма з перської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.	Подгорний Г. В.	Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України від 07.06.2022 №22.1/12-Г-92
Китайська мова	Навчальна програма з китайської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.	Ковальчук А. О., Сократова Л. Г.	Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України від 07.06.2022 №22.1/12-Г-95
Мова гінді	Навчальна програма з мови гінді для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.	Хмелькова Д. В.	Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України від 07.06.2022 №22.1/12-Г-97
Арабська мова	Навчальна програма з арабської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.	Ахмад О. Р., Саліх Саліх Абд	Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України від 07.06.2022 №22.1/12-Г-94
Друга іноземна мова (Англійська мова)	Моделна навчальна програма. «Друга іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти	Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М., Мацькович М. Р., Глинюк Л. М., Браун Є. Л.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Математична			
Математика	Моделна навчальна програма «Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої	Мерзляк А. Г., Номіровський Д. А., Пихтар М. П., Рубльов	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795

	освіти	Б. В., Семенов В. В., Якір М. С.	
Природ нича			
Пізнаєм о природу	Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти	Біда Д. Д., Гільберг Т. Г., Колісник Я. І.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Географ ія	Модельна навчальна програма «Географія. 6 клас»	Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795 (у редакції наказу МОН України від 09.02.2022 № 143
Громадянська та історична освіта			
Вступ до історії України та громадя нської освіти	5 клас. Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас» для закладів загальної середньої освіти	Бурлака О. В., Власова Н. С., Желіба О. В., Майорський В. В., Піскарьова І. О., Щупак І. Я.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Історія України. Всесвітн я історія.	Модельна навчальна програма. «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас»	Піскарьова І. О., Бурлака О. В., Майорський В. В., Мелещенко Т. В., Щупак І. Я	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Соціальна та здоров'язбережувальна			
Інтегров аний курс «Здоров' я, безпека та добробу т»	Модельна навчальна програма «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБР ОБУТ. 5-6 класи інтегрований курс » для закладів загальної середньої освіти	Гущина Н. І., Василяшко І. П.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Вчимося жити разом	Модельна навчальна програма «ВЧИМОСЯ ЖИТИ РАЗОМ. 5- 6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Воронцова Т. В., Пономаренко В. С., Лаврентьева І. В., Хомич О. Л.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Технологічна			
Техноло гії	Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Ходзицька І. Ю., Горобець О. В., Медвідь О. Ю., Пасічна Т. С, Приходько Ю. М.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Інформатична			
Інформа тика	Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для	Морзе Н. В., Барна О. В.	Наказ МОН України від

	закладів загальної середньої освіти		12.07.2021 №795
Мистецька			
Мистецтво	Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти	Масол Л. М., Просіна О. В.	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795
Фізична культура			
Фізична культура	Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Педан О. С., Коломоєць Г. А., Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші	Наказ МОН України від 12.07.2021 №795 у редакції наказу МОН України від 10.08. 2021 року № 898

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Освітній процес в Київській гімназії східних мов №1 організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку учнів, їхніх освітніх потреб.

Форми здобуття освіти:

- Інституційна форма (очне навчання, дистанційне навчання, змішане навчання).
- Індивідуальна форма (екстернат, сімейна (домашня), педагогічний патронаж).

В КГСМ №1 організується індивідуальна форма здобуття освіти, зокрема екстернат, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, реалізується індивідуальна освітня траєкторія учня.

В 2022-2023 н.р в гімназії впроваджено модель організації освітнього процесу у змішаному форматі:

1. Навчання очно/онлайн (у межах паралелей створюються динамічні класи-очні та дистанційні, 5-О1, 5-О2, 5-О3, 5-Д1).
2. Дистанційні класи (освітній процес організовується за індивідуальною освітньою траєкторією).

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей;
- розвитку компетентностей;
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;
- корекції основних компетентностей;
- комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу в гімназії є екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемні уроки, відео уроки тощо.

У разі запровадження дистанційного навчання (або його технологій) особливості організації освітнього процесу схвалюються педагогічною радою та затверджуються наказом керівника. Форми організації освітнього процесу будуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Педагогічні працівники гімназії мають право на академічну свободу, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну діяльність, вільний вибір форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених

у навчальних програмах окремих предметів. Педагогічні працівники та учні повинні дотримуватись академічної доброчесності.

Дистанційне навчання в гімназії організовується відповідно до вимог наказу МОН України від 08.09.2020 № 1115 та методичних рекомендацій «Організація дистанційного навчання в школі» схвалено до використання (лист ІМЗО від 18.06.2020 № 22.1/12-Г-372). Дистанційне навчання може бути організоване за допомогою: поєднання онлайн-занять через Zoom, Skype, Meet, Instagram, Google, Hangouts тощо; заздалегідь записаних відеоуроків, презентацій від вчителів чи із зовнішніх освітніх ресурсів; використання безкоштовних веб серверів та платформ, наприклад «На урок», «Prometheus», відеоуроки на You Tube, уроки «Всеукраїнської школа онлайн», Google, Classroom, Moodle, Microsoft Teams тощо. Основними формами онлайн-комунікації в гімназії є відеоконференції, форуми, чати, блоги, анкетування, електронна пошта тощо.

ОПИС ІНСТРУМЕНТАРІЮ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Поточне формувальне оцінювання здійснюють з метою допомогти учням усвідомити способи досягнення кращих результатів навчання. **Підсумкове оцінювання** здійснюють з метою отримання даних про рівень досягнення учнями результатів навчання після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів. **Поточне формувальне оцінювання** здійснюється системно в процесі навчання. Формулюються об'єктивні і зрозумілі для здобувачів освіти навчальні цілі на певний період (заняття, тиждень, період відведений для вивчення теми, тощо). Основою для вироблення навчальних цілей є очікувані результати навчання, передбачені відповідною навчальною або модельною навчальною програмою, та критерії оцінювання. Інформування учнів про критерії оцінювання, за якими буде визначено рівень їхніх навчальних досягнень на кінець навчального семестру та року. Педагоги впроваджують поступове залучення учнів до вироблення критеріїв оцінювання результатів окремих видів навчальної діяльності. Важливим є створення умов для активної участі учнів у процесі оцінювання із застосуванням критеріїв, зокрема шляхом самооцінювання та взаємооцінювання, та спільне визначення подальших кроків для покращення результатів навчання. Коригування освітнього процесу з урахуванням результатів оцінювання та навчальних потреб учнів.

Формувальне оцінювання в гімназії здійснюється через:

- спостереження вчителя за навчальною та іншою діяльністю учнів;
- аналіз портфоліо учнівських робіт;
- самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів;
- оцінювання особистісного розвитку та соціалізації учнів їхніми батьками;
- прийоми зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу.

Підсумковому оцінюванню - семестровому, річному підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента навчального плану. Семестрове оцінювання здійснюють з урахуванням різних видів навчальної діяльності, які мали місце протягом семестру, та динаміки особистих навчальних досягнень учня/учениці. Річне оцінювання здійснюється за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку. Поточне та підсумкове оцінювання результатів навчання учнів здійснюються відповідно до вимог модельних навчальних програм із застосуванням таких основних форм та способів:

- усної (зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування);
- письмової, у тому числі графічної (зокрема шляхом виконання діагностичних, самостійних та контрольних робіт, тестування, організації роботи з текстами, діаграмами, таблицями, графіками, схемами, контурними картами тощо);
- цифрової (зокрема шляхом тестування в електронному форматі);
- практичної (зокрема шляхом організації виконання різних видів експериментальних

досліджень та навчальних проектів, виготовлення виробів, роботи з біологічними об'єктами, хімічними речовинами тощо).

У рамках академічної свободи педагогічні працівники гімназії здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.

Рівні результатів навчання учнів визначаються за:

- сформованістю пізнавальної діяльності (мотивації пізнання, сприймання, осмислення, перетворення знання, практичної діяльності);
- сформованістю знань, умінь, ціннісних ставлень як складників ключових і предметних компетентностей;
- володінням розумовими операціями: вмінням аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- пізнавальною активністю;
- мірою самостійності та творчості у виконанні навчальних завдань;
- сформованістю вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, висувати і формулювати гіпотези.

Види інструментів оцінювання:

- закриті запитання;
- відкриті запитання;
- інтерв'ю;
- рольові ігри і моделювання;
- спостереження;
- презентації, проекти.

Творчі методи та такі що стимулюють активність (портфоліо; тематичний колаж; картки з тестами або ситуаціями для інтерактивних ігор; пам'ятка із вивченої теми; вірш, пісня, сценарій гри або вистави, які стосуються теми заняття).

Критерії оцінювання

Оцінювання зорієнтоване на визначені Державним стандартом ключові компетентності та наскрізні вміння й передбачені навчальною програмою очікувані результати навчання для відповідного періоду освітнього процесу.

Враховуючи ці вимоги, для оцінювання навчальних досягнень учнів доцільно керуватися такими категоріями критеріїв:

- розв'язання проблем і виконання практичних завдань із застосуванням знань, що охоплюються навчальним матеріалом;
- комунікація тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій ;
- планування й здійснення навчального пошуку, робота з текстовою і графічною інформацією;
- рефлексія власної навчально-пізнавальної діяльності.

Під час оцінювання навчальних досягнень важливо враховувати дотримання учнями принципів доброчесності, а саме вияв поваги до інших осіб, їхніх прав і свобод, дбайливе ставлення до ресурсів і довкілля, дотримання принципів академічної доброчесності.

Протягом I семестру, а саме у вересні-жовтні 2022 року оцінювання вербальне, листопаді-грудні оцінювання рівневе (в-високий рівень, д- достатній, с – середній, п – початковий). Не оцінюються протягом 2022-2023 навчального року предмети «Мистецтво», «Фізична культура», Інтегровані курси «Здоров'я, безпека та добробут», «Вчимося жити разом».

Здійснюється підсумкове оцінювання результатів навчання за 12- бальною шкалою оцінювання у II семестрі 2022-2023 навчального року. Результати річного оцінювання відображають у свідоцтві досягнень, яке видають учневі/ учениці в кінці навчального року, за системою шкалою, визначеною законодавством.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

УКРАЇНСЬКА МОВА

(140 годин на рік, 4 години на тиждень, з них 10 год – резервних)

Навчальний предмет «Українська мова» забезпечує реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання мовно-літературної галузі.

Метою навчання української мови в школі є формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.

Завдання навчального предмета: навчити вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови; виховати свідоме прагнення до вивчення української мови; сформувати духовний світ учнів, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири; розвинути мислення, пам'ять, творчі здібності, естетичні почуття, самоповагу та впевненість у собі. Знання мають стати інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення та облаштування свого життя. Цю навчальну програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, вона відповідає меті й ідейним засадам цього документа та реалізує результати, окреслені в ньому. Крім того, враховано положення Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235.

Модельна програма:

- ґрунтується на засадах цінностей українського народу, особистісно зорієнтованого, компетентісного, аксіологічного, діяльнісного, інтегративного підходів;

- передбачає реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі;

- враховує наступність між циклами навчання;

- орієнтується на компетентісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі.

У програмі визначено:

1) очікувані результати навчання учнів

2) зміст навчального предмета

3) види навчальної діяльності учнів.

Очікувані результати навчання учнів – це результати, яких потрібно досягти на певному етапі освітнього процесу. Вони співвідносяться з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом.

Орієнтовна послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів забезпечується структуруванням змісту навчального предмета з використанням розділів, тем/тематик. Пропонований **зміст** окреслює рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за певний період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів. Серед наведених у програмі **видів навчальної діяльності** учитель може обирати ті, які вважає найбільш актуальними й корисними, до того ж він може змінювати теми висловлень. Для зручності виокремлено **види діяльності**, які мають здійснюватися на традиційних уроках розвитку мовлення. **Сформульовані в кожному розділі та підрозділі ціннісні орієнтири**, не обмежуючи академічної свободи вчителя, мають на меті допомогти йому вибрати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнити й структурувати навчальну діяльність, сформувати в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві. Наведені переліки можна доповнювати та скорочувати. На формування ціннісних ставлень і суджень, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством, зорієнтована Концепція Нової української школи, де в розділі «Виховання на цінностях» зазначено, що «найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей». Виховання на цінностях є ключовим у педагогічних працях Василя Сухомлинського, який наголошував «Людину треба вчити, що вона живе не в пустелі, а серед людей. Кожен твій крок урешті-решт позначається на твоєму ближньому, тому що ідеш ти кудись і з якоюсь метою; кожне твоє слово в душі іншого відгукнеться, але як воно відгукнеться – залежить від тебе. же те, що ти дивишся на навколишній світ і бачиш його, таїть у собі добро і зло; усе залежить від того, що і як ти бачиш».

Категорія «ціннісні орієнтири особистості» містить у собі три компоненти :

пізнавальний – усвідомлення сутності явища, його якостей, властивостей;

емоційний – переживання цінності явища;

мотиваційний – готовність діяти відповідно до усвідомленої цінності в ситуації вибору.

Для досягнення **мети** вивчення української мови важливо чергувати різні **методи та прийоми** психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів:

- заохочення;
- створення яскравих навчально-образних уявлень;
- навчально-пізнавальна гра;
- створення ситуації успіху;
- створення проблемної ситуації;
- поштовх до пошуку альтернативних рішень;
- виконання творчих завдань;
- кооперація учнів.

Ефективність освіти пов'язують із реалізацією компетентнісного підходу. Такий підхід передбачає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у конкретних умовах. Компетентності дають змогу усунути суперечності між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих завдань вміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; аналізувати і пояснювати причини та наслідки подій, вчинків, явищ; створювати тексти, проекти; висловлювати ставлення до подій, вчинків; брати участь у колективних справах, у розв'язанні навчальних завдань та ін.

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів є поточне та підсумкове (тематичне, семестрове, річне). Поточне та підсумкове оцінювання здійснюють відповідно до цієї навчальної програми із застосуванням таких основних форм та способів :

- усної (зокрема шляхом індивідуального, групового та фронтального опитування);
- письмова (зокрема шляхом виконання самостійних та контрольних робіт, тестування, організації роботи з тестами);
- цифрової (зокрема шляхом тестування в електронному форматі);
- практичної (зокрема шляхом організації виконання різних видів досліджень, навчальних проектів тощо);

У рамках академічної свободи педагогічні працівники здійснюють вибір форм, змісту та способу оцінювання залежно від дидактичної мети.

5 клас

К-сть год ин	Зміст навчального матеріалу		К-сть год ин	Очікувані результати
	Мовна лінія 100 год.	Мовленнєва лінія 30 год.		
1	<p>Вступ. Значення мови в житті людини й суспільства. Українська мова — державна мова України. Мова як основний засіб спілкування. Інші функції мови: формування думки, пізнавальна,</p>	<p>Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. Добирання заголовка тексту. Формулювання теми й основної думки тексту. Визначення мікротем і тематичних речень. Колективне складання простого плану прослуханого або прочитаного тексту. Складання висловлювання за</p>	2	<p>Учень / учениця: розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення, толерантно реагує, використовуючи формули мовного етикету, етично висловлює власне</p>

	<p>об'єднувальна. Мовні й немовні засоби спілкування, які люди використовують у повсякденному житті. Значення української мови як державної в житті Української держави та її громадян. Зміст статті 10 Конституції України.</p>	<p>коміксом (малюнком). Усний опис малюнка, за допомогою якого можна проілюструвати прочитаний текст. Мовленнєвий експеримент (наприклад, заміна іменників займенниками для уникнення небажаного повтору слів). Складання висловлення з особовими займенниками з урахуванням змісту. Складання усного висловлювання, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. Уроки розвитку мовлення Усний вибірково переказ художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним планом. Редагування переказу.</p>	<p>ставлення до почутого доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації . характеризує порушені в тексті проблеми знаходить у тексті відому і нову інформацію формулює тему та основну думку тексту виокремлює в тексті мікротеми .</p>
<p>5</p>	<p>Повторення вивченого в початкових класах. Текст. Речення. Слово. Поділ тексту на речення. Інтонація речень, різних за метою висловлювання. Слово як компонент речення. Лексичне значення слова. Слово як частина мови. Роль слів різних частин мови. Граматичні форми слів різних частин мови</p>	<p>Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. Добирання заголовка тексту. Формулювання теми й основної думки тексту. Визначення мікротем і тематичних речень. Колективне складання простого плану прослуханого або прочитаного тексту. Редагування речень, у яких допущено помилки у слововживанні . Складання висловлювання за коміксом (малюнком). Усний опис малюнка, за допомогою якого можна проілюструвати прочитаний текст. Мовленнєвий експеримент (наприклад, заміна іменників займенниками для уникнення небажаного повтору слів). Складання висловлення з особовими займенниками з урахуванням змісту. Уроки розвитку мовлення.</p>	<p>2</p> <p>вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) вибірково переказує зміст почутого повідомлення складає простий план почутого переказу з використання окремих способів і засобів візуалізації враження від почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) визначає ключові</p>

		Усний вибірковий переказ художнього тексту, що містить опис предмета, за колективно складеним планом. Редагування переказу		слова в почутому повідомленні
1 2	<p>Лексикологія.</p> <p>Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні слова (<i>повторення</i>). Використання багатозначних слів у прямому й переносному значеннях. Роль слів у переносному значенні в художньому стилі мовлення.</p> <p>Синоніми (<i>повторення та поглиблення</i>)</p> <p>Синонімічний ряд. Роль синонімів у мовленні.</p> <p>Використання синонімів як засобу зв'язку речень у тексті та для уникнення невинуватених повторів слів.</p> <p>Антоніми (<i>повторення та поглиблення</i>). Роль антонімів у мовленні. Антоніми в прислів'ях і приказках.</p> <p>Омоніми (<i>повторення та поглиблення</i>).</p> <p>Розрізнення омонімів і багатозначних слів.</p> <p>Пароніми.</p> <p>Лексична помилка (<i>практично</i>).</p> <p>Тлумачний словник, словники антонімів, синонімів, омонімів, паронімів (<i>практично</i>).</p>	<p>Аудіювання і читання тексту, у якому використано слова, ужиті в переносному значенні.</p> <p>Складання усного висловлювання, пов'язаного з конкретно. Життєвою ситуацією.</p> <p>Складання і розігрування діалогу етикетного характеру з використанням синонімічних етикетних формул вітання, прохання, вдячності (у музеї, бібліотеці, магазині, спортзалі та ін.) з урахуванням віку та статусу співрозмовника.</p> <p>Робота з деформованим текстом (заміна повторюваних слів синонімами як засобу зв'язку речень у тексті).</p> <p>Складання опису природи з використанням слів у переносному значенні, а також епітетів і порівняння. Підготовка аудіо- чи відео рекомендацій (постер, слайди, відеоролик) для соцмереж про поширені лексичні помилки.</p> <p>Уроки розвитку мовлення</p> <p>1. Докладний усний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису тварини, що містить синоніми та антоніми (за колективно складеним простим планом).</p> <p>2. Докладний письмовий переказ тексту розповідного характеру з елементами опису предмета або тварини за самостійно складеним простим планом.</p> <p>Редагування переказу.</p> <p>3. Аналіз письмового переказу</p>	4	<p>Учень / учениця: самостійно складає простий план почутого вказує на окремі особливості, що сприяють або заважають ефективній комунікації в конкретній ситуації спілкування дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів читає тексти різних функціональних стилів і мовленнєвих жанрів у різний спосіб (оглядово, вибірково тощо) відповідно до мети читання формулює тему та основну думку тексту розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо використовує для розв'язання</p>

				завдань актуальні та достовірні текстові/медіа текстові джерела інформації .
1 2	<p>Будова слова.</p> <p>Основа слова й закінчення. Незмінні й змінні слова. (повторення й поглиблення відомостей).</p> <p>Корінь слова. Спільнокореневі слова та форми слова (повторення і поглиблення).</p> <p>Спільнокореневі слова як засіб зв'язку речень у тексті. Префікс і суфікс (повторення і поглиблення).</p> <p>Суфікси та префікси, які надають словам емоційного забарвлення та виразності.</p> <p>Правопис значущих частин слова (повторення). Написання префіксів <i>пре-, при-, прі-</i>.</p>	<p>Аудіювання і читання текстів, що містять слова із суфіксами, які надають слову значень зменшуваності й пестливості. Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту.</p> <p>Порівняння текстів щодо наявності в них спільнокореневих слів.</p> <p>Створення казки, текст якої містить слова, що надають слову значення збільшеності та згрубілості.</p> <p>Складання речень-компліментів з використанням слів із префіксом <i>пре-</i> (наприклад, для привітання з днем народження).</p> <p>Підготовка відеопам'ятки (постер, слайди, відеоролик) про написання префіксів.</p> <p>Уроки розвитку мовлення</p> <p>Написання твору-опису тварини(або предмета) з використанням слів із суфіксами та префіксами, що надають тексту емоційного забарвлення й виразності (у художньому стилі).</p> <p>Редагування твору- опису.</p> <p>2. Аналіз письмового твору-опису</p>	3	<p>дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів знаходить у тексті відому і нову інформацію розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них обґрунтовує значення інформації, здобутої в прочитаному тексті створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними словотвірними, орфографічними, стилістичними нормами створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному</p>

				оформленні власних висловлень.
1 4	<p>Фонетика. Графіка. Орфоенія. Орфографія. Звуки мови й звуки мовлення.</p> <p>Відмінність їх від інших звуків, які створює людина (кашляння, свист), звуків природи, фізичних явищ тощо.</p> <p>Голосні й приголосні звуки.</p> <p>Приголосні тверді і м'які, дзвінки і глухі, шиплячі (повторення). Напів пом'якшені, пом'якшені приголосні. Вимова звуків, які позначаємо буквами г і ґ.</p> <p>означення звуків мовлення на письмі. Алфавіт (абетка, азбука).</p> <p>Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, є, ї та щ (повторення)</i>.</p> <p>Склад. Основні правила переносу.</p> <p>Наголос. Логічний наголос для виділення слів зі смисловим навантаженням.</p> <p>Орфоепічний словник і словник наголосів.</p> <p>Орфоепічна помилка(практично).</p>	<p>Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами.</p> <p>Складання та розігрування діалогів з використанням слів, у вимові яких часто трапляються помилки (<i>черговий, новий, запитання, завдання</i> та ін.).</p> <p>Запис аудіопривітання з дотриманням правил орфоепії</p> <p>Складання речень і мікротекстів, що містять слова, у вимові яких трапляються помилки.</p> <p>Підготовка аудіоповідомлення для соцмереж про поширені помилки в наголошуванні слів.</p> <p>Складання тексту, у якому всі слова починаються однаковою буквою.</p> <p>Уроки розвитку мовлення</p> <p>1. Написання твору-розповіді на основі власного досвіду в художньому стилі. Редагування твору.</p> <p>2. Аналіз твору-розповіді.</p>	3	<p>Учень / учениця: вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення і виявляє і відтворює прихований зміст повідомлення, розрізняючи невербальні засоби (інтонацію, силу голосу, логічні наголоси, темп, паузи, міміку, жести, пози), використані для передачі прихованого змісту визначає основну мету почутого аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів розрізняє тексти різних стилів і типів висловлює власні почуття, враження, викликані прочитаним, своє ставлення до зображених у тексті людей, подій, ситуацій, явищ тощо записує власні міркування або інформацію з інших джерел</p>

				створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід
1 2	<p>Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія. Вимова голосних і приголосних звуків. Чергування звуків. Правопис префіксів з- (зі-, с-), роз- (розі-), без-</p> <p>Вимова голосних звуків. Ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Позначення на письмі ненаголошених голосних (е), [и] в коренях слів. Орфографічний словник. Орфограма {практично}. Орфографічна помилка (практично). Вимова приголосних звуків. Уподібнення приголосних звуків в. Написання слів із сумнівними приголосними. Вимова та правопис префіксів з- зі-, с-; роз- (розі-), без-. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків (практично): [о] – [а], [е] – [і], [е] – [и]; [о], [е] з [і]; [и] – [і] після</p>	<p>Висловлення міркувань щодо проблемних питань, пов'язаних з мовними явищами. Складання висловлювання про дружбу чи людські чесноти з використанням слів, у яких відбувається спрощення Записування аудіоповідомлення для соцмереж зі зразками правильної вимови. Особливості складання есе. Уроки розвитку мовлення Написання есе про красу й милозвучність української мови (про транспорт майбутнього, воду в природі тощо). Редагування есе.</p>	3	<p>Учень / учениця: визначає спільне і різне в повідомленнях інших осіб розпізнає наявні в почутому повідомленні факти, судження та аргументи дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів знаходить у тексті відому і нову інформацію розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них записує власні міркування або інформацію з інших створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформляє власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного</p>

	[ж], [ч], [ш], [шч] та [г], [к], [х] у коренях слів; [г], [к], [х] – [ж], [ч], [ш] – [з'], [ц'], [с']. Основні випадки чергування у – в, і – й, з – із – зі (правила милозвучності).			висловлення знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх суть
1 2	Фонетика. Графіка. Орфоепія. Орфографія. Вживання м'якого знака. Апостроф. Сполучення букв йо,ьо. Подвоєння букв Позначення м'якості приголосних на письмі. Вживання м'якого знака (повторення і поглиблення) Сполучення букв йо,ьо. Апостроф(повторення і поглиблення). Подвоєння букв на позначення збігу однакових приголосних. Подвоєння букв на позначення подовжених приголосних.	Орфоепічний тренінг (удосконалення вимови звуків відповідно до правил орфоепії). Складання і проведення словникових диктантів. Лінгвістичне мінідослідження. Складання «хмари слів» на вивчену орфограму. Виконання проекту (наприклад, складання коміксу, казки, плакату, розроблення макету веб сторінки, презентації тощо на тему, пов'язану з фонетикою, орфоепією, орфографією). Уроки розвитку мовлення 1. Докладний усний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами роздуму (за планом). 2. Написання твору-роздуму на тему, пов'язану із життєвим досвідом чи в художньому стилі за колективно складеним планом. Редагування твору- роздуму Аналіз письмового твору-роздуму.	5	Учень / учениця: вказує на конструктивні думки, критично і толерантно ставлячись до різних поглядів наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи типові мовленнєві конструкції, доречні цитати з тексту для вираження власних поглядів, ідей, переконань розрізняє тексти різних стилів і типів переказує зміст тексту в різний спосіб відповідно до завдання
1	Відомості із	Підкреслення членів		створює письмові

2	<p>синтаксису й пунктуації. Словосполучення і речення. Головні та другорядні члени речення.</p> <p>Словосполучення. Відмінність словосполучення від слова й речення. Головне й залежне слово в словосполученні.</p> <p>Речення, його граматична основа (підмет і присудок). Речення з одним головним членом (загальне ознайомлення)</p> <p>Види речень за метою висловлювання; за емоційним забарвленням: окличні й неокличні</p> <p>Пунктуаційна помилка та її умовне позначення (<i>практично</i>).</p> <p>Другорядні члени речення: додаток, означення, обставина.</p>	<p>речення. Синтаксичний розбір речення.</p> <p>Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, визначення частин мови, якими виражено вказані члени речення.</p> <p>Поширення речень додатками, означеннями, обставинами.</p> <p>Перебудова речень (наприклад, розповідних на спонукальні або питальні).</p> <p>Складання тексту (опису, роздуму) про природні явища з використанням епітетів.</p> <p>Уроки розвитку мовлення</p> <p>1. Написання твору-роздуму за колективно складеним планом у художньому стилі. Редагування твору-роздуму.</p> <p>2. Написання письмового твору-роздуму.</p>	4	<p>тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними орфографічними нормами створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил вирізняє фонетичні явища у своєму та чужому мовленні</p>
1 4	<p>Речення з однорідними членами.</p> <p>Звертання. Вставні слова та сполучення слів.</p> <p>Складне речення.</p> <p>Пряма мова. Діалог.</p> <p>Речення з однорідними членами (без сполучників і з</p>	<p>Читання та аудіювання діалогів, а також текстів, як містять визначені синтаксичні одиниці.</p> <p>Перебудування речень (наприклад, складних на речення з прямою мовою).</p> <p>Складання тексту вітальної листівки з нагоди Дня матері, Дня Землі тощо з використанням звертань.</p> <p>Складання діалогів відповідно до запропонованої ситуації чи за</p>	4	<p>Учень / учениця: визначає ключові слова в почутому повідомленні доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації</p>

	<p>найбільш уживаними сполучниками). Кома між однорідними членами речення. Узагальнювальне слово в реченні з однорідними членами. Двокрапка перед однорідними членами речення після узагальнювального слова. Тире перед узагальнювальним словом. Звертання. Непоширені та поширені звертання. Розділові знаки для виділення звертань (<i>повторення</i>). Ознайомлення з найбільш уживаними вставними словами та сполученнями слів (<i>практично</i>). Виділення вставних слів на письмі комами. Складні речення з безсполучниковим і сполучниковим зв'язком. Кома між частинами складного речення. Пряма мова. Діалог. Розділові знаки для оформлення прямої мови.</p>	<p>фото з використанням визначених синтаксичних одиниць. Написання оповідання (казки) за поданим початком з використанням діалогу. Уроки розвитку мовлення 1.Письмовий докладний переказ тексту розповідного характеру з елементами роздуму, що містить однорідні члени речення. Редагування тексту. 2.Аналіз письмового переказу. Лист до рідної людини з використанням звертань і вставних слів. Редагування тексту.</p>	<p>добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов спілкування дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів формулює тему та основну думку тексту розпізнає основні виражальні засоби, використовує окремі з них визначає актуальність і несуперечливість тексту (наприклад, чи наведена інформація є правдивою, актуальною, не містить суперечностей) на основі власного досвіду та досвіду інших осіб записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід складає та оформляє власне висловлення згідно з усталеними пунктуаційними нормами добирає</p>
--	---	---	---

			<p>доречні засоби. знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові й мовному оформленні власних висловлень пояснює окремі виправлення з урахуванням вивчених правил аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу. Учень (учениця): стисло переказує зміст почутого повідомлення, підпорядковуючи намір висловлення темі та основній думці перифразовує репліки в діалозі визначає ключові слова в почутому повідомленні добирає стиль мовлення відповідно до мети, потреб і умов.</p>
6	<p>Повторення й узагальнення вивченого в кінці року. Лексикологія. Будова слова й орфографія. Фонетика й графіка. Орфоепія й орфографія. Синтаксис і пунктуація.</p>	<p>Глумачення лексичного значення ужитих у реченнях (текстах) слів. Виділення у слові значущих частин. Розбір слова за будовою. Записування слова фонетичною транскрипцією. Фонетичний розбір слова. Визначення членів речення. Синтаксичний розбір речення. Редагування речень,</p>	<p>Учень / учениця: визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в почутому повідомленні обґрунтовує достовірність, повноту інформації, у разі потреби звертаючись до відповідних</p>

		словосполучень, у яких допущено лексичні чи граматичні помилки (з коментуванням).		джерел, доречно цитуючи окремі фрагменти почутого повідомлення формулює тему та основну думку тексту записує власні міркування або інформацію з інших джерел створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів,
--	--	---	--	---

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

«Українська література. 5-6 класи»

(70 годин на рік, 2 години на тиждень, з них 4 - резервні)

Українська література як навчальний предмет має виняткове значення в системі шкільної освіти. Специфіка літературного курсу зумовлена сутністю художньої літератури як виду мистецтва, що відтворює багатство й різноманітність людського буття в художніх образах. На послідовне формування компетентних учнів-читачів, активізацію їхньої читацької діяльності, читацький і особистісний саморозвиток орієнтована модельна навчальна програма « Українська література» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти.

Зміст і структура програми розроблені відповідно до Закону країни «Про повну загальну середню освіту» 2020 і Державного стандарту базової середньої освіти 2020. Зміст і структура програми логічно пов'язані зі змістом і компонентами літературної освіти початкової ланки навчання, орієнтовані на дотримання принципів наступності та перспективності в реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, поступове набуття учнями предметних знань і розвиток читацької і ключових компетентностей. У контексті сучасних освітніх пріоритетів **мета вивчення української літератури** – розвиток компетентних учнів-читачів, залучення їх до високохудожніх надбань класичної та сучасної української літератури; розвиток художнього сприйняття навколишнього світу, осмислення конкретно-історичного та загальнолюдського значення зображеного письменником; розширення культурно-пізнавальних інтересів; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та естетичних смаків; сприяння всебічному розвитку і творчій самореалізації в сучасному світі; виховання національно свідомих громадян країни; формування гуманістичного світогляду, національних і загальнолюдських цінностей. **Завдання курсу української літератури в 5–6 класах** – розвивати в учнів стійкий інтерес до читання, удосконалювати навички виразного читання, ознайомити школярів-підлітків із доступними й цікавими для їхнього віку високохудожніми творами, формувати початкове розуміння специфіки мистецтва, збагачувати емоційний світ, подати початкові відомості про видатних українських письменників, формувати елементарні вміння аналізу художніх творів, поглиблювати первинне сприймання та усвідомлення художньої сутності образів, сприяти засвоєнню основних понять з теорії літератури, розвивати усне й писемне мовлення учнів. Програма побудована з урахуванням дидактичних вимог до змісту шкільної літературної освіти – принципів доступності, науковості навчання, системності, послідовності та наступності в навчанні, принципів емоційності, наочності, зв'язку навчання з життям. Програма орієнтована на компетентнісне навчання української літератури, що досягається

шляхом розкриття можливостей предмета для формування читацької і ключових компетентностей учнів 5–6 класів. **Читацька компетентність як предметна** – інтегрований результат навчальних досягнень учнів-читачів, пов'язаних із читацькою діяльністю; здатність до осмисленого здобуття предметних знань і вмінь, передбачених конкретною програмовою навчальною темою та шкільним курсом літератури загалом; система ціннісно-світоглядних та естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів; здатність учня-читача до цільового застосування комплексу предметних знань, умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях. Структурними компонентами читацької компетентності є культурний, літературознавчий, інтерпретаційний, аксіологічний, творчо-мовленнєвий. Дидактико-методичний потенціал модельної навчальної програми забезпечує можливість формування в процесі вивчення творів української літератури ключових компетентностей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти 2020 .

Програма орієнтована на формування наскрізних умінь, якими мають оволодіти учні:

- 1) читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного;
- 2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формах;
- 3) критично і системно мислити;
- 4) логічно обґрунтовувати позицію;
- 5) діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей; 6) виявляти ініціативу, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблем;
- 7) конструктивно керувати емоціями;
- 8) оцінювати ризики;
- 9) приймати рішення, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем;
- 10) розв'язувати проблеми, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми;
- 11) співпрацювати з іншими.

Програму побудовано за тематично-жанровим принципом із дотриманням хронологічної послідовності щодо презентації письменницьких персоналій у межах кожного тематичного розділу. Навчальний матеріал у 5 класі згруповано в таких тематичних розділах «Вступ», «Малі жанри фольклору та літератури прислів'я, приказки, загадки », «Народні та літературні казки», «Минуле українського народу легенди, перекази, літописні оповіді», « Україна і я»; « Рідна природа», «Світ дитинства», «У пошуках пригод і чудес», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», « Узагальнення та систематизація вивченого».

У 6 класі виокремлено такі тематичні розділи «Вступ», «Міфи прадавньої країни», «Народні пісні. Календарно-обрядові пісні», «Мудрість байки», «Ліричні послання країні», « Різдвяні дива», « Романтика пригод і фантастики», «Поетичне бачення світу», «Дитинство видатних українців», «Гумор і сатира», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», «Узагальнення та систематизація вивченого».

Структура програми включає результативні, змістові та процесуальні складники. **Змістове наповнення рубрики «Очікувані результати»** розроблено згідно з визначеними та індексованими в Державному стандарті базової середньої освіти щодо мовно-літературної освітньої галузі додаток № 2 чотирма групами вимог до обов'язкових результатів навчання учнів 5–6 класів. Їх конкретизацію щодо опрацювання навчального матеріалу кожного тематичного розділу модельної навчальної програми розкрито відповідно до унормованої в Державному стандарті послідовності:

- 1) взаємодія з іншими особами в усній формі, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;
- 2) сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, зокрема інформаційних та художніх текстах класичної та сучасної художньої

літератури української, медіатекстах та використання інформації для збагачення власного досвіду й духовного розвитку;

3) висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів українських і зарубіжних письменників; взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови;

4) дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу. Зазначена в програмі кількість навчальних годин відповідає рекомендованому навчальному часу, що визначено Типовою освітньою програмою наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти». У 5 – 6 класах передбачено по 70 навчальних годин на рік, тобто по 2 год. На тиждень. Так, на текстуальне вивчення рекомендовано – 54 год., розвиток мовлення – 4 год. у межах годин на текстуальне вивчення, виразне читання – 4 год., позакласне читання – 4 год., вивчення літератури рідного краю – 2 год., узагальнення вивченого – 2 год. Окрім того, передбачено 4 резервні години, які вчитель може використати на власний розсуд, залежно від читацьких і пізнавальних інтересів учнів. Учитель має право самостійно розподіляти навчальні години та планувати опрацювання програмового матеріалу.

5 клас

К-ст ь го ди н			Очікувані результати
	ТЕМАТИЧ НІ РОЗДІЛИ	ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГ О МАТЕРІАЛУ	
1	Вступ	Роль книги в житті людини. Література як художнє відтворення життя, побуту, звичаїв, духовно-моральних цінностей людини. Сучасний читач. Художні твори зі шкільного літературного курсу початкової освіти та самостійно прочитані.	Уважно слухає інформацію про роль книги, художнього слова в житті людини, значущість читання в сучасному інформаційному світі, важливість вироблення вмінь компетентного читача; розуміє та відтворює зміст почутої інформації; знаходить у почутому повідомленні відповіді на поставлені запитання; аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом; доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб, зважаючи на неповноту або суперечливість почутої інформації; читає навчальний матеріал підручника про роль книги, художнього слова в житті людини, значущість читання в інформаційному суспільстві,

			важливість вироблення вмінь компетентного читача; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу опрацьованого тексту; обирає самостійно або за допомогою інших осіб художні тексти для читання, аргументує свій вибір; описує свої літературні уподобання, наводячи приклади прочитаних творів.
4	Малі жанри фольклору та літератури УПЧ Анатолій Качан Загадки «Квітка Сонця», «Світов@ павутин@».	Прислів'я та приказки – перлини народної мудрості. Художнє відтворення в прислів'ях і приказках життєвого досвіду багатьох поколінь українців.	Уважно слухає інформацію про малі жанри у фольклорі та літературі; про життєпис Л. Глібова та акровірші й загадки у творчості письменника; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення; стисло переказує зміст повідомлення про втілення в прислів'ях, приказках і загадках узагальнених суспільних поглядів на норми моралі та етики та коротку інформацію про життя та творчість Л. Глібова; передає з використання окремих способів і засобів візуалізації враження від почутого повідомлення; виявляє взаємозв'язок змісту малих жанрів фольклору із власними потребами для особистісного розвитку; читає виразно (зокрема й напам'ять) прислів'я, приказки народні та авторські загадки; розрізняє жанрові особливості прислів'їв і приказок, різновиди загадок; характеризує порушені в прислів'ях, приказках і загадках проблеми; знаходить у текстах прислів'їв, приказок і загадок теоретико-літературні поняття, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку прислів'їв, приказок, загадок, зокрема й авторських загадок Л. Глібова, порівнює народні та авторські загадки; розпізнає основні художні виражальні засоби у творах малих жанрів фольклору,
		Народні загадки. Первісне та сучасне значення народних загадок. Тематика загадок.	
		Леонід Глібов. «Бачить– не бачить», «Котилася тарілочка», «Гоп-гоп, діти-молодята!» (одна-дві загадки за вибором учителя).	

			<p>використовує окремі з них; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу творів малих жанрів фольклору про відображення в них народної мудрості; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в прислів'ях, приказках і загадках, і власним життєвим досвідом висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження викликані вивченими прислів'ями, приказками і загадками, своє ставлення до зображених у творах людей, подій, ситуацій, явищ тощо; обирає для самостійного ознайомлення тексти малих жанрів фольклору і наводить аргументи щодо свого вибору; ефективно використовує інформаційні ресурси(бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; створює власний медійний продукт (мультфільм, відеоролик, навчальний проект тощо) за мотивами прочитаного; збагачує власне мовлення окремими засобами художньої виразності.</p>
10	<p>Народні та літературні казки УПЧ Народні казки (за вибором учнів). Кримськотатарська народна казка «Золоте яблуко» (переклад Данила Кононенка). Василь Королів-Старий «Хуха-Моховинка». Лариса Письменна «Як у Чубасика сміх</p>	<p>Народні казки. Повторення та узагальнення: види народних казок – казки про тварин, героїко-фантастичні (чарівні), соціально-побутові– їх спільні й відмінні риси.</p> <p>Українська народна казка «Яйце-райце». Фантастичне та реальне у творі. Символіка казки, відображення у ній світогляду, звичаїв та обрядів, морально-етичних принципів українців. Особливості мови народної казки.</p> <p>Літературні казки. Іван Франко.</p>	<p>Уважно слухає народні та літературні казки, інформацію про особливості жанру казки; повідомлення про життя та творчість авторів літературних казок; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення про види народних казок, їх спільні й відмінні риси; стисло переказує зміст народних літературних казок; унаочнює та візуалізує почуте повідомлення (самостійно або з допомогою вчителя), використовуючи різні засоби (схеми, таблиці, тощо) для відтворення змісту, структурування навчальної інформації; розрізняє ознаки народних і</p>

	<p>украли». Юрій Ярмиш «Летюче дерево». Віктор Близнець «Земля Світлячків» (скорочено)</p> <p>Юлія Смаль «Казка про Горошку».</p>	<p>«Фарбований Лис». Замальовка життєпису письменника, його казкарська творчість. Особливості літературної казки, її відмінність від народної. Роль діалогів у розкритті характеру головного героя. Морально-етична проблематика твору.</p>	<p>літературних казок, особливості їх побудови, елементи реального та фантастичного в них; читає виразно народні та літературні казки, ознайомлюється з інтерпретаціями казок у різних видах мистецтва, зокрема з екранізаціями та мультиплікаційними версіями народних і літературних казок(за бажанням); висловлює свої міркування про здобутий естетичний досвід; характеризує порушені в народних і літературних казках проблеми; знаходить у текстах народних і літературних казок теоретико-літературні поняття, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку народних і літературних казок, рекомендованих для текстуального вивчення; характеризує емоційний стан персонажів казок, їхню поведінку та вчинки, виявляючи толерантність висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані вивченими казками, своє ставлення до зображених у творах людей, подій, ситуацій, явищ тощо; обирає для самостійного ознайомлення тексти народних і літературних казок і наводить аргументи щодо свого вибору;</p>
		<p>Леся Українка. «Лелія». Короткі біографічні відомості про дитинство письменниці. Чарівні перетворення, їх роль у казці. Соціальні мотиви в казці.</p>	<p>літературних казок(за бажанням); висловлює свої міркування про здобутий естетичний досвід; характеризує порушені в народних і літературних казках проблеми; знаходить у текстах народних і літературних казок теоретико-літературні поняття, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку народних і літературних казок, рекомендованих для текстуального вивчення; характеризує емоційний стан персонажів казок, їхню поведінку та вчинки, виявляючи толерантність висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані вивченими казками, своє ставлення до зображених у творах людей, подій, ситуацій, явищ тощо; обирає для самостійного ознайомлення тексти народних і літературних казок і наводить аргументи щодо свого вибору;</p>
		<p>Валерій Шевчук. «Чотири сестри». Замальовка життєпису письменника. Тема зміни пір року, її художнє втілення. Значення мотиву сну та змалювання родинних взаємини між сестрами. Осмислення символічного змісту казки-притчі.</p>	<p>літературних казок(за бажанням); висловлює свої міркування про здобутий естетичний досвід; характеризує порушені в народних і літературних казках проблеми; знаходить у текстах народних і літературних казок теоретико-літературні поняття, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку народних і літературних казок, рекомендованих для текстуального вивчення; характеризує емоційний стан персонажів казок, їхню поведінку та вчинки, виявляючи толерантність висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані вивченими казками, своє ставлення до зображених у творах людей, подій, ситуацій, явищ тощо; обирає для самостійного ознайомлення тексти народних і літературних казок і наводить аргументи щодо свого вибору;</p> <p>ефективно використовує інформаційні ресурси(бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; передає текст народних і літературних казок графічно та трансформує графічну інформацію в тестову; створює за мотивами прочитаних казок письмові творчі роботи різних жанрів, власний медійний продукт; збагачує власне</p>

			мовлення окремими засобами художньої виразності народних і літературних казок.
10	<p>Минуле українського народу: легенди, перекази літописні оповіді УПЧ</p> <p>Легенди «Калина», «Як виникли Карпати», «Неопалима купина» (за Є. Шморгуном).</p> <p>Легенди Криму «Аю-Даг», «Скелі-близнята в Гурзуфі».</p> <p>Літописна оповідь із «Повісті минулих літ»: «Подвиг юнака» (у переказі В. Близнеця).</p> <p>Олесь Бердник «Сказання про калину», «Вишня – вічна наречена».</p> <p>Народний переказ «Шевченко на Хортиці».</p> <p>Антоніна Гармаш-Литвин «Голос утопленого села» («Мова України», «Як українці отримали собі землю», «Переяслав», «Кобза», «Про запорожців», «Рідне слово», «Вогняна січ»,</p>	<p>Легенди українців. Спільне та відмінне в народних казках і легендах. Ознаки фантастичного в легендах. Види народних легенд. Легенда «Берегиня» (за С. Плачиндою). Протистояння добра і зла. Символічні образи в легенді. Утілення образу Берегині в різних видах народного мистецтва.</p>	<p>Уважно слухає легенди і перекази, художні твори про історичне минуле українського народу; інформацію про літописні оповіді, їх героїчний зміст, літописні мотиви в літературних казках, авторів літературних версій літописних оповідей, про спільне та відмінне в народних казках і легендах, їх ознаки та види; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого навчального матеріалу; стисло переказує зміст легенд і переказів, художніх творів, що вивчаються текстуально; розрізняє види народних легенд і переказів та їх ознаки в порівнянні з народними казками; формулює запитання, щоб уточнити розуміння змісту художніх творів про історичне минуле українського народу, почутого повідомлення про них; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання художніх творів, що вивчаються текстуально; читає виразно народні легенди, перекази, літописну оповідь, драму-казку, історичне оповідання; співвідносить зміст сприйнятого тексту народних легенд, переказів, літописної оповіді, драми-казки, історичного оповідання із історичним і культурним контекстом; характеризує порушені в легендах, переказах, художніх творах про історичне минуле українського народу проблеми; знаходить у текстах переказів, легенд і художніх творах про історичне минуле українського народу приклади теоретико-літературних понять, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку народних легенд, переказів і художніх</p>

	<p>«Дороги рідних пісень», «Пісня без слів»).</p> <p>Антін Лотоцький «Михайло-семиліток».</p> <p>Зірка Мензатюк «Дочка Троянди».</p>		<p>творів про історичне минуле українського народу; виокремлює патріотичні мотиви в народних легендах, переказах, літописних оповідях; виокремлює жанрові ознаки драми-казки за народними мотивами, історичного оповідання, особливості мови творів;</p>
		<p>Народні перекази як вияв історичної пам'яті українців (за збіркою «Савур-могила. Легенди та перекази Нижньої Наддніпряниці», упорядник В. Чабаненко). «Старі Кодаки й перші запорожці-козари». Переказ про заснування перших козацьких поселень та козацьку старшину.</p>	<p>формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу народних легенд, переказів, літописних оповідей і художніх творів про історичне минуле українського народу щодо художнього переосмислення історичних подій та образів, символічні образи, ознаки реалістичного і фантастичного в легендах і переказах; аргументує власну оцінку прочитаних творів, наводячи доречні цитати;</p>
		<p>Літописні оповіді. «Повість минулих літ»: «Три брати – Кий, Щек, Хорив і сестра їхня Либідь» (у переказі В. Близнеця). «Повість минулих літ» – перший історичний твір на землях Київської Русі, пам'ятка XII ст., основа українського літописання.</p>	<p>представляє текстову інформацію з прочитаних творів, використовуючи різні способи і засоби візуалізації їх змісту, створює за мотивами прочитаного власний медійний продукт (мультфільм, відеоролик, тощо) і письмові творчі роботи різних жанрів; збагачує власне мовлення окремими засобами художньої виразності із прочитаних творів.</p>
		<p>Олександр Олесь. «Микита Кожум'яка». Стисла розповідь про долю поета. Жанрові ознаки драми-казки за народними мотивами «Микита Кожум'яка». Уславлення юного героя. Особливості мови твору.</p>	
		<p>Сергій Плачинда. «Богатирська застава». Стисла розповідь про письменника. Історична основа твору «Богатирська застава». Образ Будимира – патріота рідної землі. Особливості мови</p>	

		історичного оповідання.	
1	Найцікавіше з літературних новинок	Із сучасної української літератури (твори для читачів-підлітків за вибором учителя та учнів)	<p>Уважно слухає інформацію про нові художні твори сучасної української літератури; використовує елементи конспектування навчального матеріалу; формулює запитання, щоб уточнити розуміння зміст у літературних творів, почутої інформації про них; читає тексти творів сучасної української літератури (оглядово, вибірково тощо);</p> <p>обирає для самостійного ознайомлення твори сучасної української літератури і наводить аргументи щодо свого вибору; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади із прочитаних творів; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів.</p>
	Література рідного краю	Художні твори літератури рідного краю (за вибором учителя) Ознайомлення із доступними для сприйняття й спорідненими тематично із вивченими в I семестрі літературними творами письменників-земляків.	<p>Уважно слухає художні твори літератури рідного краю; інформацію про життя та творчість їх авторів; розповідає про власний емоційний стан під час ознайомлення з творами; читає виразно художні твори рідного краю, зокрема лірику напам'ять; характеризує порушені в літературних творах проблеми; формулює тем у та основну думку творів; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу літератури рідного краю; обирає для самостійного ознайомлення твори літератури рідного краю і наводить аргументи щодо свого вибору; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; створює за мотивами прочитаного власний медійний продукт і творчі роботи різних жанрів; збагачує власне мовлення</p>

			окремими засобами художньої виразності прочитаної художньої літератури письменників-земляків.
1	Узагальнення та систематизація вивченого за I семестр	Текстуально вивчені та самостійно прочитані художні твори. Узагальнення та систематизація вивченого в I семестрі навчального матеріалу.	Розуміє та відтворює навчальний матеріал, зокрема й зміст художніх творів, вивчених у I семестрі аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом; обстоює власну позицію щодо проблем порушених у вивчених художніх творах; пояснює теоретико-літературні поняття, здобуті в процесі опрацювання програмового матеріалу в I семестрі; співвідносить зміст вивчених художніх творів із історичним і культурним контекстом; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу вивчених художніх текстів; описує свої літературні уподобання, наводячи приклади із прочитаних творів; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів.
II семестр			
5	Україна і я УПЧ Микола Щербак «Волошки». Ліна Костенко «Кобзарю». Володимир Лучук «Клятва». Людмила Савчук «Український віночок».	Тарас Шевченко. «Зоре моя вечірняя», «Учітьсь, читайте...» (уривок із послання «I мертвим, i живим...»). Розповідь про поета, його перебування на засланні. Поетичне відображення краси української природи у вірші «Зоре моя вечірняя». Роздуми ліричного героя. Уривок «Учітьсь, читайте...» як ліричне звертання до нащадків. Думки автора про роль патріотичної освіти в духовному становленні особистості й нації.	Уважно слухає ліричні твори про Україну, її природу, мову та видатних українців; інформацію про життя та творчість авторів патріотичної лірики; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого навчального матеріалу; формулює запитання, щоб уточнити розуміння змісту ліричних творів патріотичної тематики, почутої інформації про них; наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи доречні цитати з творів для увиразнення власних поглядів, ідей, переконань; розповідає про власний емоційний стан під час сприймання патріотичної лірики; читає виразно патріотичну лірику, зокрема напам'ять;
		Богдан Лепкий. «Шевченкова верба». Роль Тараса Шевченка у	

		<p>становленні особистості Богдана Лепкого, його поетична шевченкіана. Біографічна основа поезії. Мотив туги за рідним краєм.</p>	<p>характеризує порушені в ліричних творах проблеми; знаходить у текстах художніх творів приклади теоретико-літературних понять, пояснює їх сутність; формулює провідні мотиви патріотичної лірики; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу поезії про художнє осмислення краси української природи, роль освіти в духовному становленні особистості, призначення поета й поезії, збереження мови для історії, народу, людства; характеризує художні образи (образ України, образ природи, образ поета-патріота, образ ліричного героя); емоційний стан ліричних героїв творів; їхню поведінку та вчинки; аргументує власну оцінку поезії, наводячи доречні цитати; обирає для самостійного ознайомлення твори патріотичної тематики і наводить аргументи щодо свого вибору; ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; створює за мотивами прочитаного творчі роботи різних жанрів, зокрема власний медійний продукт (відеоролик тощо); створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах щодо актуальності та художньої довершеності патріотичної поезії; дотримується засад академічної доброчесності під час онлайн-взаємодії; збагачує власне мовлення окремими засобами художньої виразності вивченої поезії.</p>
		<p>Галина Кирпа. «Мова моя». Біографічна довідка про письменницю, її громадську діяльність. Значення рідної мови в житті людини. Мотив важливості збереження мови для історії, народу, людства загалом.</p>	
		<p>Віктор Зубар. «Крила України». Тетяна Майданович. «Найкраща Україна», «О Україно! Божий білий цвіт!», «Країна Українія» (один – два вірші за вибором учителя). Короткі біографічні відомості про авторів поезій. Образ сучасної України в поетичних творах. <u>Для вивчення напам'ять:</u> <i>дві поезії за вибором учителя.</i></p>	

6	<p>Рідна природа УПЧ Іван Багряний «До Ворскли, по рибу!». Анатолій Дрофань «Янехо». Василь Чухліб «Після хуртовини». Анатолій Давидов «Таємниці старого дуба». Дмитро Чередниченко «Мандри жолудя».</p>	<p>Олена Пчілка. «З гринджолятами». Розповідь про письменницю, сімейні традиції родини Косачів. Зображення дитячих зимових розваг у вірші. Оспівування краси зимової природи. Відображення в ліричному творі настроїв та почуттів.</p>	<p>Уважно слухає поетичні та прозові твори про природу; інформацію про життя та творчість їх авторів; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення; стисло переказує зміст прозових творів про природу; унаочнює та візуалізує почуте повідомлення (самостійно або з допомогою вчителя), використовуючи різні засоби (схеми, таблиці, тощо) для відтворення змісту, структурування навчальної інформації; розрізняє пейзажні та анімалістичні твори; виявляє взаємозв'язок змісту творів про природу із власними потребами для особистісного розвитку;</p>
		<p>Павло Тичина. «Хор лісових дзвіночків», «Гаї шумлять», «Арфами, арфами» (один– два вірші за вибором учителя). Замальовка життєпису поета, особливості його світосприймання. Поетичне втілення картин природи у віршах.</p>	<p>наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції, використовуючи доречні цитати з тексту вивчених творів для увиразнення власних поглядів щодо важливості збереження природи, утвердження гуманістичних цінностей; читає виразно програмові художні твори, зокрема напам'ять пейзажну лірику; характеризує порушені в творах проблеми екологічного характеру: гармонії природи і людини, дбайливого ставлення до навколишнього середовища; знаходить у текстах художніх творів приклади теоретико-літературних понять, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку творів про природу, рекомендованих для текстуального вивчення;</p>
		<p>Оксана Іваненко. «Цвітарінь». Розповідь про письменницю. Художній світ пізнавальної казки. Тема екології у творі. Розвиток подій у творі, морально-етична проблематика.</p>	<p>знаходить у текстах художніх творів приклади теоретико-літературних понять, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку творів про природу, рекомендованих для текстуального вивчення;</p>
		<p>Микола Вінграновський. «Гусенятко». Біографічні відомості про письменника. Тема родинних цінностей у творі. Художні функції часу і простору в оповіданні. Марія Морозенко. «Вірність Хатіко». Коротко про життя і творчість письменниці. Тема дружби людини й тварини. Засоби</p>	<p>виокремлює в художніх текстах мікротеми; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу творів щодо оспівуванню краси української природи, її збереження, возвеличення людського гуманізму і засудження споживацького</p>

		змалювання їхніх взаємин в оповіданні.	ставлення до довкілля, характеризує емоційний стан персонажів творів, їхню поведінку та вчинки, виявляючи толерантність; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в творах про природу, і власним життєвим досвідом для формування базових морально-етичних норм; обирає для самостійного ознайомлення твори про природу і наводить аргументи щодо свого вибору; ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; створює власний медійний продукт письмові творчі роботи різних жанрів за мотивами прочитаного; відтворює окремі художні засоби із вивчених творів.
		Анатолій Качан. «Море грає». Біографічна довідка про письменника. Мариністична лірика. Образний світ поезії «Море грає». <i><u>Для вивчення напам'ять:</u></i> <i>дві поезії за вибором учителя.</i>	
5	Світ дитинства УПЧ Іван Франко «Малий Мирон». Григір Тютюнник «Дивак». Ярослав Стельмах «Про козу». Михайло Слабошпицький «Війві».	Іван Нечуй-Левицький. «Вітрогон». Замальовка життєпису письменника. Композиція оповідання «Вітрогон», майстерність оповіді, мови. Образ Василька.	Уважно слухає художні твори про дивовижний світ дитинства; коротку інформацію про життя та творчість їх авторів; вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення; стисло переказує зміст художніх творів, рекомендованих для текстуального вивчення; унаочнює та візуалізує почуте повідомлення, використовуючи різні засоби (схеми, таблиці, тощо) для відтворення змісту, структурування навчальної інформації; виявляє взаємозв'язок змісту творів про дітей із власними потребами для особистісного розвитку; читає виразно програмові художні твори; характеризує порушені в творах проблеми: добра і зла, милосердя й прощення, морального вибору людини, формування характеру і світогляду юних героїв, шкільного життя, стосунків з однолітками, старшими людьми та навколишнім світом;
		Борис Грінченко. «Украла». Розповідь про письменника, його педагогічну діяльність. Динамічність оповіді. Психологія вчинку Олександрри. Ідея розуміння людської душі, співчуття, прощення.	
		Оксана Сайко. «Гаманець». Біографічна довідка про письменницю. Драматизм сюжету оповідання «Гаманець». Розвиток подій у творі.	

		Проблема добра і зла, морального вибору людини. Образи Іванки й Ритки, спільне й відмінне у їхніх характерах і вихованні.	знаходить у текстах художніх творів приклади теоретико-літературних понять, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку творів про дітей, рекомендованих для текстуального
		Галина Кирпа. «Мій тато став зіркою». Участь письменниці у подіях, що стали основою оповідання. Зворушлива оповідь маленької дівчинки, тато якої загинув на Майдані. Особливості показу світу очима дитини. Мотиви втрати рідної людини, почуття й переживання дитини.	вивчення; виокремлює в художніх текстах мікротеми; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу творів щодо майстерного розкриття духовного світу дітей, їхніх характерів і міжособистісних стосунків; характеризує емоційний стан персонажів творів, їхню поведінку та вчинки, виявляючи толерантність; проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в творах про дитинство, і власним життєвим досвідом для формування базових морально-етичних норм; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаними творами, своє ставлення до зображених у них людей, подій, ситуацій, явищ тощо; ефективно використовує інформаційні ресурси(бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; представляє текст прочитаних художніх творів, використовуючи різні способи і засоби візуалізації змісту; створює власний медійний продукт (мультфільм, відеоролик тощо) та /або письмові творчі роботи різних жанрів за мотивами прочитаного; відтворює окремі художні засоби із вивчених творів для втілення власних творчих намірів.
7	У пошуках пригод і чудес УПЧ	Всеволод Нестайко. «Чарівні окуляри» (скорочено). Замальовка	Уважно слухає пригодницько-фантастичні твори, коротку інформацію про їх авторів;

	<p>Олесь Ільченко «Загадкові світи старої обсерваторії».</p> <p>Дара Корній «Петрусь Химородник».</p> <p>Ксенія Ковальська «Канікули прибульців із Саллатти».</p>	<p>життєпису письменника. Повість-казка про фантастичні пригоди сучасних школярів. Реальні вчинки головних героїв на шляху дорослішання. Фантастичні пригоди, чарівні елементи, казкова символіка повісті. Ідейний зміст.</p>	<p>вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення; стисло переказує зміст художніх творів, рекомендованих для текстуального вивчення; унаочнює та візуалізує почуте повідомлення (самостійно або з допомогою вчителя), використовуючи різні засоби (схеми, таблиці, тощо) для відтворення змісту, структурування навчальної інформації; читає виразно художні твори, рекомендовані для текстуального вивчення; характеризує порушені в пригодницько-фантастичних творах проблеми: подолання бездуховності та прагматизму в реальному світі; значущості вшанування величного історичного минулого українців; знаходить у текстах художніх творів приклади теоретико-літературних понять, пояснює їх сутність; формулює тему та основну думку пригодницько-фантастичних творів, рекомендованих для текстуального вивчення; виокремлює в художніх текстах мікротеми; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу творів щодо художнього відтворення фантастичного і реального у творі, використання чарівних елементів і казкової символіки; характеризує емоційний стан персонажів пригодницько-фантастичних творів, їхню поведінку та вчинки, виявляючи толерантність; висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаними творами, своє ставлення до</p>
		<p>Зірка Мензатюк. «Таємниця козацької шаблі»(скорочено). Коротко про письменницю. Пригодницька повість про мандрівку історичними місцями України. Історичне минуле в житті сучасної людини. Образи козаків та символіка козацької шаблі у творі. Велич старовинних українських замків. Фантастичне і реальне у творі.</p>	

			<p>зображених у них людей, подій, ситуацій, явищ тощо; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади прочитаних пригодницько-фантастичних творів; ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; творчо опрацьовує прочитані художні твори, у разі потреби змінюючи персонажів, додаючи окремі епізоди, переказуючи прочитане з позиції одного з персонажів тощо; створює власний медійний продукт (мультфільм, відеоролик тощо) та /або письмові творчі роботи різних жанрів за мотивами прочитаного.</p>
2	Література рідного краю	Художні твори літератури рідного краю (за вибором учителя). Ознайомлення із доступними для сприйняття й спорідненими тематично із вивченими в II семестрі літературними творами письменників-земляків.	<p>Уважно слухає художні твори літератури рідного краю; інформацію про життя та творчість їх авторів; розповідає про власний емоційний стан під час ознайомлення з творами; читає виразно художні твори рідного краю, зокрема лірику напам'ять; характеризує порушені в літературних творах проблеми; формулює тему та основну думку творів; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу літератури рідного краю; обирає для самостійного ознайомлення твори літератури рідного краю і наводить аргументи щодо свого вибору; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів; створює за мотивами прочитаного власний медійний продукт і творчі роботи різних жанрів; збагачує власне мовлення окремими засобами художньої виразності прочитаної художньої літератури письменників-</p>

			земляків.
1	Найцікавіше з літературних новинок	Із сучасної української літератури (твори для читачів-підлітків за вибором учителя та учнів)	Уважно слухає інформацію про нові художні твори сучасної української літератури; використовує елементи конспектування навчального матеріалу формулює запитання, щоб уточнити розуміння змісту літературних творів, почутої інформації про них; читає тексти творів сучасної української літератури (оглядово, вибірково тощо); обирає для самостійного ознайомлення твори сучасної української літератури і наводить аргументи щодо свого вибору; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади із прочитаних творів; ефективно використовує інформаційні ресурси (бібліотеки, сайти тощо) для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів.
1	Узагальнення та систематизація вивченого за II семестр	Текстуально вивчені та самостійно прочитані художні твори. Узагальнення за темами, що вивчались упродовж семестру, їх систематизація.	Розуміє та відтворює навчальний матеріал, зокрема й зміст художніх творів, вивчених у II семестрі аргументовано зіставляє почуте із життєвим досвідом обстоює власну позицію щодо проблем порушених у вивчених художніх творах; пояснює теоретико-літературні поняття, здобуті в процесі опрацювання програмового матеріалу в II семестрі; співвідносить зміст вивчених художніх творів із історичним і культурним контекстом; формулює висновки відповідно до поставленого завдання на основі аналізу вивчених художніх текстів; описує свої літературні вподобання, наводячи приклади із прочитаних творів; ефективно використовує інформаційні ресурси для задоволення власних читацьких потреб і розширення кола читацьких інтересів.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

«Зарубіжна література. 5-6 класи»

(35 годин на рік, 1 година на тиждень, з них 2 - резервні)

Роль зарубіжної літератури в системі загальної середньої освіти України. Нова українська школа має стати для сучасного юного покоління ШКОЛОЮ РАДОСТІ, орієнтованою на діяльнісне навчання, гармонійний розвиток і моральне виховання учнів, зокрема через їх прилучення до скарбниці художньої літератури різних країн і народів світу. «Зарубіжна література» як навчальний предмет, що охоплює різноманіття національних літератур, містить величезний духовний потенціал, необхідний для української молоді початку третього тисячоліття. У процесі вивчення зарубіжної літератури учні мають змогу відкрити інші країни та культури крізь призму художніх творів, заглибитися у світ людських почуттів та стосунків, пізнати життя природи та суспільства, відчути силу творчої фантазії та людської думки, критично мислити й співпереживати разом із літературними персонажами, краще розуміти себе та інших, цінувати «своє» рідне, національне і поважати «чуже» значуще для розвитку власної особистості та української нації, сформувати гуманістичний світогляд і національну свідомість на основі громадянських пріоритетів і толерантності до інших народів, рас, національностей. **Предмет «Зарубіжна література» в галузі загальної середньої освіти виконує такі функції;**

- 1) *пізнавально-ціннісну* (пізнання життя, людини й світу через художню літературу), формування ціннісних орієнтирів особистості в період її становлення;
- 2) *естетичну* (розвиток уявлень про специфіку мистецтва слова), естетичного смаку, умінь розрізняти художню вартість творів ;
- 3) *розвивальну* розвиток розумових і творчих здібностей, критичного мислення, індивідуального стилю пізнавальної діяльності, навичок роботи з книжкою та комп'ютером із метою розширення кола читання, формування культури спілкування ;
- 4) *соціально-адаптаційну* (соціокультурна адаптація особистості до умов сучасного суспільства) ;
- 5) *виховну* (виховання моральних і громадянських якостей, національної свідомості, відповідальності за збереження духовних надбань країни й людства). Вивчення зарубіжної літератури спрямоване не лише на набуття знань про доробок письменників, окремі художні твори, літературні епохи, жанри та стилі, а передовсім покликане залучити учнів до процесу суб'єктивізації знань, пізнання довколишнього світу і самопізнання в процесі навчання, народження у свідомості школярів «власного тексту» культури, збагаченого особистісним «Я», що сприятиме розширенню емоційно-чуттєвого досвіду учнів, формуванню їхніх ціннісних орієнтацій і ставлень, залученню їх до міжкультурного діалогу через здобутки світового красного письменства. Сприяючи культурному зближенню країни із країнами Європи і світу, зарубіжна література є важливим чинником духовного розвитку української нації, виховання молодого покоління патріотів, відданих національним ідеалам і водночас відкритих до здобутків інших країн і народів.

Місце зарубіжної літератури в мовно-літературній галузі та в контексті інших освітніх галузей. Зарубіжна література є складником мовно-літературної освітньої галузі. Згідно із запропонованою модельною навчальною програмою «Зарубіжна література» вивчається окремо як самостійний і самодостатній предмет, що має унікальну неперервну традицію викладання з 1991 р. в умовах Незалежності і сприяє її утвердженню. Разом із іншими складниками мовно-літературної галузі українська мова, українська література, зарубіжна література виконує важливу націєтворчу та українознавчу роль. Викладання зарубіжної літератури здійснюється українською мовою, художні твори письменників країн і народів світу запропоновані учням для читання в найкращих українських перекладах з урахуванням здобутків української перекладацької школи. Відповідно предмет «Зарубіжна література», крім формування читацьких умінь і навичок, сприяє підвищенню рівня володіння державною мовою, формуванню якостей компетентного мовця. **Провідними векторами викладання зарубіжної літератури в 5-6 класах** є формування в учнів стійкого інтересу до читання класичної та сучасної літератури, прагнення до активного діалогу із книжкою, самостійного пошуку та критичного осмислення художніх творів у процесі різних видів діяльності індивідуальних, у парі, мікрогрупі, колективі, використання багатства сучасних

бібліотечних і цифрових ресурсів. Модельна навчальна програма із зарубіжної літератури спрямована на створення в учнів різнобічного уявлення про світ, формування позитивного мислення і творчої уяви, а також на виховання в них відчуття причетності до духовної культури країн і народів світу з позиції свідомого ої громадянина громадянки країни. Отже, **пріоритетами викладання предмета «Зарубіжна література» є такі:**

антропологічний з позицій якого головним аспектом вивчення літературних творів є особистість учня, його естетичне сприйняття і творчий розвиток ;

аксіологічний спрямований на розвиток в учнів сталого інтересу до взірців світового красного письменства, уміння читати і творчо сприймати художні твори зарубіжних письменників, збагачуватися фундаментальними цінностями культури різних країн і народів, вирішувати життєві ситуації з урахуванням набутого читацького досвіду ;

українознавчий метою якого є презентація зарубіжної літератури крізь призму української культури, що в умовах глобалізації сучасного світу буде сприяти виявленню і збереженню національної ідентичності школярів, сприйняттю української культури як невід'ємного складника світової, вихованню молодого громадянина , громадянки країни, який пізнає і досліджує реалії своєї країни, традиції рідної культури й усвідомлює їх у світовому контексті ;

полікультурності реалізація якого передбачає вивчення художніх текстів національних культур у контексті розвитку світової літератури, розкриття різноманітних аспектів взаємодії творів різних національних традицій, що буде сприяти вихованню полікультурної особистості, формуванню культури міжетнічних і міжнаціональних відносин, толерантного і шанобливого ставлення до інших національних традицій, запереченню будь-яких форм насильства ;

етичний який передбачає, що робота над художніми текстами, включеними до програми, дозволить не тільки збагатити учнів знаннями класичної і сучасної зарубіжної літератури, але і, що не менш важливо, запропонує свої варіанти вирішення моральних проблем, що хвилюють школярів .

Головна мета вивчення зарубіжної літератури в системі середньої освіти – прилучення учнів до найкращих здобутків класичної і сучасної художньої літератури різних країн і народів, формування компетентних читачів, здатних творчо сприймати, критично оцінювати й насолоджуватися художніми творами, брати участь у різних комунікативних ситуаціях та взаємодії зокрема із застосуванням цифрових технологій на підставі прочитаних художніх текстів і медіатекстів відповідно до контексту.

Результатом вивчення зарубіжної літератури в основній школі має стати не сума розпорошення інформації, а сформована здатність учня /учениці комплексно використовувати набуті знання, уміння, навички в різноманітних життєвих ситуаціях і в процесі соціальної адаптації до умов сучасного мультикультурного і різнополярного суспільства.

Наскрізним стрижнем навчального предмета «Зарубіжна література» є поєднання класичної й сучасної літератури, художніх творів і медіатекстів. Це дає змогу побудувати єдиний простір цікавих для учнів третього тисячоліття творів, що належать до різних культур, забезпечити умови для діалогу класики та сучасності, реалізувати різновекторність у пізнавальній діяльності, залучити інтермедіальність як один із ефективних шляхів вивчення зарубіжної літератури, підвищити мотивацію учнів до читання найкращих книжок світу.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в 5-6 класах:

прилучити школярів до читання творів класики і сучасності;

- сформуванню в них стійкий інтерес до художньої літератури, а також початкові вміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати художній текст та медіатекст, критично оцінювати інформацію з різних джерел, виявляти окремі елементи змісту і форми, встановлювати їхню роль у тексті, характеризувати й оцінювати літературних персонажів на підставі їхніх учинків, мови, взаємозв'язків із іншими персонажами та

довкіллям, творчо самовиражатися у різних видах діяльності, зокрема із застосуванням цифрових технологій, досліджувати окремі літературні і мовні явища в художньому тексті та медіатексті;

- розвивати естетичні почуття та емоції учнів, здатність отримувати естетичне задоволення від прочитаного, а також уміння та навички взаємодіяти усно і письмово в різних комунікативних ситуаціях, шукати потрібну інформацію щодо художньої літератури, зокрема в цифровому середовищі із дотриманням правил безпеки та академічної доброчесності.

Врахування наступності між початковою і базовою середньою освітою. Програма побудована на основі загальнодидактичних принципів послідовності і наступності у навчанні. Отже, в програмі було враховано основні здобутки початкової школи. Так, при виборі творів для текстуального вивчення і теоретико-літературознавчих понять враховано компетентності, які учні мають набути протягом навчання в початковій школі. **Реалізація наступності** в навчанні досягається за рахунок узгодження змісту, очікуваних результатів, видів навчальної діяльності та організаційно-методичного забезпечення в початковій і основній ланках освіти. **Очікувані результати та види навчальної діяльності у модельній навчальній програмі** сформовані до кожного розділу за чотирма основними групами:

I. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації у різних комунікативних ситуаціях;

II. Аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів;

III. Висловлювання думок, почуттів, ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема в цифровому середовищі;

IV. Дослідження літературних і мовних явищ, читацької діяльності та індивідуального мовлення. Вони корелюють враховуючи розвиток учнів із відповідними групами результатів у Державному стандарті початкової освіти та групами результатів і орієнтирами для оцінювання в Державному стандарті базової середньої освіти. такий спосіб досягається зв'язок і наступність у процесі навчання в контексті реалізації концепції Нової української школи. Базові знання в межах предмета «Зарубіжна література» визначені Державним стандартом. Це передовсім літературний твір класичної або сучасної літератури в аспектах актуальної національної та загальнолюдської проблематики історична, соціальна, морально-етична, філософська тощо, жанрово-родового поділу художньої літератури, змісту і форми художнього твору тема, ідея, фабула, сюжет, композиція, образ, поетика, історико-культурного контексту, перебігу літературного процесу епохи, напрями, течії, стилі, жанри, індивідуального стилю письменника, естетичної вартості твору, його відкритості для інтерпретацій у часі, розвитку української перекладацької традиції, збагачення емоційного та естетичного досвіду читача читачки.

Значення зарубіжної літератури для формування ключових компетентностей.

Зарубіжна література разом із іншими навчальними предметами та інтегрованими курсами сприяє формуванню ключових компетентностей учнів. **Шляхи реалізації навчальної програми.**

Програма містить обов'язковий і варіативний компоненти. Обов'язковий компонент – це художні твори класики й сучасності, які передбачені для обов'язкового вивчення. Варіативний компонент містить перелік художніх текстів, із яких учитель може вибрати один або декілька відповідно до забезпечення матеріально-технічними ресурсами, інтересів учнів тощо. Художні твори для текстуального вивчення у модельній навчальній програмі відібрані з урахуванням психологічних та інтелектуальних можливостей школярів, а також відповідно до соціальних і культурних стрижневих інтересів і проблем, актуальних для учнів певних вікових груп. Взірці класичної й сучасної зарубіжної літератури у навчальній програмі розглядаються в контексті загальносвітового й національного характерного для певної країни, народу літературного процесу, що дає можливість показати світовий культурний простір, розкрити специфічні закономірності розвитку мистецтва слова, його

унікальність і позачасову значущість, виникнення й динаміку художніх явищ у їхніх взаємозв'язках на тлі культури й суспільства.

Основу змісту навчального матеріалу програми становлять літературні тексти, перевірені часом, які мають сталу добру традицію у шкільній практиці викладання літератури, і художні твори, що відображають сучасні тенденції світового історико-літературного процесу й цікаві сучасному поколінню учнів, популярні нині серед молодіжної аудиторії зарубіжних країн у різних частинах світу. Кількість годин на вивчення окремих розділів і тем визначає вчитель.

Особливості організації освітнього процесу під час вивчення зарубіжної літератури в 5-6 класах. Виходячи із освітньо-виховних завдань вивчення літератури в основній школі, а також вікових особливостей сприйняття художніх творів учнями різних читацьких груп побудова курсу здійснюється на основі різних підходів проблемно-тематичного, жанрового, історико-літературного, мультикультурного

Спираючись на Державний стандарт і модельну навчальну програму, важливо реалізовувати сучасні підходи до вивчення літератури в школі. Особистісно орієнтоване навчання, діалогічний характер викладу матеріалу досягаються завдяки застосуванню новітніх педагогічних технологій.

5-й клас

	Пропонований зміст навчального предмета	К-ть годин	Очікувані результати навчання
ВСТУП. Роль книжки в третьому тисячолітті	Роль книги та читання художньої літератури для формування гармонійної особистості.	1	<p>Учень/учениця</p> <p>I. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації у різних комунікативних ситуаціях визначає мету (провідну думку) почутого та/або прочитаного висловлювання та його форму (монолог/діалог); формулює і відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного повідомлення;</p> <p>II. Аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів характеризує, обговорює порушені в художньому тексті/медіатексті теми й проблеми читання, діалогу з книжкою, формування якостей творчого читача/читачки.</p> <p>III. Висловлювання думок, почуттів, ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема в цифровому середовищі створює власні міркування про улюблену книжку у вигляді мінітвору або посту для соцмереж; обстоює власну позицію.</p> <p>IV. Дослідження літературних і мовних явищ, читацької діяльності та індивідуального мовлення вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їх.</p>

СКАРБНИЦЯ НАРОДНИХ КАЗОК	Казки народів світу: різновиди, ознаки, загальнолюдські ідеали та національна самобутність.	8	<p>I. стисло переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту, акцентує увагу на окремих деталях; перефразовує репліки в діалозі персонажів; унаочнює та візуалізує зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту (малюнки, комікси тощо) для відтворення змісту.</p> <p>II. визначає головну і другорядну інформацію у прочитаному тексті; формулює тему та основну думку художнього тексту/медіатексту; проводить паралелі між образами та ситуаціями, зображеними в художньому тексті/медіатексті і власним життєвим досвідом.</p> <p>III. створює власне висловлення про вчинок/вчинки персонажа(ів), враховуючи основні засади академічної доброчесності; складає та оформлює власне висловлення згідно з усталеними нормами сучасної української мови.</p> <p>IV. виокремлює та розрізняє в художніх текстах мовні одиниці різних рівнів (частини мови, форми слова, словосполучення, речення тощо), визначає їхню роль у характеристиці персонажів, розкритті подій і явищ.</p>
	Індійська народна казка «Фарбований шакал».		
	Японські народні казки «Іссумбосі, або Хлопчик-Мізінчик» або «Момотаро, або Хлопчик-Персик».		
	Китайські народні казки «Пензлик Маляна» або «Червоний ліхтарик».		
	Арабська народна казка «Синдбад-Мореплавець» (перша подорож).		
	Брати Якоб (1785-1863) і Вільгельм (1786-1859) Грімм. «Пані Метелиця».		
ЛІТЕРАТУРН І КАЗКИ СВІТУ	Ганс Крістіан Андерсен (1805–1875). «Снігова королева».	6	<p>I. вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту; самостійно складає простий план почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту; у разі потреби грамотно перепитує співрозмовника (формулює відповідні запитання) для уточнення важливих для розуміння почутого та/або прочитаного деталей; вибірково переказує (усно) зміст почутого та/або прочитаного художнього тексту/медіатексту;</p> <p>II. читає тексти у різний спосіб (оглядово, вибірково, з коментуванням, в особах тощо) відповідно до мети читання; проєктує власний або відомий життєвий досвід на порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми; визначає спільні та різні елементи змісту і форми у фольклорних і літературних казках;</p>
	Оскар Уайльд (1854–1900). «Хлопчик-Зірка».		
	Роальд Дал (1916–1990). «Чарлі і шоколадна фабрика» АБО Астрід Анна Емілія Ліндгрєн (1907–2002). «Пеппі Довгапанчоха», «Пригоди Калле Блюмквіста» (1 твір за вибором учителя).		

			<p>характеризує емоційний стан літературних персонажів, їхню поведінку та вчинки.</p> <p>III. створює письмові тексти (коментар, пост для соцмереж щодо прочитаного твору або ін.), зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід; добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення;</p> <p>IV. творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні, обґрунтовуючи зроблений вибір.</p>
СЛУХАЄМО ГОЛОСИ ПРИРОДИ	<p>Зарубіжні поети про природу: Й.В. Гете (1749-1832) («Нічна пісня подорожнього»), Г.Гейне(1797-1856) («Задзвени із глибини...»), Дж. Кітс (1795-1821) («Про коника та цвіркуна») (1 твір за вибором учителя).</p>	6	<p>I. знаходить у почутому та/або прочитаному повідомленні (художньому тексті/медіатексті) відповіді на поставлені запитання; визначає ключові слова в почутому та/або прочитаному повідомленні (науково-популярному тексті, художньому тексті, медіатексті). тему та ідею почутого та/або прочитаного повідомлення (художнього тексту/медіатексту); визначає основну і другорядну інформацію, мікротеми, важливі деталі в художньому тексті/медіатексті.</p> <p>II. знаходить у тексті відому і нову інформацію; розрізняє тексти різних стилів, типів і жанрів (науково-популярний текст, вірш, казка, оповідання) у контексті авторського задуму; розпізнає виражальні засоби (пейзаж), використовує окремі з них; переказує зміст художнього тексту/медіатексту у різний спосіб відповідно до завдання.</p> <p>III. створює невеликі типові повідомлення на спеціальних (захищених) цифрових сервісах і в соціальних мережах</p> <p>IV. порівнює художні та науково-популярні тексти про тварин і явища природи, виявляючи в них певні мовні та стильові ознаки.</p>
	<p>Редьярд Кіплінг (1865–1936). «Мауглі».</p>		
	<p>Ернест Сетон-Томпсон (1860–1946). «Лобо».</p>		
СИЛА ТВОРЧОЇ УЯВИ	<p>Ернст Теодор Амадей Гофман (1776- 1822). «Лускунчик і Мишачий король» АБО Льюїс Керролл</p>	4	<p>I. аргументовано зіставляє почуте та/або прочитане із життєвим досвідом; виявляє взаємозв'язок змісту або інших компонентів літературного твору (цитат, уривків, епізодів.</p>

	(1832– 1898). «Аліса в Країні Див» (2-3 розділи за вибором учителя).		<p><i>II.</i> визначає порушені в художньому тексті/медіатексті проблеми, характеризує і співвідносить їх із сучасністю; формулює тему та основну думку художнього тексту/медіатексту; виокремлює в художньому тексті мікротеми, коментує їх; проєктує власну поведінку в ситуаціях, подібних до тих, що зображені в художньому тексті/медіатексті.</p> <p><i>III.</i> записує власні міркування про прочитані твори та інформацію про них з інших джерел (зокрема цифрових), створюючи постер за прочитаним твором; висловлюється в захищеному цифровому середовищі щодо проблем, які порушуються у художніх творах.</p> <p><i>IV.</i> порівнює літературних персонажів за визначеними ознаками, зокрема характеризує їхні вчинки, ставлення до інших, особливості їхньої мови тощо.</p>
	Елеанор Портер (1868–1920). «Полліанна» (3-4 розділи за вибором учителя).		
У ВИРІ ЗАХОПЛИВИХ ПРИГОД	Марк Твен (1835–1910). «Пригоди Тома Соєра» (2-3 розділи за вибором учителя).	6	<p><i>I.</i> розпізнає в почутому та/або прочитаному художньому тексті/медіатексті факти, судження та аргументи; використовує елементи конспектування (зокрема визначає ключові слова та фрази в почутому та/або прочитаному повідомленні); відтворює основні думки і факти, окремі висловлювання персонажів у літературному творі, що розкривають зміст почутого та/або прочитаного повідомлення; визначає спільне і різне в повідомленнях літературних персонажів (героїв/героїнь).</p> <p><i>II.</i> пояснює вплив прочитаного художнього тексту/медіатексту на формування власного естетичного смаку, читацьких інтересів; розкриває актуальність літературних творів у контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб; аргументує власну оцінку.</p> <p><i>III.</i> доповнює та/або замінює окремі частини тексту відповідно до теми і мети висловлення; удосконалює письмовий текст (власний і чужий); визначає способи виправлення помилок у власному мовленні; демонструє здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування.</p> <p><i>IV.</i> порівнює окремі елементи</p>
	Туве Янсон (1914–2001). «Комета прилітає», «Капелюх Чарівника», «Зима-чарівниця» (1 твір за вибором учителя) АБО Пауль Маар (нар.1937). «Машина для здійснення бажань, або Суботик повертається в суботу».		

			художніх текстів; творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір.
Підсумки	Художні твори класики й сучасності, прочитані протягом навчального року. Актуальні теми, ідеї, сюжети творів.	2	<p>I. створює самостійно (або спільно з іншими) усне повідомлення на обрану тему на підставі зібраної інформації, розрізняє відому і нову для себе інформацію, її користь для себе й співрозмовників.</p> <p>II. описує свої літературні вподобання, наводячи приклади з прочитаних творів; створює текст за визначеними характеристиками на основі графічної інформації.</p> <p>III. взаємодіє з іншими особами в цифровому середовищі – спільно створює та презентує інформацію про художні твори у довільно обраний спосіб .</p> <p>IV. створює індивідуально або спільно з іншими плакат (або презентацію) про улюбленого письменника/письменницю з використанням творів мистецтва.</p>

**Мовно-літературна» освітня галузь
«Іноземна мова. Східні мови. 5-9 класи»**

Відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, метою базової середньої освіти є розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Завдання іноземних мов у реалізації мети базової загальної середньої освіти.

Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на засадах оволодіння іноземною мовою у контексті міжкультурної парадигми, що передбачає навчання мови народу, який нею спілкується, та ознайомлення з його культурою. Такий підхід зумовлює формування готовності до міжкультурної комунікації у межах типових сфер, тем і ситуацій спілкування, визначених навчальною програмою. Після закінчення адаптаційного циклу (5 – 6 класи) учні закладу загальної середньої освіти, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня А2, а після закінчення базового предметного навчання (7 – 9 класи) – рівня В1. Ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти.

Завдання іноземних мов полягає у формуванні вмінь:

- здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою;
- розуміти на слух зміст автентичних текстів;
- читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту;
- здійснювати спілкування у письмово відповідно до поставлених завдань;
- адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого опанування іноземної мови;
- використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів;
- критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб;
- висловлювати свої думки, почуття та ставлення;
- ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування;
- обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб;
- ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов.

Функції іноземних мов у реалізації мети базової загальної середньої освіти

У процесі навчання іншомовного спілкування комплексно реалізуються освітня, виховна і розвивальна функції. Ці функції не є окремими цілями уроку. Вони реалізуються комплексно через зміст галузі та навчально-пізнавальні процеси.

Освітня функція спрямована на:

- 1) усвідомлення учнями значення іноземної мови для життя у мультилінгвальному та полікультурному світовому просторі;
- 2) опанування знань про культуру, історію, реалії та традиції країни ;
- 3) залучення учнів до діалогу культур (рідної та іншомовної);
- 4) розуміння власних індивідуальних особливостей як психофізіологічних засад для оволодіння іноземною мовою;
- 5) усвідомлення значень мовних явищ, іншої системи понять, за допомогою якої сприймається дійсність;
- 6) формування вміння використовувати в разі потреби різноманітні стратегії для задоволення власних іншомовних комунікативних намірів (працювати з підручником, словником, довідковою літературою, мультимедійними засобами тощо).

Виховна функція сприяє:

- 1) формуванню в учнів позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя;
- 2) розвитку культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому суспільстві;
- 3) емоційно-ціннісному ставленню до всього, що нас оточує;
- 4) розумінню важливості оволодіння іноземною мовою і потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Розвивальна функція сприяє розвитку в учнів:

- 1) мовних, інтелектуальних і пізнавальних здібностей;
- 2) готовності брати участь в іншомовному спілкуванні;
- 3) потребує подальшого самовдосконалення у сфері використання іноземної мови;
- 4) здатності переносити знання й уміння у нову ситуацію шляхом виконання проблемно- пошукової діяльності.

Мета компетентісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування учнів 5–6 класів полягає у спрямуванні навчального процесу на формування в учнів здатності цілісно

поєднувати здобуті знання, сформовані уміння й навички, набутий навчальний досвід, світоглядні цінності, ставлення та переконання з активною творчою самостійною науково-дослідницькою діяльністю у межах окреслених навчальною програмою орієнтирів у процесі добору та використання мовного та інформаційного матеріалу для продукування усних і письмових текстів та для ідентифікації чужомовних висловлень у процесі їх сприймання під час читання та слухання.

Методологічними засадами для організації компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у 5–6 класах слугують Рекомендації Європейського Парламенту та Європейської Ради, рамки ключових компетентностей для навчання впродовж життя; «Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання»; Закон України «Про освіту».

Навчальний процес будується на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, мультилінгвальному та полікультурному світовому соціумі.

Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов доцільно розглядати з кількох позицій: а) цілей шкільної іншомовної освіти, взагалі, та на певному етапі (класі) навчання, зокрема, б) особливостей добору та організації змісту навчання іноземної мови, в) особливостей добору та використання методів, форм і засобів навчання відповідно до його умов, г) особливостей організації навчального процесу, д) особливостей об'єктів, форм і видів контролю навчальних досягнень учнів.

Компетентнісно орієнтоване навчання іноземної мови доцільно розглядати не тільки як процес формування ключових компетентностей, але й також міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності як предметної з усіма її компонентами (мовною, мовленнєвою, соціокультурною, навчально-стратегічною). Відповідно, цей феномен варто трактувати в таких аспектах:

- 1) *міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність учнів* – це сукупність набутих учнями знань, умінь, навичок, способів діяльності, ставлень, мотивів, необхідних для усвідомленого виконання комунікативних дій, спрямованих на оволодіння іншомовним спілкуванням у межах вимог навчальної програми для кожного класу;
- 2) *міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність* – це інтегрована характеристика особистості школяра, яка передбачає формування в нього здатності до набуття досвіду іншомовного спілкування в усній та письмовій формах у межах програмових вимог і забезпечує засвоєння культурних цінностей народу, мова якого вивчається;
- 3) *формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності* – це діяльність, що здійснюється у формі діалогу культур, яку має організувати вчитель і/або сприяти цьому зміст підручника у межах таких структурних компонентів: мотиваційного (ставлення учнів до навчання й усвідомлення соціальної потреби в оволодінні іноземною мовою як засобом міжкультурного спілкування, ціннісні орієнтації); когнітивного (знання, уміння, навички, досвід іншомовної комунікативної діяльності, що дає змогу адаптуватися до світового соціуму); діяльнісного (способи і форми виконання навчальних дій, спрямованих на усвідомлення оволодіння іншомовною комунікативною діяльністю); контроль-оцінного (самооцінювання і самоконтроль рівня власних навчальних досягнень); рефлексивного (самоаналіз, самооцінка, самокорекція процесу і результатів навчання та пошуку шляхів їх удосконалення).

Основними засобами навчання є підручники, рекомендовані/допущені МОН України до використання у шкільній практиці. Окрім них, за дидактичних потреб учитель може долучати до своєї роботи іншу навчальну літературу, визначених цілей. Усі засоби доцільно застосовувати в комплексі, забезпечуючи

взаємопов'язане і паралельне навчання усіх видів мовленнєвої діяльності. Для цього використовується відповідна система вправ і завдань, яка забезпечує збалансоване формування в учнів навичок і умінь в усному (аудіювання, говоріння) та писемному (читання, письмо) мовленні. При цьому, відповідно до комунікативного та діяльнісного підходів, значну увагу доцільно акцентувати на використанні інтерактивних видів мовленнєвої діяльності (навчально- мовленнєвих ситуацій, рольових ігор, проектної роботи тощо), потенційні можливості яких дають змогу апроксимувати процес навчання іншомовного спілкування до реальних умов життєдіяльності в сучасному світовому просторі.

Об'єктами оцінювання навчальних досягнень учнів є уміння, визначені у межах кожної компетентності. Їх детальні характеристики окреслені дескрипторами. Для кожного класу представлено показники сформованості умінь відповідно до видів мовленнєвої діяльності, які слугують орієнтирами для роботи вчителя.

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Вільне володіння державною мовою	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленнєвої діяльності; • засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції, критично оцінювати їх. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гордість за Україну, її мову та культуру; • розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; • усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо рідну; • готовність до міжкультурного діалогу.
2	Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • засобами іноземної мови популяризувати рідну мову, культуру й традиції народу, критично оцінювати їх. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гордість за рідну мову та культуру; • усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо рідну; • готовність до міжкультурного діалогу.
		Здатність спілкуватися іноземними мовами реалізується через предметні компетентності.
3	Математична компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розв'язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект; • логічно обґрунтовувати висловлену думку; • використовувати математичні методи (графіки, схеми) для виконання комунікативних завдань. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних і навчальних проблем.
4	Компетентності у	Уміння:

	галузі природничих наук, техніки і технологій	<ol style="list-style-type: none"> описувати іноземною мовою природні явища, технології, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини. <p>Ставлення:</p> <ol style="list-style-type: none"> інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження; розуміння глобальності екологічних проблем і прагнення долучитися до їх розв'язання за допомогою іноземної мови.
5	Інноваційність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> засобами іноземної мови продукувати нові ідеї щодо змін у класі, закладі освіти, родині, громаді тощо, а також адекватно реагувати на зміни; ставити перед собою досяжні та ускладнені цілі у вивченні іноземної мови; ініціювати теми для опрацювання та проблеми для розв'язування під час вивчення іноземних мов. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> самотивація, стійкість та впевненість у досягненні успіхів у вивченні іноземних мов.
6	Екологічна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розвивати екологічне мислення під час опрацюванні тем, текстів, новин, комунікативних ситуацій, аудіо- та відеоматеріалів; розробляти, презентувати та обґрунтовувати проекти, спрямовані на збереження довкілля; пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> сприймання природи як цілісної системи; готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища; відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.
7	Інформаційно-комунікаційна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж; створювати інформаційні об'єкти іноземними мовами; спілкуватися іноземною мовою з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; застосовувати ІКТ для пошуку, обробки, аналізу та підготовки інформації відповідно до поставлених завдань. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> готовність дотримуватись авторських прав та мережевого етикету.

8	Навчання впродовж життя	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1 визначати комунікативні потреби та цілі під час вивчення іноземної мови; 1 використовувати ефективні навчальні стратегії для вивчення мови відповідно до власного стилю навчання; 1 самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її; 1 організувати свій час і навчальний простір; 1 оцінювати власні навчальні досягнення. Ставлення: 1 сміливість у спілкуванні іноземною мовою; 1 подолання власних мовних бар'єрів; 1 відповідальність за результати навчально-пізнавальної діяльності; 1 наполегливість; 1 внутрішня мотивація та впевненість в успіху.
9	Громадянські та соціальні компетентності	<p style="text-align: right;">Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● сформулювати власну позицію; ● співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою; ● розв'язувати конфлікти у комунікативних ситуаціях; ● переконувати, аргументувати, досягати взаєморозуміння/ компромісу у ситуаціях міжкультурного спілкування; ● переконувати засобами іноземної мови у важливості дотримання прав людини; ● критично оцінювати інформацію з різних іншомовних джерел. Ставлення: ● толерантність у спілкуванні з іншими; ● проактивність в утвердженні демократичних цінностей;
10	Культурна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження щодо творів мистецтва; ● порівнювати та оцінювати мистецькі твори та культурні традиції різних народів. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● усвідомлення цінності культури для людини і суспільства; ● повага до багатства і розмаїття культур.
11	Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію іноземною мовою для розв'язання конкретної життєвої проблеми; ● генерувати нові ідеї, переконувати в їх доцільності та об'єднувати однодумців задля втілення цих ідей у життя; ● презентувати себе і створювати тексти (усно і письмово) іноземною мовою, які сприятимуть майбутній кар'єрі. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● дотримання етичної поведінки під час розв'язання

		<p>життєвих проблем;</p> <ul style="list-style-type: none"> • комунікабельність та ініціативність; • ставлення до викликів як до нових можливостей; • відкритість до інновацій;
--	--	--

Навчальна програма з японської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.

(175 годин на рік, 5 годин на тиждень, з них 20- резервні)

5 клас

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> - описувати, розповідати, характеризувати - порівнювати - аргументувати свій вибір - запитувати та надавати інформацію - розпитувати з метою роз'яснення та уточнення інформації - пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію 	Я, моя родина, мої друзі	Мої родинні в'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання
	Одяг	Види одягу Сезонний одяг
	Харчування	Продукти харчування Улюблені страви Страви в Україні та країнах виучуваної мови
	Відпочинок і дозвілля	Види відпочинку та занять. Захоплення. Канікули
	Природа	Погода. Природні явища
	Подорож	Улюблені напрямки подорожі Прогулянка містом/селом
	Рідне місто/село	Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості
	Свята і традиції	Календар свят в Україні та країнах виучуваної мови Традиції святкування
	Шкільне життя	Розклад уроків Робочий день Урок іноземної мови Види діяльності на році
	Україна	Загальні відомості про Україну
Країни виучуваної мови	Загальні відомості про країни виучуваної мови	

Навчальна програма з японської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.

(175 годин на рік, 5 годин на тиждень, з них 12- резервні)

5 клас

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> описувати, розповідати, характеризувати порівнювати аргументувати свій вибір запитувати та надавати інформацію розпитувати з метою роз'яснення та уточнення інформації пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію 	Я, моя родина, мої друзі	Мої родинні в'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання
	Одяг	Види одягу Сезонний одяг
	Харчування	Продукти харчування Улюблені страви Страви в Україні та країнах виучуваної мови
	Відпочинок і дозвілля	Види відпочинку та занять. Захоплення. Канікули
	Природа	Погода. Природні явища
	Подорож	Улюблені напрямки подорожі Прогулянка містом/селом
	Рідне місто/село	Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості
	Свята і традиції	Календар свят в Україні та країнах виучуваної мови Традиції святкування
	Шкільне життя	Розклад уроків Робочий день Урок іноземної мови Види діяльності на році
	Україна	Загальні відомості про Україну
Країни виучуваної мови	Загальні відомості про країни виучуваної мови	

Орієнтовний мовний інвентар – лексика (рівень А2)

Лексичний матеріал добирається відповідно до зовнішнього контексту, тематики ситуативного спілкування, зокрема підтеми, рівня володіння мовою, що досягається, та в обсязі, достатньому для реалізації комунікативних намірів учнів. Перевірити належність лексичної одиниці до відповідного рівня можна за посиланнями:

Орієнтовний мовний інвентар – граматика (рівень А2)

Мовний інвентар (граматика) є орієнтовним і добирається відповідно до контексту (комунікативної ситуації), потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі граматичні теми.

Категорія	Структура	Приклади
Іменник	орудний відмінок で	バスで行く。
	умовна форма だったら	英語だったら分かります。
	іменники утворені за допомогою суфікса さ	長さ、高さ

Займенник	неозначений займенник だれか	その教室くだれかいますか。
	вживання займенників こんな、そんな、あんな	こんな料理は食べません。
	заперечний займенник だれも	その教室くだれもいません。
Прикметник	вживання напівпредикативних прикметників 上手、下手、とくい、にがて	テニスが上手です。 中国語がとくいです。
	службовий прикметник やすい	山田先生は話しやすい。
	службовий прикметник にくい	あの人の名前は覚えにくい。
	умовна форма прикметників かったら	駅から遠かったらタクシーで行ったほうがいいです。
Дієслово	багатократний вид дієслів たり だり	私たちは歌ったり、踊ったりしました。
	видова форма одночасності дієслів ~ながら	ものを食べながら話してはうけません。
	вживання дієслів あげる、やる、さしあげる	花子は私に日本語を教えてあげた。 私は先生にピアノをひいてさしあげました。 私は妹にレコードを買ってやった。
	вживання дієслів もらう、いただく	私は隣の人にペンを貸してもらった。 私は先生に本を貸していただいた。
	вживання дієслів くれる、くださる	子供たちはあなたに何をしてくれましたか。 先生は私に本をくださいました。
	наказовий спосіб дієслова ~なさい	遊ばないで勉強なさい。
	наказовий спосіб дієслова お...て てください、~て ください	英語で書いてください。
	допоміжні дієслова 始める、つづける、終	明日からレポートを書き始めます。 やっと論文を書き終わった。 雨が十日間も降りつづけた。
	проста заперечна форма дієслова ~ない	彼はコーヒーを飲まない。
	вживання дієслова なる	
	умовна форма たら だら	雨が降ったら散歩を止めます。
	5 основа дієслова і форма на ましょう	車で行きましょうか。 私は来年日本へ行こうと思います。
Частка	обмежувальна частка だけ	私は日本へ一度だけ行きました。
Сполучник	часовий сполучник 時	私は日本にいた時お茶を習いました。
	умовний сполучник と	ニューヨークに行く と 面白い店が沢山あります。
	єднальний сполучник し	ここは夏は暑い、冬は寒いです。
	причиний сполучник ので	その本は高かったので買わなかった。
	протиставно-допустовий сполучник が	旅行をしたいがお金がない。
Стійкі граматичні конструкції	なければなりません	私はあした朝五時に起きなければなりません。
	ことが好きです	歌うことが好きです。
	ことがきらいです	部屋を掃除することがきらいです。
	ことがある	私はヨーロッパへ行ったことがあります。
	ことができる	田口さんは中国語を話すことができます。
Суфікси		

	ずつ	私は漢字を毎日五つずつ覚えます。
	みたい(な)	彼の車はさくらの花みたいなピンクいろだった。
Службові слова	そうだ	日本の肉はとても高いそうだ。
	そうです	山川さんは英語がとても上手だそうです。

Навчальна програма є рамковою, а отже, проміжні результати за класами визначають вчителі, орієнтуючись на кінцевий результат.

Навчальна програма з турецької мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.

(175 годин на рік, 5 годин на тиждень, з них 12 - резервні)

За морфологічною структурою турецька мова належить до типу аглютинативних мов (від лат. *agglutinanre* „приклеювати”). У мовах цього типу чітко виділяється корінь слова, до якого у визначеній послідовності, один за одним, приєднуються граматичні показники-афікси. Кожен з афіксів має жорстко визначене значення. Сучасні принципи навчання завдяки орієнтації на про європейську самодостатність і свободу особистості учня (особистісно орієнтована освіта) під час вивчення традицій східних культур і мов збагачуються такими духовними надбаннями Сходу, як високий соціальний рівень процесу навчання, відчуття обов'язку та відповідальності за власні успіхи, щира повага до старших, їх життєвого та професійного досвіду. Виховання цих якостей у здобувачів освіти сприяє безконфліктній творчій інноваційній діяльності, тобто такому виявленню творчості під час навчання, яка не заперечує і не відкидає здобутки старшого покоління. Без цього культурно-виховного компонента неможливе формування повноцінної комунікативної компетенції учнів.

У пропонованій програмі враховано зміст навчальної програми(турецької мови) 1-12 класів Київської гімназії східних мов № 1. Вивчення турецької мови в гімназії є поглибленим, тому відводиться така кількість у 5-9 класах– 5 годин на тиждень.

Основна школа

5-6 класи (базовий курс підвищеного рівня)

Базовий курс підвищеного рівня продовжує формування мовної компетенції здобувачів освіти на основі двох іноземних мов. Вивчення турецької мови на тематичних матеріалах історико-літературного, культурно- мистецького та побутового циклів забезпечує оволодіння цінностями. Впроваджені Болонською системою в українську освітню сферу принципи сприяння вільному розвитку особистості, орієнтованість на постійне самовдосконалення, пріоритетність широкого діалогу культур і суб'єктів у єдиному інформаційному просторі закладають нові підходи і вимоги до навчання і рівня володіння турецькою мовою. Цей етап має забезпечити інтенсивний розвиток у дітей усіх умінь і навичок оволодіння турецькою мовою. Рівень сформованості комунікативної компетенції повинен бути достатнім для здійснення іншомовної діяльності у різних ситуаціях спілкування (у сприйнятті та продукуванні).

Зміст викладання турецької мови на цьому етапі повинен мати глибокий інформативний характер і будуватися на автентичному матеріалі, сприяти формуванню соціокультурної компетенції здобувачів освіти, усвідомленню ними ролі мови в житті народів. Навчання на початковому етапі основної школи передбачає досягнення достатнього рівня практичного володіння турецькою мовою, що виражається:

- у більшій швидкості та гнучкості навичок;
- у поліпшенні якісних характеристик володіння іншомовним спілкуванням;
- у підвищенні самостійності у процесі спілкування;
- у розширенні тематики й проблематики спілкування;
- в ускладненні й збільшенні обсягу мовних засобів і варіативності

використання.

У процесі вивчення турецької мови на цьому етапі ставляться також **за мету** розвиток пізнавальної активності, самостійності, ініціативності, самооцінки, а також розвиток інтелектуальних і когнітивних здібностей, логіки мислення, лінгвістичної інтуїції, поглиблення стійкого інтересу до оволодіння мовою.

У базовій школі учитель ставить наступні завдання в організації викладання турецької мови:

- формувати і розвивати творчий підхід до оволодіння турецькою мовою, творчу ініціативу під час розв'язування певних комунікативних завдань;
- продовжувати формування та удосконалення умінь і навичок розуміти автентичні тексти з різним рівнем проникнення в їх зміст, а також вміння передавати зміст прочитаного (прослуханого) тексту, висловлювати своє ставлення до теми або проблеми, що порушуються в повідомленні;
- розширювати обсяг країнознавчих, соціокультурних і лінгвістичних знань здобувачів освіти;
- продовжувати формувати здатність підлітків до автономного навчання, удосконалювати і розширювати знання про технології навчання, які давали б здобувачам освіти можливість як у колективі, так і самостійно оволодівати турецькою мовою найбільш зручними та ефективними для кожного навчальними стратегіями.

На даному етапі навчання цілеспрямовано систематизуються мовні знання учнів і закінчується в основному формування високого базового рівня володіння турецькою мовою. Рівень володіння турецькою мовою на кінець 6-го класу відповідає рівню А2 згідно із „ Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання”.

5 клас

Мовленнєві функції, діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> • описувати, розповідати, характеризувати • порівнювати • аргументувати свій вибір • запитувати та надавати інформацію • розпитувати з метою роз'яснення та уточнення інформації • пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію 	Я, моя родина, мої друзі	Мої родинні зв'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання
	Одяг	Види одягу Сезонний одяг
	Харчування	Продукти харчування Улюблені страви Страви в Україні та Туреччини
	Відпочинок і дозвілля	Види відпочинку та занять Захоплення та канікули
	Природа	Погода, природні явища
	Подорож	Улюблені напрямки подорожі Прогулянка містом/селом
	Рідне місто/село	Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості
	Свята і традиції	Календар свят в Україні та Туреччині Традиції святкування
	Шкільне життя	Розклад уроків Робочий день

		Уроки іноземної мови
	Україна	Загальні відомості
	Туреччина	Загальні відомості

İsim/ad Іменник	İyelik yapısı: Присвійність (benim masam) - tekrarlama Yönelme hali eki: Давальний відмінок -(y)A (eve) Bulunma hali eki: Місцевий відмінок -DA (evde) Çıkma hali eki: Вихідний відмінок -DAn (evden) Tamlayan hali eki: Родовий відмінок -(n)(I)n (evin , kapının) Belirtme hali eki: Знахідний відмінок -(y)I (evi) Olumsuz ad cümlesi: Іменне заперечення ... değil (Bugün yağmurlu değil; Burada uygun daire yok)
Sıfat/önad Прикметник	Karşılaştırma: Ступені порівняння -DAn daha; en..; gibi, kadar Zaman sıfatları: Прикметники часу -DAn beri; -DIr; -DAn önce, -DAn sonra; -mAdAn önce, -DIktAn sonra Niteleme sıfatları: Прикметники якості -II; -sIz; -IIk Yer sıfatları: Прикметники місця -ki; -DAki Sayı sıfatları: Числівники -(I)ncl
Zamir/adıl Займенник	İşaret adilları: Вказівні займенники bu, şu, o Soru adilları: Питальні займенники nasıl? niçin? Yer adilları: Локативні займенники burada, şurada, orada Belirsiz adilları: Неозначені займенники çok, az, birçok, birkaç
Eylem Дієслово	Olumsuz eylem: Дієслівне заперечення -ma/-me (okuma; yazma) Усічений інфінітив -mA/-mAsI (gitmem; gitmen; gitmesi; gitmeniz; gitmemiz; gitmeleri) Дієслівні форми: -mak istemek; -mak için İsteş çatı: Взаємосумісний стан -Iş (görüşmek; konuşmak)
Eylem kipleri Способи дієслова	Emir kipi: Наказовий спосіб -sIn; -In; -sInLAr Fiil çekimi: (ben)-; (sen)- öğren; (o)- öğrensin; (biz)-; (siz)-öğrenin; (onlar)-öğrensinler İstek kipi: Бажаний спосіб -(y)AyIm; -(y)AsIn; -(y)AlIm; -(y)AsInIz; -(y)AlAr Fiil çekimi: Gez-e-y-im, Gez-e-sin, Gez-e-, Gez-e-lim, Gez-e-siniz, Gez-e-ler
Şimdiki zaman Теперішній час	Şimdiki zaman: Теперішній час -(I) yor (olumlu; olumsuz; soru) Fiil çekimi: Geli- yor -um; geli- yor muyum? gel-mi- yor muyum? Geniş zaman: Теперішньо-майбутній час -(A)r/ -(I)r (olumlu; olumsuz; soru) Fiil çekimi: Yap- ar ; yap- ar mı? yap- maz mı?
Geçmiş zaman Минулий час	Belirli (görülen) geçmiş zaman: Минулий категоричний час (fiillerde) -(y)DI (olumlu; olumsuz; soru) Fiil çekimi: Gel- di -m; gel- di -m mi? gel- me-di -m mi? Ek fiil isim cümlelerinde kullanımı -(y)dI(m) Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman: Минулий розповідний час (fiillerde) -(y)miş (olumlu; olumsuz; soru) Fiil çekimi: Gel-miş; gel- miş mi? gel-me- miş -mi? Ad cümlelerinde belirsiz geçmiş zaman -(y)mIş.
Gelecek zaman Майбутній час	Gelecek zaman: Майбутній категоричний час -(y)AcAK (olumlu; olumsuz; soru) Fiil çekimi: Gel-eceğ-im; gelecek mi-y-im? gel-me-y-ecek-mi-y-im?

Артикль	Означений/неозначений артикль bir
Sözdizimi Синтаксис	İsim tamlamaları: Takısız ad tamlaması: Безафіксний ізафет (demir kapı) Belirtisiz ad tamlaması: Одноафіксний (відносний) ізафет (spor salonu); Belirtili ad tamlaması: Двоафіксний (присвійний) ізафет (annemin eli) Zincirleme ad tamlaması: Ізафетний ланцюг (babamın arkadaşının arabası) Предикативні слова var/yok. Cümlede kelime sırası: Özne-Tümleç-Nesne-Yüklem
Bağlaçlar Сполучники	İlgeçler: Післяіменник ile/-(y)la bu yüzden/ bu sebeple / çünkü Yinelenen bağlaçlar: belki... belki..; hem.. hem..; ne..ne..; ya...ya..; ister... ister..

Орієнтовний мовний інвентар – лексика (рівень А2)

Лексичний матеріал добирається відповідно до зовнішнього контексту, тематики ситуативного спілкування, зокрема підтеми, рівня володіння мовою, що досягається, та в обсязі, достатньому для реалізації комунікативних намірів учнів

Орієнтовний мовний інвентар – граматики (рівень А2)

Мовний інвентар (граматика) є орієнтовним і добирається відповідно до контексту (комунікативної ситуації), потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі граматичні теми.

Навчальна програма є рамковою, а отже, не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Основні теми вивчаються інтегровано, наприклад - Відпочинок і дозвілля + Подорож, Одяг + Погода, Подорож + Країни.

Навчальна програма з перської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.

(175 годин на рік, 5 годин на тиждень, з них 12- резерв)

Будова сучасної перської мови, її граматики, лексики, фонетики є продуктом тривалого історичного розвитку. Давньоперська мова мала розвинену флективну систему іменних і дієслівних форм. Однак у пам'ятках середньої перської мови вже спостерігається перехід від флективної будови до аналітичної. У пізніх пам'ятках представлена мова аналітичного типу з дуже невеликою кількістю синтетичних форм.

Поповнення перської лексики йшло двома основними шляхами:

1) шляхом творення нових слів і фразеологічних одиниць за перськими словотворчими і фразеологічними моделями, лексикалізації словосполучень і граматичних конструкцій, переосмислення наявних лексем тощо, тобто за рахунок використання внутрішніх ресурсів мови;

2) шляхом запозичення слів із тих мов, з якими перська мова контактувала протягом своєї історії. Потрапивши до перської мови, іншомовні слова, зазнали граматичної, фонетичної, семантичної, а іноді й графічної асиміляції, ставши у такий спосіб органічною частиною перської лексичної системи.

Навчальна програма є рамковою, а отже, проміжні результати за класами визначають вчителі, орієнтуючись на кінцевий результат.

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> • описувати, розповідати, характеризувати • порівнювати • аргументувати свій вибір 	Я, моя родина, мої друзі	Мої родинні зв'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання
	Одяг	Види одягу Сезонний одяг

	که Питальні . بعضی ، برخی ،فلان، یکی، کس، شخص، چیز ،مان،تان،شان ، چه ، چند ، کدام
Іменник	Однина, множина. Суфікси множини іранського походження. Графічні особливості узгодження з прикметниками у словосполученнях. Постпозитивний артикль ی .
Прийменник	Прості і складні. Первинні بی جز، تا، برای، بر، به ، از، با، به ، برای، بر، تا، جز، بی ،پهلو،پیرامون، طی درباره به وسیله ،پهلو،پیرامون، طی ;پهلو،پیرامون، طی ;پهلو،پیرامون، طی ;پهلو،پیرامون، طی ;پهلو،پیرامون، طی .
Прикметник	Якісні, відносні. Місце прикметників при узгодженні з іменниками у словосполученнях. Ступені порівняння.
Прислівник	Прислівники способу дії, міри і ступені дії ,بیش، بمراتب، چندان، خیلی یکخورد، گاه، اکنون، بزودی، چاسو ; اینجا، آنجا، در همه جا، از دور میسجا، کاملاً، اصلاً، بس، تقریباً . ناچار، بناچار، اتفاقاً، عمداً، قصداً ;причини ;احیانا، امروز، دیروز، دیشب، حالا، از قدیم . Займенникові прислівники: питальні چگونه ;چطور، چرا، کی، کجا، ко، کی، چطور، چگونه ;вказівні ;اینطور، آنطور ;هرگز، هیچگاه، هیچ وقت، هیچ جا، هیچ طور ;заперечні ;همیشه، همه جا
Сполучник	Прості , اگر چه ، و ،یا، اما، ولی، هم، اگر، چون، که، تا چه ...چه ، ,پовторювані ; وقتی که ,موقعی که , برای این که , برای آن که , با وجود آنکه Сполучники . بلکه... فقط...بلکه...هم...هم , نه...نه...یا...یا , خواه...خواه , ; چه...چه , نه...نه...هم...هم , نه فقط...بلکه...هم , نیز یا این (آن) که ,розділові ; و ، اما، ولی، لیکن، بلکه ; که , زیرا که , چون , چون که ,причинові ; وقتی که , هنگامی که , موقعی که мети مثال این که , مانند این که , порівняльні ; تا , که , برای این که , خواه...خواه
Числівник	Прості, складні, складові. Кількісні та порядкові.
Види складних речень.	Складносурядні речення з єднальними простими сполучниками , و , هم , نیز . Складнопідрядні речення з підрядними означальними . Складнопідрядні речення з підрядними часу зі сполучниками , وقتی که , موقعی که , زمانی که , هنگامی که , та , تا , این که , پیش از آن که Складнопідрядні речення з підрядними мети зі сполучниками , پس از آن که Складнопідрядні речення з підрядними мети зі сполучниками , که , چونکه , زیرا , زیرا که , به علت (سبب) , ج

**Навчальна програма з китайської мови 5-9 класи закладів загальної середньої освіти.
(175 годин на рік, 5 годин на тиждень, 12 годин - резерв)**

Об'єктами оцінювання навчальних досягнень учнів є уміння, визначені у межах кожної компетентності. Їх детальні характеристики окреслені дескрипторами. Для кожного класу представлено показники сформованості умінь відповідно до видів мовленнєвої діяльності, які слугують орієнтирами для роботи вчителя.

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> описувати, розповідати, характеризувати порівнювати аргументувати свій вибір 	Я, моя родина, мої друзі	Мої родинні зв'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання
	Одяг	Види одягу Сезонний одяг

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> запитувати та надавати інформацію розпитувати з метою роз'яснення та уточнення інформації пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію 	Харчування	Продукти харчування Улюблені страви Страви в Україні та країнах виучуваної мови
	Відпочинок і дозвілля	Види відпочинку та занять Захоплення Канікули
	Природа	Погода Природні явища
	Подорож	Улюблені напрямки подорожі Прогулянка містом/селом
	Рідне місто/село	Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості
	Свята і традиції	Календар свят в Україні та країнах виучуваної мови Традиції святкування
	Шкільне життя	Розклад уроків Робочий день Урок іноземної мови Види діяльності на уроці
	Україна	Загальні відомості про Україну
	Країни виучуваної мови	Загальні відомості про країни виучуваної мови

Навчальна програма є рамковою, а отже, не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатись інтегровано, напр., Відпочинок і дозвілля + Подорож, Одяг + Погода, Подорож + Країни, мова яких вивчається.

Зміст	Граматичний матеріал	Конструкція	Приклади
	1. Іменники часу		
	1.1 Індикатор дня, місяця, року	__рік__місяць__день	2007年12月5日
	1.2 Індикатор тижня	день тижня__	星期一至星期天
	1.3 Індикатор певного моменту часу	__година__хвилина без__хвилина__година	八点、八点十分 差五分八点
	2. Вирази суми грошей в юанях	__юань__цзяо мао__фень	105块6角8分
	3. Речення з іменниковим присудком	підмет+час	今天2月6号。 明天星期四。 现在9点20。

		підмет+ сума (грошей)	这本书2块5毛。 3斤苹果10块钱。
4. Речення з обставиною часу		підмет+ обставина часу + дієслівне словосполучення	我每天早上6点半起床。
5. Речення з обставиною місця		підмет+在+ місцезнаходження + дієслівне словосполучення	我在一家电脑公司工作。
6. Речення з присвійною формою		іменник / займенник +присвійна частка(的) + іменник	这是我的书。 他是我弟弟。
7. Слова напрямку			
7.1 Прості слова напрямку		вгору, знизу, зліва, справа, попереду, позаду, схід, захід, південь, північ, посередині	
7.2 Складні слова напрямку		простий іменник-напрямку; +слова напрямку 面边	上面、上边、东南、东边、西面、西边
7.3 Післяйменники		Іменник- напрямку + простий іменник-напрямку + слова напрямку(面边)	桌子上、窗外、银行前边、学校西边
8. Питальні речення		питальні слова: що? як? хто? який? де?скільки?наскільки великий? коли?	你叫什么名字? 他是谁? 你是哪国人? 你在哪儿上学? 现在几点了? 你的孩子多大了? 这本书多少钱? 你什么时候开学?
9. Стверджувальні речення			
9.1 Речення з “在” з іменником-напрямку		іменник - напрямку(словосполучення) +在+ іменник - напрямку	北京大学在清华大学西边。
9.2 Речення з “有” з іменником-напрямку		словосполучення іменника - напрямку+ 有+ іменник(словосполучення)	桌子上有两本书。
9.3 Речення з “是” з іменником-напрямку		словосполучення іменника - напрямку + 是+ іменник(словосполучення)	图书馆西边是运动场。
10. Речення з виразами місцезнаходження		Пункт А +离+пункт В +далеко/близько+ дистанція	北京大学离清华大学很近。
11. Речення з виразами		іменник+要+ дієслово іменник+ 要想+ дієслівне	我要一瓶可乐。 我想去中国。

бажання і потреби з “要” “想”	словосполучення	玛丽要去图书馆。
12. Конструкції з “的”	іменник/ займенник +的	这是玛丽的。
	прикметник +的 дієслівна редуплікація	红的好看。 我试试这件衣服。
13. Подвоєння дієслова і дієслова з “一下儿”	дієслово+一下儿	你看一下儿这本书。
14. Поширені класифікатори іменників	件 条 块 张 斤	一件衬衣、两条裤子、三块面包、四张桌子、五斤苹果
15. Прислівники обсягу		
15.1 Речення з узагальнюючим словом 都	都+ дієслівне словосполучення	我们都学习汉语。
15.2 Речення з словом 也	也+ дієслівне словосполучення	他也是美国人。

中文

内容	语法项目	结构式	例子
	1. 时间名词		
	1.1 年、月、日的表达	年 月 日	2007年12月5日
	1.2 星期的表达	星期	星期一至星期天
	1.3 时点的表达	点 分 差 分 点	八点、八点十分 差五分八点
	2. 人民币钱数的表达	元 块 角 毛 分	105块6角8分
	3. 名词谓语句	主语+时间	今天12月6号。 明天星期四。 现在9点20。
		主语+钱数	这本书2块5毛。 3斤苹果10块钱。
	4. 时间状语	主语+时间状语+动词短语	我每天早上6点半起床。
	5. 地点状语	主语+在+地点/处所+动词短语	我在一家电脑公司工作。
	6. 所属关系的表达	名词代词+(的)+名词	这是我的书。 他是我弟弟。
	7. 方位词		
	7.1 简单方位词	上 下 左 右 前 后 东 西 南 北 中	
	7.2 合成方位词	简单方位词+面边	上面、上边、东南、东边、西面、西边
	7.3 方位词组	处所名词+简单方位词+(面边)	桌子上、窗外、银行前边、学校西边
	8. 用疑问代词的特殊疑问句	什么、谁、哪、哪儿、几、多少、多大、什么时候	你叫什么名字? 他是谁? 你是哪国人? 你在哪儿上学? 现在几点了? 你的孩子多大了? 这本书多少钱? 你什么时候开学?
	9. 存在的表达		

9.1 “在”字句	方位词(词组)+在+方位词组	北京大学在清华大学西边。
9.2 “有”字句	方位词词组+有+名词(词组)	桌子上有两本书。
9.3 “是”字句	方位词词组+是+名词(词组)	图书馆西边是运动场。
10. 距离的表达	A点+离+B点+元近+距离数	北京大学离清华大学很近。
11. 意愿的表达 : “要”、“想”	主语+要+动词 主语+要想+动词短语	我要一瓶可乐。 我想去中国。 玛丽要去图书馆。
12. “的”字结构	名词代词的 形容词的 动词重叠	这是玛丽的。 红的好看。 我试试这件衣服。
13. 动词重叠和动词“一下儿”	动词+一下儿	你看一下儿这本书。
14. 常用量词	件 条 块 张 斤	一件衬衣、两条裤子、三块面包、四张桌子、五斤苹果
15. 范围副词作状语		
15.1 都	都+动词短语	我们都学习汉语。
15.2 也	也+动词短语	他也是美国人。

Навчальна програма з корейської мови для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.

(175 годин на рік, 5 годин на тиждень, 12 годин- резерв)

Вивчення досягнень корейської цивілізації, культури, історії неможливе без знання корейської мови. Значною є корейська діаспора в Україні в м. Києві. Походження корейської мови не визначено точно, як і походження самого корейського народу. Корейська мова близька до алтайських та японської мов, їх зближує не тільки схожість у граматичній будові, але й загальні риси, такі, як гармонія голосних та відсутність складів. Ці мови мають деякі спільні елементи в граматиці і лексиці. У сучасній корейській мові вирізняють 6 діалектів: центральний, північно-західний, північно-східний, південно-східний, південно-західний та діалект о. Чеджудо. За винятком діалекту Чеджудо, всі вони достатньо схожі, і всі, хто говорить ними, добре розуміють одне одного.

Мета компетентісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування учнів 5–6 класів полягає у спрямуванні навчального процесу на формування в учнів здатності цілісно поєднувати здобуті знання, сформовані уміння й навички, набутий навчальний досвід, світоглядні цінності, ставлення та переконання з активною творчою самостійною науково-дослідницькою діяльністю у межах окреслених навчальною програмою орієнтирів у процесі добору та використання мовного та інформаційного матеріалу для продукування усних і письмових текстів та для ідентифікації чужомовних висловлень у процесі їх сприймання під час читання та слухання

5 клас

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
	Я, моя родина, мої друзі	Мої родинні зв'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання
	Одяг	Види одягу Сезонний одяг

<ul style="list-style-type: none"> описувати, розповідати, характеризувати порівнювати аргументувати свій вибір запитувати та надавати інформацію розпитувати з метою роз'яснення та уточнення інформації пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію 	Харчування	Продукти харчування Улюблені страви Страви в Україні та страви в Кореї
	Відпочинок і дозвілля	Види відпочинку та занять Захоплення Канікули
	Природа	Погода Природні явища
	Подорож	Улюблені напрямки подорожі Прогулянка містом/селом
	Рідне місто/село	Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості
	Свята і традиції	Календар свят в Україні та в Кореї Традиції святкування
	Шкільне життя	Розклад уроків Робочий день Урок корейської мови Види діяльності на уроці
	Україна	Загальні відомості про Україну
	Корея	Загальні відомості про Корею (Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості)

Орієнтовний мовний інвентар – лексика (рівень А2)

ексичний матеріал добирається відповідно до зовнішнього контексту, тематики ситуативного спілкування, зокрема підтеми, рівня володіння мовою, що досягається, та в обсязі, достатньому для реалізації комунікативних намірів учнів.

Орієнтовний мовний інвентар – граматика (рівень А2)

Мовний інвентар (граматика) є орієнтовним і добирається відповідно до контексту (комунікативної ситуації), потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі граматичні теми.

Корейська мова

Категорія	Структура	Приклад
Іменник	N + 마다 (частка «кожен», «що-» до іменника)	기차는 한 시간마다 있어요
	N + 에 (Частка місцевого відмінку)	금요일에 친구를 만납니다
	N + 에 (частка, що позначає напрямок)	우리는 학교에 갑니다
	N + 에게/ 한테 (закінчення давального відмінку)	선생님이 학생들에게 한국어를 가르칩니다
	N + 도 (частка «також»)	친구도 한국 사람이에요
	N+(이)나 + N (частка «або»)	사과나 배
	N + (으)로 (1) частка, що вказує напрямок; 2) закінчення орудного відмінку)	오른쪽으로 가세요
	N 부터 N 까지 (частки для позначення початку та закінчення часового проміжку)	오전 8시부터 오후 3시까지 공부해요
	N 에서 N 까지 (частки для позначення початку та закінчення просторового проміжку)	집에서 학교까지 차를 타고 가요
	N + 보다 (частка порівняння)	오늘은 어제보다 더 더워요
	N + 이/가 걸리다 (конструкція, що означає «займає (час)»)	부산에서 서울까지 4시간이 걸려요

	N + 처럼, 같이 (частки для порівняння іменника)	친구는 영화배우처럼 잘 생겼어요
	N 전에 (прийменник «до», «тому») N 후에 (прийменник «після»)	식사 전에 이 약을 드세요 수업 후에 시간이 있어요?
	N + 만 (частка «тільки», «лише», що додається до іменника)	오늘 학교에 민수 씨만 왔어요
	N + 때문에 (граматична конструкція для позначення причини того, що відбувається в іншій частині речення)	눈 때문에 길이 미끄러워요
	무슨 + N 어떤 + N 어느 + N (Питальні атрибутиви)	무슨 요일이예요? 어떤 책을 좋아해요? 어느 나라에서 왔어요?
Прикметник	A + (으)ㄴ (атрибутивна форма прикметника)	똑똑한 학생
	A있다/없다 + 는 (атрибутивна форма прикметника)	재미있는 책
	더 + A («більш»)	더 비싸요
	덜 + A («менш»)	덜 춥습니다
	A + 지 않다 (заперечна форма)	날씨가 춥지 않습니다
	A + (으)ㄴ/(으)ㄹ 것 같다 (граматична конструкція для позначення припущення)	그 학생은 똑똑한 것 같아요
	A + 네요 (закінчення, що виражає здивування)	가족이 많네요
A + 아/어/해지다 (конструкція для позначення переходу у певний стан)	언니가 날씬해졌어요	
Прислівник	A + 게 (спосіб творення прислівника)	세일해서 싸게 샀어요
Числівник	Порядкові числівники	둘째/ 제 이
	(кит.числівник) + 번 (частинка, що позначає «номер»)	삼번
	(кор.числівник) + 번(частинка, що позначає «раз»)	세번
Сполучник	N + 와/과 + N (з'єднувальна частка до іменника)	엄마와 아빠
	그래서 (з'єднувальний сполучник «тому»)	날씨가 좋아요. 그래서 공원에 가요.
	그리고 (з'єднувальний сполучник «і»)	한국어를 공부해요. 그리고 영어를 공부해요
	그러나, 그런데, 하지만 (з'єднувальні сполучники «але»)	비가 와요. 그런데 춥지 않아요
	왜냐하면 (з'єднувальний сполучник «тому що»)	오늘은 바다에 안 가요. 왜냐하면 날씨가 나빠요
Дієслово	V + 아서/어서/해서 (з'єднувальне закінчення для позначення причинно-наслідкового зв'язку)	날씨가 좋아서 공원에 가요
	V + (으)십시오 (закінчення закличної пропозиції)	극장에 갑시다
	V + (으)니까요? (кінцеве закінчення питального речення)	같이 농구를 할까요?
	V + (으)니까 (з'єднувальна частка причинно-наслідкового зв'язку)	여자들은 꽃을 좋아하니까 꽃을 선물하세요

V + 는데 (з'єднувальне закінчення для протиставлення, позначення причини, умови)	이 옷을 어제 샀는데 마음에 안 들어요
V+ 네요 (закінчення, що виражає здивування)	글씨를 잘 쓰네요
V + (으)ㄴ/는/(으)ㄹ 것 같다(граматична конструкція для позначення припущення)	어제 비가 온 것 같아요
V+ (으)ㄹ 수 있다/없다 (конструкція для вираження наявності або відсутності способу/ можливості робити якусь дію)	한국말을 할 수 있어요
V + (으)면 (з'єднувальне закінчення для позначення умови)	시간이 있으면 친구를 만나요
V + 아/어/해야 하다/되다 (граматична конструкція для опису дії, яку обов'язково треба досягти)	내일 시험이 있어요. 그래서 공부해야 해요
V + 아/어/해도 되다 (конструкція, що виражає дозвіл)	나가도 돼요?
V + (으)면 안 되다 (конструкція, що виражає заборону)	사진을 찍으면 안 돼요
V + 고 싶다 (граматична конструкція, що виражає бажання мовця щось зробити)	한국에 가고 싶어요
V기가 쉽다/ 힘들다/어렵다 (конструкція, що означає «легко, складно, важко щось робити»)	공부하기 쉽습니다
V + 지 않다 (заперечна форма)	오늘 친구를 만나지 않아요
V + 아/어/해 주다 (граматична конструкція для вираження того, що дія виконується для якоїсь іншої людини)	그 문법을 설명해 주십시오
V + 는 동안 (конструкція, що означає «поки», «під час»)	친구들이 점심을 먹는 동안 나는 숙제를 했어요
V + 기 전에 (конструкція «до того як»)	수영하기 전에 준비운동을 해요
V + 거나 (частка «або»)	아침에 빵을 먹거나 우유를 마셔요
V + (으)러(з'єднувальне закінчення для позначення мети переміщення)	옷을 사러 동대문 시장에 가요
V + 지만 (частка, що позначає протиставлення)	한국어는 어렵지만 재미있어요
V + (으)려고 하다 (конструкція, що виражає намір здійснити дію)	한국에 가려고 합니다
V + (으)ㄴ 후에 (конструкція «після того як»)	밥을 먹은 후에 이를 닦아요
V + 아/어/해 보다 (конструкція, що позначає спробу виконати якусь дію або наявність якогось досвіду)	갈비를 먹어 봤어요?
V + (으)면서(частка, що показує що дії відбуваються паралельно)	우리 언니는 피아노를 치면서 노래를 해요
V + 고 싶어하다 (граматична конструкція, що виражає бажання третьої особи однини щось зробити)	학생은 한국에 가고 싶어해요
못 V (частка заперечення для позначення здатності чи можливості виконати певну дію)	저는 노래를 못 불러요

	V 지 못하다 (заперечувальне закінчення для позначення здатності чи можливості виконати певну дію)	저는 노래를 부르지 못해요
	V + 기 때문에 (граматична конструкція для позначення причини того, що відбувається в іншій частині речення)	아르바이트를 하기 때문에 못 가요
Теперішній час	V + 고 있다 (закінчення теперішнього тривалого часу)	댄 씨는 지금 음악을 듣고 있어요
	V/A + 아요/어요/해요	우리는 집에 가요
	V/A + ㅂ니다/습니다	우리는 한국어를 공부합니다
Минулий час	V/A + 았/었/했 (суфікс минулого часу)	한국에 갔어요?
Майбутній час	V/A + 겠 (предкінцеве закінчення до дієслова для позначення дії у майбутньому)	보겠어요
	V + (으)르게요 (кінцеве закінчення дієслів, що виражає намір мовця зробити щось у майбутньому)	할게요
	V/A + (으)르 거예요(закінчення майбутнього часу)	할 거예요
Наказовий спосіб	V + (으)세요 (закінчення для творення спонукальних речень)	숙제를 하세요
	V + 지 마세요 (закінчення для творення заперечних спонукальних речень)	보지 마세요
	V + (으)십시오 (закінчення для творення спонукальних речень)	읽으십시오
	V + 지 마십시오 (закінчення для творення заперечних спонукальних речень)	하지 마십시오
Категорія ввічливості	Ввічлива частка називного відмінку 께서(는)	할머니께서는 일하세요
	Ввічлива частка давального відмінку 께	할아버지께 전화해요
	Суфікс ввічливості V + 시	할머니는 신문을 보십니다
Дієприкметниковий зворот	V + (으)ㄴ/는/(으)ㄹ (атрибутивна форма дієслова)	우리 학교에서 공부하는 학생은 똑똑해요

**Навчальна програма з мови гінді для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.
(175 годин на рік, 5 годин на тиждень, 12 годин- резерв)**

Розвиток наскрізних умінь не обмежується окремими завданнями або певними етапами уроку, натомість має наскрізний характер, тож очікується, що вчителі створюватимуть сприятливі умови, віддаючи перевагу особистісно-орієнтованому навчанню та добираючи сучасні технології, методи, прийоми. Вивчення іноземної мови окрім розвитку комунікативних мовленнєвих умінь забезпечує послідовне та поступове набуття учнями наскрізних умінь.

- 1) **читання з розумінням** – реалізується через рецептивні види мовленнєвої діяльності; див. дескриптори мовленнєвих умінь у розділі 4.1. Конкретні результати навчально-пізнавальної діяльності (5-6 класи) та 5.1. Конкретні результати навчально-пізнавальної діяльності (7-9 класи), зокрема зорове сприймання;
- 2) **висловлювання власної думки в усній і письмовій формі** – реалізується через продуктивні види мовленнєвої діяльності; див. дескриптори мовленнєвих умінь у розділі 4.1. Конкретні результати навчально-пізнавальної діяльності (5-6 класи).

5 клас

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика Ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> ● описувати, розповідати, характеризувати ● порівнювати ● аргументувати свій вибір ● запитувати та надавати інформацію ● розпитувати з метою роз'яснення та уточнення інформації ● пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію 	Я, моя родина, мої друзі	Мої родинні зв'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання
	Одяг	Види одягу Сезонний одяг
	Харчування	Продукти харчування Улюблені страви Страви в Україні та країнах виучуваної мови
	Відпочинок і дозвілля	Види відпочинку та занять Захоплення Канікули
	Природа	Погода Природні явища
	Подорож	Улюблені напрямки подорожі Прогулянка містом/селом
	Рідне місто/село	Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості
	Свята і традиції	Календар свят в Україні та країнах виучуваної мови Традиції святкування
	Шкільне життя	Розклад уроків Робочий день Урок іноземної мови Види діяльності на уроці
	Україна	Загальні відомості про Україну
	Країни виучуваної мови	Загальні відомості про країни виучуваної мови

Орієнтовний мовний інвентар – лексика (рівень А2)

Лексичний матеріал добирається відповідно до зовнішнього контексту, тематики ситуативного спілкування, зокрема підтеми, рівня володіння мовою, що досягається, та в обсязі, достатньому для реалізації комунікативних намірів учнів. Перевірити належність лексичної одиниці до відповідного рівня можна за посиланнями:

Орієнтовний мовний інвентар – граматики (рівень А2)

Мовний інвентар (граматика) є орієнтовним і добирається відповідно до контексту (комунікативної ситуації), потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі граматичні теми.

Мова гінді

Категорія	Структура	Приклади
Прикметник	Вища ступінь з післяйменником में सफ़्त, за, поміж»	हमारा घर उन घरों में सफ़्त है। Наш дім вищий за ті будинки.

	Найвища ступінь з післяйменником सबसो «від усіх, най-»	हमारा घर सबसो सुंदर है। Наш дім найкрасивіший.
Дієприкметник із суфіксом वाला	Дієприкметник із суфіксом वाला, як означення, узгоджується у роді, числі та відмінком зі словом, яке описує.	पढ़नेवाला लड़का читаючий хлопчик पढ़नेवाली लड़की читаюча дівчина पढ़नेवाली लड़कियाँ читаючі дівчата
	Дієприкметник із суфіксом वाला, як частина складеного присудка, змінюється за родом та числом.	मैं भारत जाननेवाला हूँ। Я збираюсь поїхати до Індії. वह भारत जाननेवाली थी। Вона збиралася їхати до Індії.
	Дієприкметник із суфіксом वाला, як підмет.	आदमी खरीदनेवाला को बुलाता है। Чоловік кличе покупців.
Імена з суфіксом वाला	Суфікс वाला іменниками. 3	घरवाला «господар дому» (घर «дім»); पैसेवाला «багатий» (पैसे «гроші»).
	Суфікс वाला прислівниками. 3	सामनेवाला «той, що знаходиться навпроти».
	Суфікс वाला словосполученнями іменників і прикметниками. 3	काले बालेवाला «чорноволосий» (काले बाले «чорне волосся»)
	Суфікс वाला словосполученнями іменників або займенників і післяйменниками. 3	मज्जा के पासवाला «той, що знаходиться біля столу» (मज्जा के पास «біля столу»)
Післяйменник	Складні післяйменники.	के पास «у, біля»; के लिए «для» के बाद «після».
Числівник	Дробові числівники: साढ़े «з половиною»; पौने «без четверті»; सवा «з четвертю»; उढ़ «один з половиною»; द्वाई «два з половиною».	साढ़े तीन «три з половиною»; पौने चारह «без четверті дванадцять»; सवा एक «один з четвертю».
Займенник	Утворення форм непрямого та об'єктного відмінків особових та	मैं «я» -मुझ-मुझे «мені, мене»; हम «ми» -हम-हमें «нам, нас»; यह

	вказівних займенників.	«він, вона, цей» - इस- इस□«йому, їй, цьому, його їй, цього» і т.д.
	Утворення форм непрямого та об'єктного відмінків однини та множини питальних займенників.	क्या «що», कौन «хто» - किस - किन - किस□кого, що, кому, чому одн.» किन्हें «кого, що, кому, чому мнж.»
	Відносні займенники. Утворення форм непрямого та об'єктного відмінків однини та множини відносного займенника जो.	जो «хто, що, котрий» - जिस – जिस□кому, кого, чому, що, котрому, котрого» जिन – जिन्हें «кому, кого, чому, що, котрим, котрих»
	Утворення форм непрямого та об'єктного відмінків однини та множини означальних займенників.	सारा «весь» - सारा सारी; इतना «такий» - इतना□ इतनी; ऐसा «такий» - ऐसा□– ऐसी.
	Неозначені займенники.	कोई «якийсь, що- небудь, який-небудь»; कुछ «що-небудь, декілька»; कई «декілька».
Дієслово	Дієслово लगना «починати» у сполученні з інфінітивом.	हम पढ़नालगतहैं। Ми починаємо читати.
	Потенційне дієслово सकना «могти» у поєднанні з основою дієслова.	वह यह काम कर सकता है। Він може виконати цю роботу.
	Модальні дієслова необхідності चाहिए «варто» та होना «потрібно».	आपको पाना खानासप्राहल□ पीना चाहिए। Вам варто вити воду перед їжею. हमको यह काम कल करना होगा। Нам потрібно буде виконати цю роботу завтра.
	Інтенсивні дієслова. Надають завершеності дії основного дієслова та характеризують напрям дії основного дієслова. Найбільш поширені модифікатори: लडा	दखलडा «роздивитися (для себе)»; चल दडा «вирушити (для когось)»; खा जाना «з'їсти».

	«брати»; दना «давати»; जाना «йти».	
	Наказовий спосіб для आप «Ви».	आप पढ़िये
	Поєднання дієслова चाहना «хотіти» з інфінітивом.	वह चावल बनाना चाहता है। Він хоче приготувати рис.
Іменник	Утворення непрямой форми однини та множини іменників чоловічого та жіночого родів.	लड़की «дівчина», लड़की को «дівчинці», लड़कियों को «дівчатам»; लड़का «хлопець», लड़का को «хлопцю», लड़कों को «хлопцям».
	Утворення кличного відмінку іменників.	लड़का «хлопець», लड़का «хлопче!»; बहन «сестра», बहनो «сестри!».
Теперішній час	Теперішній продовжений час.	अब लड़की लिख रही है। Зараз дівчина пише.
Минулий час	Минулий продовжений час.	कल वह चित्र बना रहा था। Вчора він малював.
Майбутній час	Майбутній звичайний час.	कल तुम आओगे Завтра Ви прийдете.
Складносурядні речення	Складносурядні речення зі сполучниками और «і, та, а»; लेकिन «але»; या «чи, або» та іншими синонімами.	मैं अपना घर आ रही थी और वहाँ मम्मी बहन खाना तैयार करती थी। Я йшла додому, а там моя сестра готувала їжу. बारिश हो रही थी लेकिन सूरज चमक रहा था। Йшов дощ, але світило сонечко. तुम मम्मी घर आओगे मैं तुम्हारा घर आऊँगा? Ти прийдеши до мене додому, чи я прийду до тебе додому?
Складнопідрядні і речення	Складнопідрядні речення з підрядним означальним जो «хто, що, котрий».	मैं वह कपड़ा खरीदना चाहता हूँ जो मुझे पसंद है। я хочу купити той одяг, котрий мені підобається.
	Складнопідрядні речення причини.	मुझे यह कपड़ा पसंद है क्योंकि वह सुंदर है। мені

		подобається цей одяг, тому що він красивий.
	Складнопідрядні речення часу.	जब मैं संगीत सुन रही थी व शाम का खाना बना रह था коли я слухала музику, вони готували вечерю.

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Вільне володіння державною мовою	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовувати українознавчий компонент в усіх видах мовленнєвої діяльності; • засобами іноземної мови популяризувати Україну, українську мову, культуру, традиції, критично оцінювати їх. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гордість за Україну, її мову та культуру; • розуміння потреби популяризувати Україну у світі засобами іноземних мов; • усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо рідну; • готовність до міжкультурного діалогу.
2	Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • засобами іноземної мови популяризувати рідну мову, культуру й традиції народу, критично оцінювати їх. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • гордість за рідну мову та культуру; • усвідомлення того, що, вивчаючи іноземну мову, ми збагачуємо рідну; • готовність до міжкультурного діалогу.
		Здатність спілкуватися іноземними мовами реалізується через предметні компетентності.
3	Математична компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розв'язувати комунікативні та навчальні проблеми, застосовуючи логіко-математичний інтелект; • логічно обґрунтовувати висловлену думку; • використовувати математичні методи (графіки, схеми) для виконання комунікативних завдань. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних і навчальних проблем.
4	Компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • описувати іноземною мовою природні явища, технології, аналізувати та оцінювати їх роль у життєдіяльності людини. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інтерес до природи та почуття відповідальності за її збереження; • розуміння глобальності екологічних проблем і

		прагнення долучитися до їх розв'язання за допомогою іноземної мови.
5	Інноваційність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● засобами іноземної мови продукувати нові ідеї щодо змін у класі, закладі освіти, родині, громаді тощо, а також адекватно реагувати на зміни; ● ставити перед собою досяжні та ускладнені цілі у вивченні іноземної мови; ● ініціювати теми для опрацювання та проблеми для розв'язування під час вивчення іноземних мов.
		<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● самомотивація, стійкість та впевненість у досягненні успіхів у вивченні іноземних мов.
6	Екологічна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● розвивати екологічне мислення під час опрацюванні тем, текстів, новин, комунікативних ситуацій, аудіо- та відеоматеріалів; ● розробляти, презентувати та обґрунтовувати проекти, спрямовані на збереження довкілля; ● пропагувати здоровий спосіб життя засобами іноземної мови. <p>Ставлення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. сприймання природи як цілісної системи; 5. готовність обговорювати питання, пов'язані із збереженням навколишнього середовища; <ul style="list-style-type: none"> ● відповідальне ставлення до власного здоров'я та безпеки.
7	Інформаційно-комунікаційна компетентність	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● вивчати іноземну мову з використанням спеціальних програмних засобів, ігор, соціальних мереж; ● створювати інформаційні об'єкти іноземними мовами; ● спілкуватися іноземною мовою з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; ● застосовувати ІКТ для пошуку, обробки, аналізу та підготовки інформації відповідно до поставлених завдань. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● готовність дотримуватись авторських прав та мережевого етикету.

8	Навчання впродовж життя	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● визначати комунікативні потреби та цілі під час вивчення іноземної мови; ● використовувати ефективні навчальні стратегії для вивчення мови відповідно до власного стилю навчання; ● самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел та критично оцінювати її; ● організувати свій час і навчальний простір; ● оцінювати власні навчальні досягнення. Ставлення: ● сміливість у спілкуванні іноземною мовою; ● подолання власних мовних бар'єрів; ● відповідальність за результати навчально-пізнавальної діяльності; ● наполегливість; ● внутрішня мотивація та впевненість в успіху.
9	Громадянські та соціальні компетентності	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● сформулювати власну позицію; ● співпрацювати з іншими на результат, спілкуючись іноземною мовою; ● розв'язувати конфлікти у комунікативних ситуаціях; ● переконувати, аргументувати, досягати взаєморозуміння/ компромісу у ситуаціях міжкультурного спілкування; ● переконувати засобами іноземної мови у важливості дотримання прав людини; ● критично оцінювати інформацію з різних іншомовних джерел. Ставлення: ● толерантність у спілкуванні з іншими; ● проактивність в утвердженні демократичних цінностей;
10	Культурна компетентність	<p>Уміння:</p> <p>1 висловлювати іноземною мовою власні почуття, переживання і судження щодо творів мистецтва;</p> <p>1 порівнювати та оцінювати мистецькі твори та культурні традиції різних народів.</p> <p>Ставлення:</p> <p>1 усвідомлення цінності культури для людини і суспільства;</p> <p>1 повага до багатства і розмаїття культур.</p>
11	Підприємливість і фінансова грамотність	<p>Уміння:</p> <p>1 ініціювати усну, писемну, зокрема онлайн взаємодію іноземною мовою для розв'язання конкретної життєвої проблеми;</p> <p>1 генерувати нові ідеї, переконувати в їх доцільності та об'єднувати однодумців задля втілення цих ідей у життя;</p> <p>1 презентувати себе і створювати тексти (усно і письмово) іноземною мовою, які сприятимуть майбутній кар'єрі.</p> <p>Ставлення:</p> <p>1 дотримання етичної поведінки під час розв'язання</p>

		життєвих проблем; 1 комунікабельність та ініціативність; 1 ставлення до викликів як до нових можливостей; 1 відкритість до інновацій;
--	--	--

**Навчальна програма з арабської мови
 для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти.
 (175 годин на рік, 5 годин на тиждень, 12 годин- резерв)**

Ключові компетентності формуються відразу засобами всіх навчальних предметів і є мета предметними. Основою для їх формування є наскрізні вміння, а саме:

- читання з розумінням,
- висловлення власної думки усно і письмово,
- критичне та системне мислення,
- логічне обґрунтування позиції,
- творча діяльність, що передбачає креативне мислення,
- ініціативність,
- конструктивне керування емоціями,
- оцінювання ризиків,
- прийняття рішень,
- розв'язування проблем,
- співпраця та спілкування з іншими.

Навчальна програма є рамковою, а отже, не обмежує діяльність учителів у виборі порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми можуть вивчатися інтегровано, напр., Відпочинок і дозвілля + Подорож, Одяг + Погода, Подорож + Країни, мова яких вивчається.

5 клас

Мовленнєві функції/види діяльності	Тематика ситуативного спілкування	Підтема
<ul style="list-style-type: none"> • описувати, розповідати, характеризувати • порівнювати • аргументувати свій вибір • запитувати та надавати інформацію • розпитувати з метою 	Я, моя родина, мої друзі Одяг Харчування Відпочинок і дозвілля Природа Подорож	Мої родинні зв'язки Професії батьків Мої друзі та їхні уподобання Види одягу Сезонний одяг Продукти харчування Улюблені страви Страви в Україні та країнах виучуваної мови Види відпочинку та занять Захоплення Канікули Погода

роз'яснення та уточнення інформації • пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію	Рідне місто/село Свята і традиції Шкільне життя Україна Країни виучуваної мови	Природні явища Улюблені напрямки подорожі Прогулянка містом/селом Місцезнаходження Основні історичні та культурні відомості Календар свят в Україні та країнах виучуваної мови Традиції святкування Розклад уроків Робочий день Урок іноземної мови Види діяльності на уроці Загальні відомості про Україну Загальні відомості про країни виучуваної мови
--	--	---

Орієнтовний мовний інвентар – лексика (рівень А2)

Лексичний матеріал добирається відповідно до зовнішнього контексту, тематики ситуативного спілкування, зокрема підтеми, рівня володіння мовою, що досягається, та в обсязі, достатньому для реалізації комунікативних намірів учнів. Перевірити належність лексичної одиниці до відповідного рівня можна за посиланнями:

Орієнтовний мовний інвентар – граматики (рівень А2)

Мовний інвентар (граматика) є орієнтовним і добирається відповідно до контексту (комунікативної ситуації), потреб учнів та принципу концентричного навчання. Він не є метою навчання, тому й не розглядається як окремі граматичні теми.

5 клас

Англійська мова

Загальні характеристики ситуативного спілкування

Сфера спілкування	Тематика ситуативного спілкування	Мовленнєві функції
Особистісна 72 години	Я, моя родина (13 уроків) Мої друзі (11 уроків) Відпочинок в Україні та Британії (11 уроків) Дозвілля (11 уроків) Людина (14 уроків) Природа (12 уроків)	<ul style="list-style-type: none"> • представити себе, когось • познайомитися, привітатися, попрощатися, просити вибачення
Публічна 21 година	Свята і традиції Україна Велика Британія (21 урок)	<ul style="list-style-type: none"> • вітати зі святом • розуміти та виконувати інструкції • повідомляти про належність • описувати, розповідати, характеризувати

Освітня 12 годин	Шкільне життя (12 уроків)	<ul style="list-style-type: none"> • ставити запитання і відповідати на них • давати елементарну характеристику • пропонувати, приймати, відхиляти пропозицію
---------------------	----------------------------	--

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ МАТЕМАТИКА

5 клас (210 годин - 6 години на тиждень, із них 12 резервних)

Метою математичної освітньої галузі є розвиток особистості учня через формування математичної компетентності у взаємозв'язку з іншими ключовими компетентностями для успішної освітньої та подальшої професійної діяльності впродовж життя, що передбачає засвоєння системи знань, удосконалення вміння розв'язувати математичні та практичні задачі; розвиток логічного мислення та психічних властивостей особистості; розуміння можливостей застосування математики в особистому та суспільному житті. Далі у таблиці подано компетентнісний потенціал математичної освітньої галузі.

Метою навчального предмета «Математика», який згідно з Державним стандартом входить до типової освітньої програми для 5–9 класів, є досягнення вище зазначеної мети математичної освітньої галузі, у тому числі формування в учнів/учениць предметної математичної компетентності, що передбачає здатність розвивати й застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектра проблем у повсякденному житті; моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичного апарату; усвідомлення ролі математичних знань і вмінь в особистому та суспільному житті людини. У 5–6 класах закладів загальної середньої освіти зазначеній меті слугує курс «Математика».

Завдання

Формування зазначеної компетентності підпорядковується реалізації загальних завдань математичної освіти, які полягають у формуванні в учнів/учениць:

- ставлення до математики як до невід'ємної складової загальної культури людини, універсальної мови науки та техніки, ефективного засобу моделювання та дослідження процесів і явищ навколишнього світу, а отже, необхідної умови повноцінного життя людини в сучасному суспільстві;
- математичного мислення та мовлення, необхідного для опису математичних фактів і закономірностей та для створення математичних моделей;
- здатності до логічних міркувань, висновків, алгоритмічного мислення;
- здатності логічно обґрунтовувати та доводити твердження, оцінювати правильність і раціональність розв'язування задач, приймати рішення в умовах неповної, надлишкової, точної та ймовірнісної інформації;
- здатності та потреби застосовувати математичні методи під час розв'язування навчальних і практичних задач, використовувати математичні знання і вміння під час вивчення інших навчальних предметів;
- умінь працювати з підручником, опрацьовувати математичні тексти, шукати й використовувати додаткову навчальну інформацію, критично оцінювати здобуту інформацію та її джерела, виокремлювати головне, аналізувати, робити висновки, використовувати отриману інформацію в особистому житті.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання

Програма висуває вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на основі компетентнісного підходу. Базові знання, що їх мають набути учні/учениці наприкінці навчання за програмою, визначені в додатку 7 до Державного стандарту.

Компетенції

Компетентнісний потенціал математичної освітньої галузі визначений у додатку 7 до Державного стандарту. Наприкінці навчання за програмою 5–6 класів в учня/учениці мають бути сформовані основи умінь та ставлень, що є наскрізними в усіх ключових

компетентностях і що надалі стануть підґрунтям для остаточного формування цих компетентностей станом на кінець навчання в середній школі.

Для математичної компетентності мають бути сформовані:

□ **уміння:**

- оперувати текстовою і числовою інформацією, геометричними об'єктами на площині та в просторі;
- встановлювати кількісні та просторові відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо);
- розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту;
- обирати, створювати й досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати;
- здійснювати прогнози в контексті навчальних і практичних задач;
- застосовувати логічні способи мислення під час розв'язування пізнавальних і практичних задач, пов'язаних з реальними об'єктами;
- використовувати математичні методи в життєвих ситуаціях;

□ **ставлення:**

- усвідомлення важливості математики як мови науки, техніки та технологій, значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших дисциплін;
- потреба в об'єктивному оцінюванні висловлювань, поглядів, рішень, дій. **Навчальними ресурсами**, що слугують зазначеній меті, є підручники, додаткова література, інтернет-ресурси; задачі, зокрема такі, що моделюють реальні життєві ситуації. Компетентнісний потенціал математичної освітньої галузі визначає її здатність формувати всі інші ключові компетентності, які передбачено Державним стандартом.

Шляхи реалізації програми

Курс математики в 5–6 класах закладів загальної середньої освіти логічно продовжує реалізацію завдань математичної освіти учнів/учениць, розпочату в початковій школі, розширюючи та доповнюючи ці завдання відповідно до вікових і пізнавальних можливостей школярів/школярок. Зміст математичної освіти в 5–6 класах закладів загальної середньої освіти структурується за такими змістовими лініями:

- Числа і дії з ними
- Вирази
- Рівняння
- Відношення і пропорції
- Геометричні фігури і величини
 - Математичні задачі як засіб дослідження реальних життєвих ситуацій та реальних процесів. Кожна з них розвивається з урахуванням завдань вивчення математики на відповідному ступені базової середньої освіти.

5 клас

5 клас (210 годин - 6 години на тиждень, із них 12 резервних)

№ п/п	Тема	К-сть годин	Пропонований зміст	Очікувані результати навчання
1	Узагальнення та систематизація знань за курс початкової школи	12	Натуральні числа. Порівняння натуральних чисел. Арифметичні дії з натуральними числами. Поняття дробу. Порівняння дробів. Знаходження дробу від	Учень/учениця: розпізнає натуральні числа і число нуль; розрізняє цифри і числа; читає та записує натуральні числа в межах трильйона; визначає класи та розряди натурального числа;

			<p>числа. Знаходження числа за значенням його дробу. Величини: довжина, маса, місткість, час. Дії з величинами</p> <p>Числові та буквені вирази . Рівняння</p> <p>Геометричні фігури на площині</p>	<p>подає натуральні числа у вигляді суми розрядних доданків;</p> <p>порівнює натуральні числа з різною і однаковою кількістю цифр;</p> <p>розуміє сутність арифметичних дій додавання, віднімання, множення, ділення;</p> <p>володіє навичкою усного та письмового виконання арифметичних дій з натуральними числами;</p> <p>використовує властивості арифметичних дій з натуральними числами, зокрема для усного обчислення зручним способом;</p> <p>застосовує арифметичні дії з натуральними числами під час розв'язування задач та вправ;</p> <p>прогнозує результат обчислень;</p> <p>перевіряє правильність обчислень із використанням оберненої дії;</p> <p>розуміє сутність понять квадрата й куба</p>
2.	Числа і дії з ними.	84	<p>Натуральні числа. Число нуль.</p> <p>Цифри. Десятковий запис натуральних чисел.</p> <p>Порівняння натуральних чисел.</p> <p>Арифметичні дії з натуральними числами.</p> <p>Властивості арифметичних дій.</p> <p>Квадрат і куб натурального числа</p> <p>Ділення з остачею.</p> <p>Звичайні дроби.</p> <p>Правильні і неправильні дроби.</p> <p>Звичайні дроби і ділення натуральних чисел.</p> <p>Мішані числа.</p> <p>Порівняння звичайних дробів з однаковими знаменниками, правильні і неправильні дроби.</p>	<p>володіє навичкою обчислення квадрата й куба натурального числа;</p> <p>виконує ділення з остачею;</p> <p>розуміє, що остача має бути меншою від дільника;</p> <p>розуміє, як утворюються звичайні дроби;</p> <p>пояснює, що таке чисельник і знаменник дробу;</p> <p>користується розумінням сутності понять чисельника та знаменника дробу для знаходження частини від числа та числа за величиною його частини;</p> <p>розрізняє правильні і неправильні дроби;</p> <p>встановлює зв'язок між звичайними дробами і ділення натуральних чисел; розуміє сутність поняття мішаного числа — пояснює, яке число є</p>

		<p>Додавання і віднімання звичайних дробів з однаковими знаменниками. Десятковий дріб. Запис десятичного дробу. Порівняння десятичних дробів. Округлення натуральних чисел і десятичних дробів. Арифметичні дії з десятичними дробами. Властивості арифметичних дій. Середнє арифметичне. Відсотки.</p>	<p>мішаним, що являє собою ціла та дробова частина мішаного числа; перетворює мішане число в неправильний дріб і неправильний дріб у мішане число або натуральне число; порівнює звичайні дроби з однаковими знаменниками; застосовує поняття правильного і неправильного дробу для порівняння дробів; виконує додавання і віднімання звичайних дробів з однаковими знаменниками; застосовує прийоми раціональних обчислень при читанні та запису десятичних дробів; визначає розряди десятичного дробу; володіє прийомами порівняння десятичних дробів; розуміє сутність поняття округлення чисел та важливість його практичного застосування — пояснює процес округлення чисел; володіє прийомами округлення натуральних чисел та десятичних дробів; уміє робити оцінки й прикидки результатів у задачах практичного змісту; володіє навичкою усного та письмового виконання арифметичних дій з десятичними дробами; використовує властивості арифметичних дій з десятичними дробами, зокрема для усного обчислення зручним способом; застосовує арифметичні дії з десятичними дробами під час розв'язування задач та вправ. розуміє сутність поняття відсотка як однієї сотої числа або величини; користується розумінням сутності поняття відсотка для знаходження відсотка від числа та числа за його відсотком</p>
--	--	---	--

3.	Вирази. Рівняння.	30	Числові вирази. Буквені вирази. Формули. Рівняння.	Учень/учениця: розуміє, що таке числовий та буквений вирази; розрізняє числові та буквені вирази; читає числові та буквені вирази, використовуючи математичні терміни; записує числові та буквені вирази, подані в тестовій формі, з використанням математичної символіки; знаходить значення числового та буквеного виразу із заданим значенням букв; застосовує правила порядку виконання дій під час обчислень значень виразів, які містять дужки, та виразів, які не містять дужок; наводить приклади формул; розуміє, як користуватися формулами; володіє навичками обчислення величин за допомогою формул і складання формул за змістом задач; розуміє, що таке корінь рівняння; пояснює, що означає розв'язати рівняння;
4.	Геометричні фігури і величини.	30	Точка, відрізок, ламана, пряма, промінь, площина, кут, прямокутник, квадрат. Довжина відрізка. Величина кута. Види кутів. Периметр прямокутника. Площа прямокутника. Прямокутний паралелепіпед. Куб. Піраміда. Розгортки прямокутного паралелепіпеда, піраміди. Об'єм прямокутного паралелепіпеда. Шкала. Координатний промінь.	Учень/учениця: розпізнає на рисунках геометричні фігури, які вказано в змісті; співвідносить реальні об'єкти навколишнього середовища з моделями геометричних фігур; володіє практичними навичками побудови відрізків, ламаних, прямих, променів, кутів, трикутників, прямокутників; називає елементи геометричних фігур; позначає геометричні фігури; розуміє, які фігури називають рівними; розрізняє види кутів, трикутників; розуміє сутність процесу

				<p>вимірювання довжини відрізка та величини кута; знає одиниці вимірювання довжини відрізка та співвідношення між ними; знає одиницю вимірювання величини кута; вибирає доцільні одиниці вимірювання для знаходження довжини відрізка; володіє практичними навичками вимірювання довжини. володіє навичкою обчислення площі поверхні прямокутного паралелепіпеда, зокрема за допомогою його розгортки; розуміє сутність процесу вимірювання об'єму прямокутного паралелепіпеда; знає одиниці вимірювання об'єму та співвідношення між ними; вибирає доцільні одиниці вимірювання для знаходження об'єму прямокутного паралелепіпеда; користується формулами обчислення об'ємів прямокутного паралелепіпеда та куба; володіє практичними навичками знаходження значень величин за показаннями шкал різних вимірювальних приладів; визначає координати точок на координатному промені; позначає на координатному промені точки із заданими координатами.</p>
5.	Математичні задачі, як засіб дослідження реальних життєвих ситуацій.	42	<p>Сюжетні задачі з реальними даними. Сюжетні задачі з історико-патріотичною складовою. Сюжетні задачі на використання знань із суміжних дисциплін. Задачі геометричного змісту, як моделі</p>	<p>Учень/учениця: описує проблемні життєві ситуації, які ґрунтуються на конкретних даних; читає, аналізує, порівнює інформацію, подану в таблицях і схемах; добирає дані, потрібні для</p>

			<p>дослідження об'єктів навколишнього середовища. Компетентнісно зорієнтовані задачі. Задачі на дослідження оптимальних ситуацій. Робота з даними. Найпростіші комбінаторні задачі. Округлення чисел, як оціночна модель реальних ситуацій. Прикидки та оцінки значень числових виразів. Відсоткові розрахунки.</p>	<p>розв'язання проблемних ситуацій; план розв'язування задачі; створює математичну модель задачі; досліджує різні шляхи розв'язання проблемної ситуації, спираючись на наявні дані; обирає раціональний шлях розв'язання проблемних ситуацій з огляду на наявні дані; перевіряє правильність розв'язання задачі; використовує досвід математичної діяльності в проблемних ситуаціях повсякденного життя; розв'язує сюжетні задачі з реальними даними щодо використання природних ресурсів рідного краю, безпеки руху; знаходження периметрів та площ земельних ділянок, підлоги приміщень, об'єму об'єктів, що мають форму прямокутного паралелепіпеда; розрахунку сімейного бюджету та комунальних платежів, можливості здійснення покупок; розрахунків, пов'язаних із календарем і годинником; обліку ресурсів, потрібних для вирішення побутово господарчих задач</p>
6.	Резервні години	10		

Природнича освітня галузь

«Природничі науки. 5-6 класи (інтегрований курс)»

5 клас (70 годин-2 години на тиждень, із них 4 резервних)

Програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти (далі – Державний стандарт), інших вітчизняних і міжнародних документів, у яких визначено загальні підходи до освіти у XXI столітті й особливості вивчення природничих наук (Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM освіти), Рамкова програма оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж життя, Рамки для навчання 21 століття P2 (Framework for 21st Century Learning), Освітня концепція 2030 ОЕСР, Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 тощо). Ключовими в цих документах є такі позиції щодо навчання природничих предметів на рівні базової освіти:

- 1) комплексний підхід до розроблення навчальної програми природничих предметів (інтегрованих курсів);
- 2) інтеграція різного контенту: контекстні теми, наскрізні ідеї й уміння, інтегровані модулі; вивчення наукових теорій фізики, хімії, біології в єдності з методологічним знанням про них і в поєднанні зі знаннями з математики, техніки й інженерної практики; вивчення одних наук на основі інших, зокрема біології й географії на основі елементарних знань із фізики й хімії;
- 3) діяльнісний і прикладний характер навчання, орієнтований на результат. Програму розроблено з урахуванням сучасних досягнень психолого-педагогічних наук. Законодавчо 5–6 класи визначено як адаптаційний цикл, що висуває певні вимоги до організації освітнього процесу. Згідно з дослідженнями психологів, віковому періоду 10–11 років властивий перехід від молодшого шкільного віку до підліткового. У цей період розширюється саме поняття «навчання» – діти свідомо вчатьс я вчитися. Саме тому один із видів діяльності вчителя / вчительки – спрямування учнів / учениць на оволодіння способами здобування знань, усвідомлення сенсу навчання як процесу саморозвитку.

Адаптаційний цикл 5–6 класів є вирішальним у тому, що навчатиметься дитина чи відмовиться від зусиль у цьому напрямі й реалізовуватися в інший спосіб. В аспекті розвитку інтелекту починається поступовий перехід від конкретного до абстрактного мислення. У навчанні природничих предметів це має бути час максимального захоплення, природного прагнення пізнавати, досліджувати, відкривати. Сучасний світ навколо п'ятикласників / п'ятикласниць – це нові технології, надзвичайна мобільність соціального життя й обміну інформацією, глобалізація.

Мотиваційним чинником опанування основ природничих предметів є розкриття ролі науки в цивілізаційному розвитку людства. Мета курсу «Природничі науки» збігається з окресленою в державному стандарті базової середньої освіти метою природничої освітньої галузі, що полягає у формуванні особистостей учнів / учениць, які знають і розуміють основні закономірності живої і неживої природи, володіють певними вміннями з її дослідження, виявляють допитливість, засновану на здобутих знаннях і пізнавальному досвіді, усвідомлюють цілісність природничо-наукової картини світу, здатні оцінити вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий (збалансований) розвиток суспільства й можливі наслідки людської діяльності у природі, відповідально взаємодіють із навколишнім природним середовищем. На кожному циклі загальної середньої освіти досягнення мети забезпечено виконанням відповідних завдань. **У 5–6 класах головне завдання – зробити вивчення природничих наук реальним і значущим для учнів / учениць цього віку, а саме:**

- **стимулювати** їхню допитливість і зацікавленість у пізнанні світу природи і техніки, прищеплювати дух наукового дослідження;
- **забезпечити** сприйняття науки не як сукупності фактів, що описують і пояснюють природні й технологічні явища, а як результату, накопиченого людством завдяки розумовим зусиллям, способам мислення, експериментуванню;
- **розкрити** значення наукових винаходів для повсякденного життя людини й суспільства загалом; визначити позитивні і негативні наслідки використання їх для навколишнього середовища і здоров'я людини.

Для досягнення загальної мети базової освіти пріоритетними в навчанні мають бути:

- ціннісні орієнтири, визначені пунктом 4 Державного стандарту;
- компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі, що визначає можливості формування засобами курсу всіх ключових компетентностей;
- формування наскрізних для всіх ключових компетентностей умінь, визначених пунктом 9 Державного стандарту;
- орієнтування на діяльнісний підхід до організації освітнього процесу. Щоби цього досягти необхідно:
- надавати перевагу діяльнісним формам і методам навчання (дослідження, проектування, інтелектуальна гра, командна робота, дебати тощо);

- чергувати дедуктивні і індуктивні способи представлення змісту навчання; • розвивати вміння працювати з інформацією (пошук, перевірка, аналізування, інтерпретування, переформатування, оцінювання, подання, зберігання тощо);
- спонукати учнів / учениць до постановки запитань, генерування ідей, формулювання припущень (гіпотез), вибору способів розв'язань завдань, знаходження розв'язків, планування дій із передбачуваною перевіркою висловлених припущень;
- використовувати елементи навчання за технологією «перевернутого класу», що передбачає самостійне опрацювання нового навчального матеріалу учнями / ученицями, практичне його закріплення у процесі розв'язання завдань навчального й життєвого змісту;
- розвивати комунікативну діяльність;
- розвивати ініціативність, підприємливість, відповідальність за власну діяльність і результат.

Структура змісту курсу «Природничі науки» є концентрично-спіральною. Це означає, що більшість змістових понять буде сформовано поступово: на рівні ознайомлення в 5–6 класах. Змістові питання згруповано за об'єктами вивчення, притаманними певній науковій галузі з урахуванням спільних проблем, які є предметом вивчення кількох природничих наук. Це дає змогу водночас реалізовувати інтеграцію і диференціацію в шкільній природничій освіті. За принципом добору змісту – це координаційний курс, побудований так, щоби знання з однієї науки ґрунтувалися на знаннях з іншої. Тому спочатку учні / учениці на доступному для їхнього віку рівні досліджуватимуть фізичні й хімічні властивості об'єктів і явищ живої і неживої природи.

У 5 класі зміст програми розгортається за темами:

1. Досліджуємо світ науки.
2. Досліджуємо світ навколо себе.
3. Досліджуємо обмін і перетворення енергії й речовин.

У 6 класі:

1. Досліджуємо Землю.
2. Досліджуємо живе.
3. Досліджуємо життя на Землі
4. Досліджуємо діяльність людини.

Загалом між цими темами немає чітких меж. Поняття і питання, які розглядають в одній темі, буде використано / розширено / поглиблено в наступній, щоби продемонструвати (коли це доцільно) взаємозв'язок. Зміст цієї програми ґрунтується не на механічному переліку змістових питань, які має засвоїти учень / учениця, а на описі відповідних для певного циклу результатів їхнього навчання, вимог до набуття і представлення ними базових знань, визначених у додатку 9 Державного стандарту. **Наскрізно у змісті** програми представлено змістові питання і види навчальної діяльності, які розкривають методологію природничих наук і сприяють формуванню наукового світогляду.

Навчальні плани й програми, розроблені закладами загальної середньої освіти на основі типового плану й модельних навчальних програм, затверджує педагогічна рада закладу освіти.

В основній частині програма містить результативні, змістові і процесуальні складники, які структуровано за відповідними рубриками «Очікувані результати навчання», «Пропонований зміст», «Види навчальної діяльності». У рубриці «Пропонований зміст» наведено перелік базових знань, які мають опанувати учні / учениці на рівні, що відповідає пізнавальним можливостям дітей цього вікового періоду. Більшість понять, які використано в програмі, є наскрізними, їх розвиватимуть упродовж усього періоду навчання здобувача / здобувачки освіти в основній і старшій школі (модель, система, сукупність, рух, взаємодія, енергія, атом, молекула, клітина, організм, біосфера тощо).

У навчанні природничих предметів, де провідною є дослідницька діяльність, важливим є як результат, так і сам **процес здобування результату, що передбачає:** 1) пізнання світу природи засобами наукового дослідження;

2) опрацювання, систематизацію і представлення інформації природничого змісту; 3) усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини; відповідальну поведінку для сталого розвитку суспільства; 4) розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв'язання проблем природничого змісту [індивідуально й у співпраці]. Ці групи обов'язкових результатів визначено в Державному стандарті базової середньої освіти. Їхній аналіз свідчить, що більшість із них є наскрізними в кожній навчальній темі й залежно від змісту й обсягу поставлених завдань їх досягають на уроці під час виконання певних видів робіт – короточасних дослідів, практичних і лабораторних робіт (індивідуальних і групових), навчальних проектів, роботи з інформацією, розв'язування задач різних типів тощо. Досягнення інших результатів – це тривалий процес впродовж певного періоду навчання. У рубриці «Очікувані результати» результати навчання конкретизовано за знансьвим, діяльнісним й ціннісним складниками компетентності залежно від запропонованого змісту, зазначеного у другій колонці, і видів навчальної діяльності, завдяки яким їх досягають, поданих у рубриці «Види навчальної діяльності».

« Пізнаємо природу. 5-6 класи (інтегрований курс)»

5 клас (70 годин-2 години на тиждень, із них 4 резервних)

N п/п	Тема	К-сть годин	Пропонований зміст	Очікувані результати
1	Досліджуємо світ науки	6	Повторення й узагальнення вивченого в початковій школі: <i>Сонячна система.</i> <i>Земля як система. Явища й об'єкти природи.</i> <i>Біорізноманіття.</i> <i>Людина як система.</i> Система, сукупність, модель. Методи наукових досліджень . Кількісні і якісні ознаки об'єктів і явищ природи. Класифікації. Модельовання. Інфографіка. Карти. Фізична величина. Вимірювання. Прикладне значення природничих наук	Учень / учениця: добирає (самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб) окремі об'єкти / явища, властивості об'єктів / явищ, які можна дослідити: визначає мету і завдання дослідження, формулює припущення, планує і здійснює дослідження (спостерігає, експериментує, моделює), аналізує результати, формулює висновки, презентує результати дослідження; здійснює самоаналіз дослідницької діяльності. працює з інформацією (самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб): шукає і знаходить інформацію, оцінює, систематизує її та представляє в різних формах; добирає наукове пояснення явищ природи / фактів / даних, використовує наукові факти для формування власних суджень. З допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб визначає суперечність у запропонованій ситуації, використовує правила, способи й відповідні засоби для розв'язання навчальної / життєвої проблеми, визначає чинники, які сприяли / завадили розв'язанню навчальної /

				<p>життєвої проблеми; складає план власної діяльності для розв'язання навчальної / життєвої проблеми відповідно до своєї ролі в групі, оцінює за спільно розробленими критеріями власну діяльність й ефективність дій групи для досягнення результату. Виявляє невідомі для себе знання. Відповідає самостійно на чітко сформульовані запитання за відомою / опрацьованою інформацією природничого змісту.2 Наводить приклади тіл і явищ природи, які можна об'єднати в окремі групи за певними ознаками; методів наукового дослідження, приладів і пристроїв, використовуваних у вивченні об'єктів і явищ природи. Розрізняє поняття сукупність і система, природні і штучні системи, модель і реальний об'єкт / процес, спостереження й експеримент, кількісні і якісні ознаки об'єктів / явищ природи, тіло й речовина. Групує (упорядковує) самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб об'єкти / явища природи за визначеною ознакою. Описує в загальних рисах, що наукові знання походять частково від систематичних спостережень, експериментів й аналізу, а частково від людської уяви і творчості, що наукові знання можуть змінюватися, що наукові знання можна застосовувати, щоби принести користь і завдати шкоди. Пояснює, що моделі – це спрощене уявлення про об'єкти і явища, що система – це ціле, яке складається із частин, що працюють разом для виконання тієї чи тієї функції</p>
2.	Досліджуємо світ навколо себе	40	<p>Атоми. Молекули. Речовини Поширеність атомів різних видів у природі. Різноманітність речовин. Матеріальні і віртуальні моделі</p>	<p>Учень / учениця: виявляє уміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці) на основі природничого змісту, що підлягає вивченню. Наводить самостійно або з допомогою вчителя</p>

		<p>структурних частинок речовини. Насичені й ненасичені розчини. Розчинення і розчинність. Залежність розчинності від температури. Чисті речовини і суміші. Розчини і суспензії. Розділення сумішей. Очищення води Рух і спокій. Відносність руху. Швидкість руху. Рекорди швидкості в природі і техніці.</p> <p>Взаємодія. Сила. Графічне зображення сили. Явище інерції. Інертність. Маса. Сила тяжіння. Припливи і відпливи. Деформації. Пружність. Пластичність. Крихкість. Сила пружності. Вага. Невагомість. Тертя. Види тертя. Сила тертя. Опір середовища. Рух у природі і техніці. Реактивний рух. Періодичність. Циклічність. Рухи організмів. Пристосування організмів до гравітації. Значення рухової активності для здоров'я людини. Механічна енергія. Робота. Прості механізми. Рух і взаємодія частинок речовини. Агрегатні стани. Дифузія. Дифузія в організмах. Густина.</p>	<p>/ вчительки чи інших осіб приклади деяких речовин із найближчого довкілля (ліпіди/жири, вуглеводи, білки 3 , нуклеїнові кислоти 4 , метан 5 , гліцерин, вуглець , сірка, фосфор , кисень, азот, вуглекислий газ, озон,8 вода, водень 9 , крейда, харчова сода, кварц/пісок тощо), чистих речовин і сумішей, розчинів і суспензій; насичених і ненасичених розчинів; деякі перетворення речовин у природі й у побуті. Вибирає доцільні способи розділення суміші залежно від її складу. Дотримується правил безпечної поведінки для збереження здоров'я і довкілля.</p> <p>Учень / учениця: виявляє уміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці) на основі природничого змісту, що підлягає вивченню. Наводить приклади: рухомих і нерухомих тіл, контактних і безконтактних сил, прояву інерції, пластичних і пружних деформацій, видів тертя, типів пересувань організмів у просторі (повзання, плавання, біг, політ), реактивного руху у природі і техніці, руйнівної дії сил природи, періодичних процесів, простих механізмів, фізичних вправ, що використовують для профілактики (корекції) порушень.</p> <p>Зображує схематично фізичне тіло, траєкторію руху тіла, напрямок швидкості, дії сили (за вибраним масштабом). Розпізнає періодичні рухи, корисні й шкідливі прояви тертя й опору рідин і газів. Описує в загальних рисах реактивний рух, рух рідин і газів, обертальний, коливальний і хвильовий рухи; пристосування птахів до польоту, риб до плавання, дощового черв'яка до повзання. Пояснює, що тіла можуть рухатися за інерцією, падають на поверхню Землі внаслідок дії земного тяжіння, змінюють стан спокою / руху і/або деформуються внаслідок дії сили; рухоме тіло має кінетичну енергію,</p>
--	--	---	---

		<p>Температура. Тепло. Теплові властивості речовин. Види теплопередачі (теплопровідність, конвекція, випромінювання). Теплокровні й холоднокровні тварини. Терморегуляція організму людини. Опіки. Обмороження. Горіння, умови його виникнення і припинення. Виділення тепла і світла під час горіння речовин. Джерела теплової енергії. Паливні ресурси Землі. Роль організмів у їхньому формуванні. Нагрівання. Розширення / стиснення і збереження маси під час процесів нагрівання й охолодження. Зміни агрегатних станів. Джерела світла. Сонце. Сонячна енергія. Освітленість. Люкс. Розподіл світла й тепла на земній поверхні. Прямолінійне поширення світла. Відбиття. Дзеркала. Сонячне і місячне затемнення. Тінь. Заломлення світлових променів. Оптичні прилади. Око – живий оптичний прилад. Взаємодія світла з речовиною. Кольори. Звук – джерело інформації і засіб спілкування. Гучність звуку. Луна. Поширення звуку в різних середовищах. Вухо – орган сприйняття звуку. Шум і його вплив</p>	<p>підняте над поверхнею або деформоване – потенціальну енергію; механічна енергія визначає здатність тіла виконувати роботу, прості механізми – це пристрої, які дають змогу виконувати роботу за умови докладання до тіла порівняно невеликої сили (за одночасного збільшення відстані) і змінювати напрямок дії сили на зручніший для людини. Визначає впливовість рухової активності на спосіб життя і здоров'я людини; Місяця на припливи і відпливи на Землі; опору середовища на форму тіл; руху Землі на циклічність процесів у природі. Класифікує самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб види рухів за виглядом траєкторії, за періодичністю; речовини – за пружними властивостями, типи пересувань організмів у просторі, види сил, прості механізми. Встановлює зв'язки між пройденим шляхом і часом на його подолання; масою й інертністю тіла; силою, переміщенням і виконаною роботою. Називає послідовність власних дій у небезпечних ситуаціях природного / техногенного походження. Дотримується правил безпечної поведінки для збереження здоров'я і довкілля, правил безпечної поведінки учасників дорожнього руху. Зазначає роль організмів у формуванні паливних енергетичних ресурсів; наслідки пожеж для тваринного й рослинного світу. Встановлює зв'язки між інтенсивністю руху структурних частинок речовини й температурою. Аргументує необхідність раціонального використання паливних ресурсів. Демонструє послідовність дій під час виникнення пожежі, допомоги людині, що отримала опіки. Дотримується правил поводження з вогнем, ртутним термометром для збереження здоров'я і довкілля.</p>
--	--	--	--

		<p>на організм. Ультразвук. Інфразвук. Порівняння оптичних і звукових рецепторів людини й тварин. Вади зору і слуху. Роль науки в розширенні меж сприймання і розуміння навколишнього світу Взаємодія електрично заряджених тіл. Електричний струм. Джерела струму. Провідники й діелектрики. Величини, що характеризують протікання струму в колі: сила струму, електрична напруга й опір, їхній взаємозв'язок. Дії струму (теплова, світлова, магнітна. Магніти. Магнітна взаємодія. Магнітне поле Землі, його значення для тварин і людей. Електрична енергія і її використання. Електростанції. Енергозбережні технології. Біологічна дія електричного і магнітного полів. Електричні і магнітні явища у природі й житті людини</p>	<p>Учень / учениця: виявляє уміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці) на основі природничого змісту, що підлягає вивченню. Наводить приклади: джерел світла, звуку; оптичних приладів. Розрізняє самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб приклади прояву інфрачервоного й ультрафіолетового випромінювання, інфра- й ультразвуку. Зображує самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб прямолінійне поширення світла; відбиття і заломлення світла; утворення тіні; схему, що демонструє загальний процес фотосинтезу. Описує в загальних рисах самостійно або з допомогою вчителя. Встановлює подібність між світловими й звуковими явищами. Визначає вплив поверхні на відбиття світла, фокусної відстані лінзи на величину й чіткість зображення. Учень / учениця: виявляє уміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці) на основі природничого змісту, що вивчається. Наводить приклади: електризації тіл; джерел електричного струму; речовин, що проводять і не проводять електричний струм; дій електричного струму; проявів електричних і магнітних явищ у природі й у побуті; тварин, що вражають електричним струмом. Зображує схематично елементи електричної схеми (лампа, джерело струму, вимикач), позначення полюсів магнітного поля. Розрізняє електрон, як негативно заряджену частинку, ядро атома – як позитивно заряджену частинку; провідники і</p>
--	--	---	--

				діелектрики; північний і південний магнітні полюси Землі. Описує в загальних рисах механізм електризації тертям; взаємодію електрично заряджених тіл; умови існування електричного струму; дії електричного струму; магнітну взаємодію; існування електричного струму в організмах; використання електричної енергії та необхідність її заощадження.
3	Досліджуємо обмін і перетворення енергії і речовин	20	<p>Види і джерела енергії. Перетворення енергії в живій і неживій природі. Закон збереження і перетворення енергії. Коефіцієнт корисної дії.</p> <p>Перетворення речовин, супроводжувані виділенням / поглинанням тепла і світла.</p> <p>Джерела енергії для організмів. Поняття про реакції окиснення і горіння. Основні складники їжі: білки, жири, вуглеводи. Фотосинтез. Харчові продукти.</p> <p>Частини рослини, які людина вживає в їжу. Будова організму рослини: корінь, пагін і його частини (листок, стебло, бруньки), квітка, плід. Основні групи рослин, які людина вживає в їжу: зернові, плодові, олійні, овочеві культури.</p> <p>Основні тварини, яких людина використовує в їжу. Збереження і перетворення енергії в організмах рослин і тварин (зокрема й людини).</p>	<p>Учень / учениця: виявляє вміння і демонструє навички здійснювати дослідження, опрацьовувати інформацію, розв'язувати проблеми (індивідуально й у співпраці) на основі природничого змісту, що підлягає вивченню. Наводить приклади самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб види і джерела енергії; перетворення енергії в живій і неживій природі; машин і механізмів (інших пристроїв), які виконують роботу за рахунок перетворення енергії. Описує в загальних рисах самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб, як люди використовують енергію (наприклад, теплову енергію для опалення; електричну для освітлення, у побутових приладах, у транспортних засобах тощо; викопне паливо, енергію вітру, води й Сонця для виробництва електроенергії), і як це впливає на навколишнє середовище; які перетворення енергії відбуваються в організмах рослин і тварин. Впізнає у природному середовищі рослини, що використовує людина: картоплю, помідор, перець, абрикосу, яблуню, грушу, вишню, сливу, капусту, огірок, пшеницю, жито, цибулю, часник. Виявляє крохмаль, що утворився під час фотосинтезу в листках рослини. Класифікує відомих тварин на</p>

			Енергетичні проблеми в Україні і світі та способи розв'язування їх	м'ясо- і рослинної; рослини, які людина вживає в їжу. Зображує самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб схеми, які демонструють перетворення різних видів енергії; обмін речовин в організмах і будову організму рослин. Розпізнає на моделях, фотографіях, малюнках частини рослин. Пояснює самостійно або з допомогою вчителя / вчительки чи інших осіб, що енергія передається, коли виконується робота, що виконана робота завжди менша від загальних енергетичних витрат на її виконання; що перетворення речовин зумовлені перегрупування атомів, супроводжувальними поглинанням або виділенням енергії. Обговорює унікальну роль рослин у житті на Землі, енергетичні проблеми людства. Дотримується основ безпечної харчової поведінки.
4	Резервні години	4		

Громадянська та історична освітня галузь

«Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас»

5 клас (35 годин на рік, 1 година на тиждень, з них 1 - резерв)

Курс «Вступ до історії країни та громадянської освіти» реалізує вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти.

До особливостей курсу належать:

- 1) пропедевтичний характер – ознайомлення учнів учениць зі світом шкільної історії та основами історичного процесу, ознайомлення з методами дослідження історії;
- 2) інтегрований характер – ознайомлення з історичним процесом відбувається на основі органічного поєднання епізодів всесвітньої історії та історії країни; 3 технологічний підхід до вивчення – пропонується вивчення історії шляхом реалізації діяльнісного підходу в освітньому процесі.

Головною метою курсу є зацікавлення учнів шкільною історією, ознайомлення з методами, технологіями та інструментарієм історичних досліджень; розвиток критичного мислення та медіаграмотності; формування розуміння тяглості історичного процесу, органічної взаємодії загальнолюдського, національного та особистісного поступу; формування розуміння цінності людини, її ідентичності, прав людини, принципів взаємодії людей в спільнотах на різних історичних етапах; формування культури життя в мультикультурному суспільстві, навичок конструктивної взаємодії в суспільстві для забезпечення сталого розвитку; формування особистості патріота країни з активною громадянською позицією.

Основними завданнями курсу є:

- сформувати у здобувачів освіти розуміння історії як науки;

- ознайомити учнів із цікавими епізодами історії України та світу;
 - спонукати до дослідження історії родини та рідного краю;
 - засобами історії формувати компетентності загальні уміння вчитися впродовж життя, громадянська та соціальна компетентність, обізнаність у сфері культури тощо ; предметні хронологічна, просторова, інформаційна тощо ;
 - розвивати історико-хронологічне, геопросторове, критичне, системне мислення;
 - розвивати пізнавальний інтерес здобувачів освіти до історії через створення умов для активної взаємодії між вчителем вчителькою і учнями ученицями, для виконання учнями ученицями творчих, практичних завдань;
 - сприяти формуванню фундаментальних цінностей сучасного світу, а саме — демократії, свободи, поваги до прав людини, потреби гармонії людини з природою.
- Очікувані результати** навчально-пізнавальної діяльності орієнтовані на реалізацію компетентнісного потенціалу громадянської та історичної освітньої галузі, зазначеного у Додатку 17 до Державного стандарту базової середньої освіти. Автори рекомендують для ефективної роботи над досягненням очікуваних результатів навчання йти шляхом реалізації діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів в організації пізнавальної діяльності учнів. Застосовувати дослідницькі, проекти, інтерактивні, дискусійні методи організації освітнього процесу. програмі автори також пропонують види навчальної діяльності для досягнення очікуваних результатів навчання учнів. Перелік видів навчальної діяльності є рекомендованим і жодним чином не обмежує вибір вчителя вчительки в організації освітнього процесу для здобувачів освіти. Керуючись принципами академічної свободи, вчитель вчитель може визначати конкретні форми та методи роботи, види пізнавальних завдань та необхідний час для досягнення очікуваних результатів навчання, зберігаючи загальну спрямованість роботи відповідно до компетентнісного підходу.

Структура курсу	Кількість годин	Очікувані результати навчання
Вступ	1	<p>Знання: що вивчає предмет «Історія» у школі.</p> <p>Уміння: уміє користуватися засобами, за допомогою яких вивчається історія у школі.</p> <p>Ставлення: розуміє значення вивчення історії для розвитку особистості як активного члена суспільства</p>
Розділ І. Науки, що вивчають минуле	8	<p>Знання: понять «історія», «археологія», «археологічна культура», «етнографія», «фольклор», «історичне джерело», «допоміжні історичні дисципліни»; назв і предметів вивчення допоміжних історичних дисциплін; розуміє значення історії та допоміжних історичних дисциплін для вивчення та розуміння минулого; способи нагромадження та пошуку інформації на історичну тематику;</p> <p>Уміння: розрізняє історичний факт, час, простір, історичні події та явища, наводить відповідні приклади; з допомогою вчителя виявляє, розрізняє причини і</p>

		<p>приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів;</p> <p>розрізняє історичні джерела за видами (матеріальні/ нематеріальні, первинні/ вторинні, текстово-візуальні тощо);</p> <p>розуміє різницю між археологічною пам'яткою, культурним шаром та археологічною культурою;</p> <p>наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності минулого в сьогоденні – топоніміка,</p> <p>Ставлення:</p> <p>усвідомлює себе частиною родини, народу, громадянства держави, людської спільноти в цілому;</p> <p>виявляє повагу й любов до історії рідного села, міста – своєї Малої Батьківщини;</p> <p>усвідомлює важливість вивчення історії України як невід'ємної важливої складової всесвітньої історії.</p> <p>має потребу в неупередженому аналізі джерел історичної інформації.</p>
Розділ II. Історичний час і простір	7	<p>Знання</p> <ul style="list-style-type: none"> знає одиниці вимірювання часу, поняття «хронологія», «історичний час», «рік», «століття», «тисячоліття», «ера», «календар», «літочислення», «історична карта», «атлас», «легенда карти»; знає хронологічні межі та характерні ознаки історичних періодів розвитку людства; історичних періодів історії України; усталені символи умовних позначень на історичній карті <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> розрізняє системи літочислення, пояснює їх на прикладах; встановлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу; <p>Ставлення:</p> <p>розуміє суть тяглості історичного процесу;</p> <p>усвідомлює важливість правильного визначення історичного часу для розуміння логіки історичних процесів;</p> <p>розуміє, що історія українського народу, України є невід'ємною складовою світового історичного процесу</p>
Розділ III. Історична наука та історична пам'ять	7	<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> зміст понять «історична пам'ять», «міф»; імена видатних вчених-істориків світу та України від давнини до сучасності; провідні музеї та архіви світу і України історичного профілю. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> пояснює різницю між музеєм та архівом; розрізняє за видами й характеризує за простим

		<p>алгоритмом історичні пам'ятки і пам'ятники;</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовує в поясненнях інформацію з різних джерел, зокрема медіатексти та відеоматеріали, усні історичні свідчення, музейні експозиції, власні спостереження; <p>Ставлення:</p> <p>усвідомлює суспільну значущість збереження історичної спадщини для успішного розвитку України;</p> <p>розуміє суспільну значущість об'єктивних і неупереджених історичних досліджень;</p> <p>пишається історичною спадщиною України та рідного краю; турбується та доглядає за історичними пам'ятками та пам'ятниками в рідному краї</p>
Розділ IV. Розвиток людства упродовж історії	10	<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміє зміст понять «народ», «етнос», «нація», «раса», «табу», «мораль», «цінності», «закон», «державна», «демократія», «республіка», «монархія», «деспотія», «релігія», «міфологія», «атеїзм»; • час появи людини на Землі та на українських теренах; • хронологічні рамки та характерні ознаки історичних періодів всесвітньої історії та історії України; • сучасні стандарти прав людини; документи, що їх визначають; • способи захисту прав людини в сучасному світі <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • за допомогою навчальної пам'ятки формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій на життя суспільства, окремих груп людей; • співвідносить за найпростішими ознаками документи, артефакти (музейні об'єкти) й ілюстративний матеріал з історичним періодом; <p>Ставлення:</p> <p>відчуває гордість за славетні сторінки історії України, видатних історичних діячів українського й інших народів, що проживають на теренах України;</p> <p>усвідомлює необхідність відповідального господарювання та споживання; пропонує конкретні механізми і діє для збереження навколишнього середовища;</p>
Узагальнення до курсу	1	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • обґрунтовує значення вивчення курсу історії в школі; <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміє значення вивчення історії для розвитку особистості як активного члена суспільства; • усвідомлює значущість вивчення історії для подальшого поступу людства
Резерв Всього- 34	1	

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь

«Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)»

5 клас (17 годин- 0,5 години на тиждень, із них 1 година резервна)

ВЧИМОСЯ ЖИТИ РАЗОМ. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти

Метою інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» як складника соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості учнів учениць, яка здатна до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну орієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту. Для реалізації визначеної мети під час розробки Програми були виокремлені такі **завдання предмета:**

- виховання дбайливого та усвідомленого ставлення до особистого здоров'я, безпеки, добробуту, ціннісного ставлення до здорового способу життя;
- формування уміння визначати альтернативи і ризики, прогнозувати наслідки, ухвалювати рішення з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту;
- розвиток уміння вчитися, потреби самопізнання як засобу підвищення рівня добробуту і збереження здоров'я;
- сприяння індивідуальному розвитку підприємливих якостей та поведінки свідомого споживача. Навчальний предмет «Здоров'я, безпека, добробут» є логічним продовженням інтегрованого пропедевтичного курсу «Я досліджую світ» у початковій школі, який у 5–6 класах реалізується в окремих предметах. Програма побудована лінійно-концентрично. Зміст понять поступово розширюється і доповнюється. Концентричність реалізується через міжтематичну інтеграцію змісту та концентричне вивчення змістових ліній. Такий підхід забезпечуватиме поступове нарощування складності матеріалу, його актуалізацію, повторення, закріплення, що сприятиме формуванню комплексу ключових компетентностей, який визначений у Додатку 15 Державного стандарту базової середньої освіти, та забезпечуватиме формування відповідних умінь, ставлень, базових знань. результати опанування навчальної програми засвоюються основні категорії і поняття предмета, такі, що складають логічну частину базових знань освітньої галузі. Основною ідеєю концепції побудови програми в адаптаційному циклі базової середньої освіти 5–6 класи є поступальний рух дитини через призму особистісного виміру від внутрішнього «Я» до гармонійної та безпечної взаємодії з навколишнім світом, побудови взаємин у спільноті та суспільстві у цілому. Змістова структура курсу для адаптаційного періоду представлена у таблиці:

Таблиця

Змістова лінія	5 клас	6 клас
Вступ	Я і мої цінності.	Мої мрії та плани.
Вчусь вчитися	Комфортний освітній простір. Я вчусь ефективно. Пошук інформації та її критичне оцінювання.	Навчайся успішно. Важливі рішення для здоров'я, безпеки та добробуту
Моя безпека	Безпека і небезпека. Дорожній рух та безпека. Я велосипедист. Особиста безпека в населеному пункті. Безпечна поведінка в побуті.	Безпека життєдіяльності. Безпека людини в природному середовищі. Безпека в техногенному середовищі. Твоя безпечна оселя. Безпека в соціальному середовищі.

Моє здоров'я	Я та моє здоров'я. Я підліток. Інфекційні та неінфекційні хвороби. Моє дозвілля	Моє здоров'я і спосіб життя. Харчування та здоров'я. Профілактика соціально небезпечних хвороб
Мій добробут	Особистий добробут. Добробут родини. Культура споживання. Моє майбутнє: мрії, планування та досягнення мети.	Товари та послуги, що задовольняють потреби. Добробут та мої фінанси Доброчинність та волонтерство.
Я серед людей	Моє коло спілкування. Я в команді.	Спілкування і здоров'я. Конфлікти і здоров'я.

Зміст інтегрованого курсу структурований таким чином, щоб зберегти наступність і послідовність вивчення тем від 5 до 6 класу, врахувати міжпредметні з іншими предметами соціальної та здоров'язбережувальної галузі, міжгалузеві зв'язки з природничою, громадянською та історичною, мовно-літературною, математичною, інформатичною, технологічною галузями. У кожній змістовій лінії виділені основні теми, які уточнюються підтемами. Обсяг, глибина й науковість їх розкриття, організація освітньої діяльності змінюються в кожному класі відповідно до зростаючих пізнавальних і психолого-вікових особливостей здобувачів освіти. розподіл годин у програмі є орієнтовним. За необхідності і виходячи з наявних умов навчально-методичного, матеріально-технічного забезпечення та потреб здобувачів освіти, учитель або автор навчальної літератури може самостійно змінювати обсяг годин, відведених програмою на вивчення окремого розділу, у тому числі змінювати порядок вивчення розділів, тем. Учитель може запропонувати власну тематику для обговорення, бесід, досліджень, проєктів, акцій, практичних і творчих завдань, зокрема й тих, що підлягають обов'язковому оцінюванню. Зміст програми бажано розкривати через навчальну-пізнавальну діяльність, через роботу з різними джерелами інформації, проєктно-дослідну діяльність. Перевагу необхідно віддавати інтерактивним, творчим багатоваріантним формам видам діяльності, що ґрунтуються на активній співпраці всіх учасників освітнього процесу, наприклад роботі в групах, обговоренні, мозкових штурмах, розробці концептуальних карт, сюжетно-рольових іграх, екскурсіях, моделюванні розв'язання проблеми тощо. рубриці «Види навчальної діяльності» вказано орієнтовний перелік видів навчальної діяльності, які сприяють формуванню ключових умінь і навичок щодо здоров'я, безпеки та добробуту. **Провідний принцип інтегрованого курсу – «навчання через дію».** Щоб цього досягти на заняттях, необхідно – створити невимущену атмосферу спілкування, змінити роль учителя задля активізації самостійної діяльності здобувачів освіти; – віддавати перевагу інтерактивним діяльнісним формам і методам навчання дослідження, проєктування, моделювання, аналіз ситуацій, сюжетно-рольова гра, командна робота тощо; – розвивати вміння працювати з інформацією пошук, перевірка, аналіз, інтерпретація, пере форматування, оцінювання, подання, зберігання тощо, зокрема на цифрових пристроях;

- використовувати навчання за технологією «проблемне навчання», «перевернутого класу», що передбачає самостійне опрацювання нового навчального матеріалу учнями і практичне його закріплення на заняттях;
- реалізовувати STEM-проєкти, які сприяють формуванню у здобувачів цілісного, системного світогляду та розвитку ключових компетентностей;
- проводити заняття на природі, вивчати правила та інструкції, використовуючи реальні об'єкти, арте акти, тренажери, симулятори тощо;
- сприяти розвитку творчості, ініціативності, підприємливості, відповідальності за власну справу та результат.

Оволодіння здобувачами освіти ключовими компетентностями буде більш результативним за умови підтримки з боку батьків чи опікунів, тісної співпраці з батьківською громадою та їх активної участі у формуванні й розвитку сприятливого здоров'язбережувального освітнього середовища. зв'язку із цим актуальною є багаторівнева і багатокомпонентна співпраця педагогічного колективу, дорослих і батьківської громади на засадах партнерства. Виконання деяких вправ навчальної діяльності спільно з дорослими вдома буде сприяти підвищенню дорадчої ролі батьків і опікунів, розвитку відкритості та зворотного зв'язку між школою та родиною, підвищенню рівня здоров'язбережувальної компетентності членів сім'ї, переконанню щодо сучасності та якості системи освіти з інтегрованого курсу, підвищенню значимості громади в управлінні життя суспільства з питань здоров'я, безпеки та добробуту. програмі види навчальної діяльності, які слід виконувати не лише у класі, а й удома з допомогою дорослих, позначено знаком «*».

5 клас

«ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ. 5-6 класи (інтегрований курс)»

5 клас (17 годин- 0,5 години на тиждень, із них 1 година - резервна)

N п/п	Тема	К-сть годин	Пропонований зміст	Очікувані результати
1	Вступ	1	Я і мої цінності. Здоров'я, безпека і добробут як основні цінності життя. Зміни, які відбуваються під час переходу в основну школу.	Пояснює, що таке здоров'я, безпека і добробут, яку роль вони відіграють у житті та стосунках людей. Визначає свої цінності. Визначає, ідентифікує та обговорює фізичні, психічні (у тому числі емоційні) і соціальні зміни, які відбуваються під час переходу в основну школу
2	Вчусь вчитися	3	Комфортний освітній простір Я вчусь ефективно Пошук інформації та її критичне оцінювання.	Відстежує власний поступ і висловлює бажання пізнавати нове без шкоди для здоров'я. Визначає прагнення і потреби у сфері власного особистісного розвитку та навчання. Організовує власний освітній простір, раціонально розподіляє час. Визначає ефективні способи засвоєння навчальної інформації. Використовує допоміжні засоби для навчання, зокрема цифрові пристрої, без шкоди для здоров'я. Передбачає вплив на власне здоров'я, безпеку, добробут та здоров'я, безпеку, добробут інших осіб неналежного використання цифрових пристроїв.
3	Моя безпека	3	Безпека і небезпека. Дорожній рух та безпека. Я велосипедист	Обґрунтовує необхідність власної відповідальності за поведінку в побуті та громадських місцях. Діє відповідально за алгоритмом у небезпечних ситуаціях, використовуючи інформацію, що міститься в

			Особиста безпека населеному пункті. Безпечна поведінка побуті.	в в	тексті інструкції. Моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття. Здатний викликати необхідні рятувальні служби, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію. Визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини (дорожній рух). Розпізнає ймовірні небезпеки, побутового походження. Моделює послідовність дій у небезпечних ситуаціях, побутового походження. Приймає рішення щодо надання самопомоги та допомоги іншим особам, звернення до інших осіб чи відповідних служб.
4	Моє здоров'я	3	Я та моє здоров'я Я підліток Інфекційні та неінфекційні хвороби Моє дозвілля.		Пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників. Обґрунтовує наслідки вибору альтернативного рішення щодо моделей поведінки, спрямованих на збереження здоров'я, добробуту та безпеки. Приймає індивідуальні темпи вікових змін в організмі як вияв норми. Досліджує та обговорює чинники, що впливають на стан здоров'я і розвиток організму, зокрема профілактичні заходи щодо інфекційних і неінфекційних захворювань. Аналізує негативний вплив недотримання правил/інструкцій безпечної поведінки на збереження життя і здоров'я. Виявляє зацікавлення до тривалої систематичної діяльності (хобі, спорт) та наполегливості у досягненні мети. Визначає форми поведінки, які приносять задоволення без нанесення шкоди власному здоров'ю і здоров'ю інших осіб.
5	Мій добробут	3	Особистий добробут Добробут родини. Культура споживання. Моє майбутнє: мрії, планування та досягнення мети.		Визначає свої потреби, бажання, інтереси та цілі. Виявляє ризики невідповідності власних потреб і можливостей. Моделює кроки задоволення власних потреб з урахуванням можливостей своїх та інших осіб. Аналізує взаємозв'язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів. Вирізняє ознаки доброчинності. Обґрунтовує обмеженість ресурсів (зокрема, часу, здоров'я, фінансів). Оперує основними економічними поняттями (гроші, зайнятість, підприємництво тощо)
6	Я серед людей	3	Моє коло спілкування Я в команді.		Пояснює вплив спілкування на складники здоров'я, безпеки і добробуту. Застосовує вербальні і невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації. Розрізняє складники особистого простору (інтимний, соціальний, публічний), поважає свій і чужий

				особистий простір під час спілкування. Виявляє чуйність до осіб, які потребують допомоги. Прогнозує ризики комунікації у віртуальному середовищі. Виокремлює інформацію та обговорює ситуації булінгу, зокрема кібербулінгу. Протидіє проявам тиску, агресії, маніпуляції і неповаги щодо себе та інших осіб. Розробляє стратегію подолання булінгу.
7	Резервні	1		

«ВЧИМОСЯ ЖИТИ РАЗОМ.

5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти

5 клас (17 годин- 0,5 години на тиждень, із них 1 година резервна)

Підставою для створення модельної навчальної програми «Вчимося жити разом. 5-6 класи» (далі ВЖР) є наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 №235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти». Програма курсу ВЖР поглиблює обов'язкові і конкретні результати освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» у частині набуття учнівством визначених Державним стандартом наскрізних для всіх освітніх галузей умінь та інших важливих психосоціальних компетентностей.

Базові ідеї і особливості навчального курсу.

В основу курсу «Вчимося жити разом» покладено концепцію етичної поведінки і життєдіяльності людини, що базується на:

- загальнолюдських цінностях;
- фундаментальних правах людини;
- ідеях сталого розвитку людства.

Мета і завдання курсу

Метою навчального курсу ВЖР є сприйняття учнівством вищих моральних цінностей і набуття ними здатностей, сприятливих для етичної поведінки в контексті загальнолюдських цінностей, фундаментальних прав людини й ідей сталого розвитку.

Завданням курсу є формування в учнівства ключових, наскрізних та інших важливих психосоціальних компетентностей, зазначених у пункті 8 цієї пояснювальної записки.

Наступність з початковою освітою.

Навчальна програма курсу ВЖР забезпечує наступність із інтегрованим курсом для початкової школи «Я досліджую світ» у таких освітніх галузях: соціальна та здоров'язбережувальна, громадянська та історична, природнича.

Цінності, на сприйняття яких спрямований курс «Вчимося жити разом» спрямований на сприйняття учнями моральних цінностей вищого порядку, які людство виробило протягом своєї історії. Їх ще називають вищими або загальнолюдськими цінностями. В результаті багаторічних досліджень науковцями було визначено ядро загальнолюдських цінностей, які найбільше впливають на якість життя:

1. Любов, дружба (соціальність замість замкнутості)
2. Миролюбність (співпраця замість конфліктності)
3. Життєрадісність (оптимізм замість зневіри)
4. Толерантність (повага замість нетерпимості)
5. Чуйність (співпереживання замість байдужості)
6. Довіра (відчуття безпеки замість підозрливості)
7. Самоконтроль (володіння собою замість імпульсивності)
8. Комунікативність (спілкування замість ізольованості)
9. Душевна щедрість (альтруїзм замість егоїзму)
10. Гідність (упевненість замість агресивності або пасивності)

- 11.Самоповага (повага до себе замість почуття мізерності)
- 12.Автономність (свобода і незалежність замість залежності)
- 13.Впливовість (лідерство і відповідальність замість конформізму).

Компетентності, на набуття яких спрямований курс Курс ВЖР спрямований на розвиток у учнівства ключових, наскрізних та інших психосоціальних компетентностей, сприятливих для моральної (етичної) поведінки, соціалізації і самореалізації особистості. Врахування ключових компетентностей за переліком Європейського Союзу. Модельна програма курсу ВЖР спрямована на розвиток ключових компетентностей, визначених Європейським Союзом.

Принципи і методи викладання

Головною ознакою навчання за модельною програмою курсу ВЖР є зосередження на розвитку особистого потенціалу учнів та покращення стосунків у їхньому соціальному середовищі. Це забезпечується дотриманням **таких принципів:**

- партнерство між учнями і вчителем, який є фасилітатором навчального процесу;
- інклюзивність - всі учні класу залучені до навчальної діяльності;
- активне навчання, що враховує індивідуальні стилі сприйняття і стратегії навчання учнів: робота в групах, мозковий штурм, проекти, тематичні дослідження, рольові ігри тощо;
- навчання на ситуаціях, наближених до реального життя (важливих для безпеки, здоров'я, соціалізації та самореалізації учнів). Пріоритетними методами навчання за курсом є дослідницькі, творчі, проблемно-пошукові.

Формами організації діяльності дітей є колективна, групова, індивідуальна. Особливу увагу приділено організації групової роботи учнів. Увага вчителя має бути зосереджена на проведенні занять з використанням методів навчання, що ґрунтуються на активній участі всіх учнів: роботі в групах, обговоренні, мозкових штурмах, розробці концептуальних карт, рольових іграх, дискусіях, творчих проектах, інтерв'ю, аналізі життєвих ситуацій, моделюванні розв'язання проблеми тощо. Детально методи викладання за модельною програмою наведено в онлайн курсі для підготовки вчителів «Вчимося жити разом».

Види оцінювання за курсом

Оцінювання навчальних досягнень учнів за модельною програмою включає вхідне діагностичне, формувальне (поточне) і підсумкове. На початку вивчення курсу ВЖР рекомендується проведення діагностичного оцінювання, а по завершенню кожного року навчання - підсумкове. Це надасть можливість оцінювати прогрес учнів у розвитку психосоціальних навичок. Для цього вчителю рекомендується використовувати онлайн-анкети «До» і «Після», які розроблено спеціально для діагностичного і підсумкового оцінювання. Критерії й інструменти оцінювання за курсом ВЖР наведено у прикінцевій частині.

5 клас

Зміст	Кількість годин	Види навчальної діяльності	Очікувані результати
ВСТУП. БАЗОВІ ПОНЯТТЯ	1	Вступний тренінг. Правила роботи в групі. Мета і зміст курсу «Вчимося жити разом». Права дити	- Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. - Виконує різні ролі в груповій роботі. - Толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці й доброту. - Виявляє

			розуміння індивідуальних відмінностей (гендерних, расових, національних, фізичних тощо). Проявляє психосоціальні компетентності: - спільної діяльності та співробітництва - мотивації успіху
РОЗДІЛ 1. ЦІННОСТІ	1	Роль цінностей у житті людини. Життєві цінності. Родинні цінності. Цінності українського народу. Загальнолюдські цінності.	- Визначає свої потреби, бажання, інтереси й цілі. - Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. - Виконує різні ролі в груповій роботі. - Визначає відмінності між людьми як ціннісну ознаку індивідуальності. - Толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці й доброту. Проявляє психосоціальні компетентності: - визначення життєвих цінностей - спільної діяльності та співробітництва .
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНІ КОМПЕТЕН ТНОСТІ	12	Самооцінка і поведінка людини. Повага до різноманіття. Що сприяє порозумінню між людьми. Коло стосунків. Дружня родина. Коло стосунків. Стосунки з друзями й однокласниками. Друзі з особливими потребами. Ефективне спілкування з дорослими. Ефективне спілкування. Ввічливість. Конструктивне розв'язання конфліктів Командна робота. Протидія тиску, насильству і цькуванню. Безпека в інтернеті.	- Оцінює надійність різних джерел інформації (ЗМІ, реклама, соцмережі тощо). - Розрізняє ситуації, коли силу переконання використали з позитивними чи негативними намірами. - Визначає свої потреби, бажання, інтереси й цілі. - Самостійно створює й реалізовує короткострокові плани щодо досягнення успіху, зокрема в навчанні, спорті, побуті тощо. - Застосовує вербальні й невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації. - Розуміє перспективність своєї діяльності для успішного майбутнього. - Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. - Встановлює нові контакти й ефективно співпрацює для досягнення результату, використовує різні засоби зв'язку. - Толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці й доброту. - Пояснює почуття інших осіб і визнає їхнє право на вираження своїх почуттів.

РОЗДІЛ 3. ПСИХОЛОГІЧНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ	1	Емоційна грамотність. Емоції, почуття, настрої	- Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. - Встановлює нові контакти й ефективно співпрацює для досягнення результату, використовує різні засоби зв'язку. - Толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці й доброту. - Виявляє розуміння індивідуальних відмінностей (гендерних, расових, національних, фізичних тощо). Проявляє наскрізні психосоціальні компетентності: - ефективного спілкування - спільної діяльності та співробітництва - протидії тиску і дискримінації.
РОЗДІЛ 4. ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ	1	Екологічна відповідальність Що ми залишимо нащадкам. Вплив людства на природу. Сміттєва криза	- Застосовує вербальні й невербальні засоби спілкування для конструктивної комунікації. - Аналізує взаємозв'язок між потребами людини та обмеженістю ресурсів. - Обстоює потребу ощадливого використання ресурсів і повторної переробки вторинної сировини. - Бере участь у груповій роботі, враховуючи індивідуальні особливості й потреби. - Толерантно ставиться до поглядів, переконань, інтересів і потреб інших осіб, що не загрожують здоров'ю, безпеці й доброту. Проявляє наскрізні психосоціальні компетентності: - ефективного спілкування - спільної діяльності та співробітництва
Резерв	1		

**Технологічна освітня галузь
Технології. 5-6 класи**

(35 годин на рік, 1 година на тиждень, з них 1 година- резервна)

Відповідно до мети технологічної освітньої галузі метою навчального предмету «Технології» є формування у здобувачів освіти життєво важливих компетентностей,

необхідних у самостійному житті, розвиток творчого потенціалу, критичного мислення, духовно-моральних цінностей, реалізація здібностей та інтересів учнів у сфері проектно-технологічної діяльності. Програмою передбачено, що необхідною умовою формування компетентностей є діяльнісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів педагогічно доцільної активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість. Сучасне навчання повинно мати комплексний вплив на особистість, саме предмет «Технології» має всі необхідні для цього компоненти. Зміст предмету передбачає формування не лише знань і умінь, але й певних якостей, світогляду, ідейності, моральності особистості, громадянської позиції, підприємництва тощо.

Дана програма – передбачає досягнення очікуваних результатів навчального предмету;

- визначає зміст і види навчальної діяльності здобувачів освіти;
- ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах;
- охоплює формування ключових компетентностей. програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального модуля. Причому зміст указаний таким чином, що кожний учитель учителька, які обрали цей варіант програми, легко зможе адаптувати її під особливості своєї роботи.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентризму і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємопов'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей. Згідно з вимогами Державного стандарту до обов'язкових результатів навчання учнів, передбачено, що ученю учениця - формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності;
- творчо застосовує традиційні і сучасні технології;
- ефективно використовує техніку, технології та матеріали без заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу;
- турбується про власний побут, задоволення власних потреб та потреб інших осіб. Крім спеціальних умінь і навичок у процесі навчання учні оволодівають загальнонавчальними вміннями і навичками, які мають відношення до всіх предметів, наприклад, навичками роботи з книгами, довідниками, читання й письма, бібліографічним апаратом, раціональної організації домашньої праці, дотримання режиму дня тощо.

Структура програми

Розроблена програма складається з чотирьох основних модулів

1. Втілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проектно-технологічної діяльності.
2. Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно-ужиткового мистецтва.
3. Ефективне використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу.
4. Турбота про власний побут, задоволення власних потреб і потреб інших осіб. Навчальна діяльність здобувачів освіти за цими модулями сприятиме найбільш ефективному досягненню мети предмета «Технології». Зазначена мета досягається шляхом залучення здобувачів освіти на уроках технологій до проектно-технологічної діяльності, як провідного засобу розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане. Зміст програми орієнтовано на формування в учнів ключових і предметних компетентностей, які покликані наблизити процес навчання до життєвих потреб учня учениці, його інтересів та природних здібностей. Навчальний

програмовий матеріал, призначений для засвоєння учнями, викладено в таблиці, що містить такі колонки таблиці :

- очікувані результати навчання;
- зміст навчального предмета;
- види навчальної діяльності.

Очікувані результати складають основу освітніх цілей у роботі вчителя/ вчительки, орієнтують його її на запланований навчальний результат та мають бути досягнуті на кінець навчального року. Вчителі мають планувати поетапну їх реалізацію при виконанні окремих проєктів. До програми додається перелік напрямів та основних технологій проєктно-технологічної діяльності учнів. Після самостійного вибору об'єкта проєктування, вчитель вчителька орієнтуючись на зміст навчального предмета середня колонка програми, визначає перелік необхідних тем для вивчення в межах обраного об'єкта, формує теоретичну і практичну базу знань і вмінь. Види навчальної діяльності третя колонка покликані спрямувати вчителя вчительку на ті види робіт, які доцільно реалізувати учням під час опанування певної теми. Це та послідовність дій, яку варто виконувати для реалізації проєктної діяльності. Програма характеризується спрямованістю на реалізацію принципу варіативності, який передбачає планування навчального матеріалу відповідно до матеріально-технічного та кадрового забезпечення навчального процесу, вікових особливостей учнів та їхніх інтересів. Порядок опанування модулів вчитель обирає самостійно. Дана програма орієнтована на практичну діяльність учнів. Її зміст кожен вчитель розробляє індивідуально, враховуючи матеріально-технічну базу, рівень підготовленості учнів у класі та їхні бажання. Якщо вчитель не має можливості проводити такі це обумовлено відсутністю кулінарної лабораторії , рекомендується створити такі умови, щоб учні мали уявлення про способи приготування, при нагоді могли це зробити не порушуючи правил безпечної праці. Програма побудована таким чином, що кожен вчитель має можливість обрати тему проєктної діяльності, реалізуючи 1 і більше проєктів за кожним модулем з поданого переліку, адаптуючи його на вибір до потреб учнів. Також програмою передбачено перелік основних технологій, які вчитель може використовувати для опанування обраної проєктної діяльності. Основна технологія не повинна повторюватись більше 2-х разів за один навчальний рік. Додаткові технології можна обирати на власний розсуд, але так, щоб це відповідало навчанню та засвоєнню нових знань та умінь, та не створювало небезпеки для здобувачів освіти. Для груп, які не поділяються на хлопчиків дівчат, рекомендується проєктна діяльність із двома основними технологіями. Під час виконання практичних робіт у навчальній майстерні важливо звертати увагу на дотримання здобувачами освіти правил безпечної роботи, виробничої санітарії та особистої гігієни, навчати їх тільки безпечних прийомів роботи, ознайомлювати із заходами попередження травматизму.

5 клас

Тема	Кількість годин	Зміст навчального предмета	Очікувані результати
Модуль 1. Втілення задуму в готовий продукт за алгоритмом проєктно технологічної	7	Що таке технологія. Основні види технологічної діяльності у побуті. Поняття про проєктування. Методи проєктування. Раціональне	Обговорює і визначає спільно з учителем та іншими особами раціональне застосування цифрових пристроїв на різних етапах проєктно технологічної діяльності. Визначає потреби та смаки споживачів обраного об'єкта проєктування, особливості його

діяльності		використання матеріалів. Види оздоблень. Вимоги до готового виробу. Практичне застосування: упорядкування, безпечне використання, зберігання. Правила безпечної праці. Організація робочого місця, санітарно-гігієнічні вимоги під час виконання технологічних операцій	конструкції, функціональності, естетичності за допомогою проведення невеликих за обсягом і масштабом маркетингових досліджень. Обговорює ідеї, конструктивно взаємодіє з іншими особами у процесі комбінування власної моделі на основі аналізу найкращих ознак моделей-аналогів. Застосовує методи проектування відповідно до індивідуальних здібностей та власних інтересів з метою втілення творчих ідей в конструкції виробу.
Модуль 2. Творче застосування традиційних і сучасних технологій декоративно ужиткового мистецтва	9	Види декоративно ужиткового мистецтва. Технології і техніки створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Короткі історичні відомості про техніки та технології декоративно ужиткового мистецтва. Традиції використання колірної гами під час виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Методи проектування для створення виробів декоративно-ужиткового мистецтва. Правила безпечної праці при виконанні технологічних операцій. Організація робочого місця, санітарно-гігієнічні вимоги	Спираючись на власні знання, розпізнає матеріали та інструменти, які використовуються в основних видах декоративно-ужиткового мистецтва. Називає твори відомих українських майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Використовує кілька джерел інформації про традиції та сучасні тенденції в декоративно ужитковому мистецтві, визначає її достовірність. Оцінює та обґрунтовує значення декоративно ужиткового мистецтва у власному житті на основі зібраної інформації. Вирізняє автентичні вироби декоративно ужиткового мистецтва за характерними ознаками під час роботи над проектом. Використовує опрацьовану культурологічну інформацію про технології декоративно ужиткового мистецтва і техніки художнього оздоблення у проектуванні виробів. Застосовує технології і техніки декоративно ужиткового мистецтва у процесі виготовлення та відповідно оздоблення готових виробів, естетизації власного побуту тощо.
Модуль 3. Ефективне	10	Еволюція знарядь праці. Машина як вид	Осмислено наводить приклади глобалізаційних процесів, які

<p>використання техніки і матеріалів без заподіяння шкоди навколишньому середовищу</p>		<p>техніки. Особливості роботи з ручними інструментами. Види конструкційних матеріалів, які застосовуються для конструювання і виготовлення виробів та їх властивості. Проектування виробів без запобігання шкоди навколишньому середовищу. Технологічна послідовність виготовлення виробу. Вимоги до готового виробу. Послідовність кінцевої обробки виробу. Правила безпечної праці. Організація робочого місця.</p>	<p>докорінно змінили світ у ХХІ столітті. Обговорює ймовірний розвиток технологій у різних сферах діяльності людини. Пояснює доцільність відмови людства від використання одноразових виробів із синтетичних та інших шкідливих матеріалів. Генерує ідеї, які можуть бути корисними для збереження навколишнього середовища і сталого [збалансованого] розвитку. Доводить переваги використання вторинних матеріальних ресурсів у реалізації нових проектів. Розпізнає основні види конструкційних матеріалів за їх властивостями [технологічними, механічними, фізичними, гігієнічними]. Із розумінням визначає цінність гігієнічних властивостей матеріалів натурального походження для здоров'я людини та покращення якості життя.</p>
<p>Модуль 4. Турбота про власний побут, задоволення власних потреб і потреб інших осіб</p>	<p>8</p>	<p>Благоустрій та організація власного житла. Озеленення як спосіб очищення та збагачення киснем приміщення. Основи технології вирощування рослин (квітів) та догляду за ними. Приготування їжі, як турбота про себе та своїх близьких. Особливості національної кухні. Правила сервірування столу. Дотримання правил гігієни та безпеки праці. Поняття етикету та основні правила під час споживання їжі. Торговельні мережі. Супермаркети. Термін</p>	<p>Визначає власні/чужі потреби в організації побуту. Аналізує власний досвід і можливості в побутовій діяльності. Планує трудові дії для виконання побутових завдань самостійно або у співпраці з іншими особами. Розрізняє та описує основні стилі в різних сферах життєдіяльності людини. Розрізняє корисні для здоров'я елементи життєвого простору, обґрунтовує раціональність їх використання. Оцінює споживацькі якості, естетичний вигляд і корисність для здоров'я обраного чи створеного виробу.</p>

		придатності харчових продуктів. Інформація на упаковці. Небезпечні речовини в продуктах харчування.	
Резерв	1		

**Інформатична освітня галузь
«Інформатика. 5-6 клас»**

(35 годин на рік, 1 година на тиждень, 2 години- резервні)

Метою інформатичної освітньої галузі є розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв'язання проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного і суспільного добробуту, критично мислити, безпечно та відповідально діяти в інформаційному суспільстві. Досягнення мети здійснюється шляхом із вивчення навчального курсу «Інформатика» із врахуванням вікових та індивідуальних особливостей розвитку й освітніх потреб учнів, на основі побудови індивідуальних освітніх траєкторій учнів 5–9 класів за циклами:

- 5–6 класи — адаптаційний. Навчання інформатики у адаптаційному циклі має базуватись на результатах, отриманих учнями початкових класів під час вивчення окремого курсу інформатики або відповідної складової інтегрованого курсу. **Зокрема, передбачається, що на початок 5 класу учень/учениця мають навички:**

- вибору та роботи із цифровими пристроями для дослідження інформаційного навколишнього світу,
- знаходження, подання, перетворення, аналізу та зберігання даних різних типів (текстових, графічних, мультимедійних);
- відповідального використання інтернету для пошуку даних, навчання та комунікації, з дотриманням власної безпеки й авторського права;
- створення простих інформаційних продуктів, які містять текст, зображення, звук тощо для представлення ідей та/або результатів діяльності;
- розробки простих алгоритмів для власної чи групової діяльності з послідовних дій, умов, повторень в середовищі створення та виконання алгоритмів;
- роботи з об'єктами та моделями (визначення властивостей об'єктів, класифікація, упорядкування, створення простих інформаційних моделей). Обов'язкові результати навчання учнів з інформатики визначено в додатку 7 Державного стандарту початкової освіти (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>).

Після адаптаційного періоду навчання інформатики учень/учениця має:

1. Застосовувати логічні міркування та обчислювальне мислення під час аналізу проблемних ситуацій та розробки рішень практичних задач, знаходити, аналізувати, перетворювати, узагальнювати, систематизувати та подавати дані, критично оцінювати інформацію для розв'язання життєвих проблем.
2. Набути навичок використання різноманітних застосунків і цифрових пристроїв до виконання завдань, у вирішенні проблем, спілкування та сприяння діяльності індивідуально та у співпраці з іншими особами.
3. Зрозуміти, як і де ІКТ використовується у повсякденному житті (вдома, школі, на робочому місці рідних та близьких та в громаді) для вирішення практичних задач, усвідомлено використовувати інформаційні та комунікаційні технології і цифрові інструменти для доступу до інформації, спілкування та співпраці як творець та (або) споживач, а також самостійно опановувати нові технології.
4. Розробляти прості алгоритми, використовуючи різні середовища створення та виконання алгоритмів, у тому числі і робототехнічних.

5. Зрозуміти і пояснити етичні, соціальні та економічні проблеми, пов'язані з використанням ІКТ.

6. Проявляти мотивацію до навчання, зацікавленість та підтримувати її протягом усього процесу навчання.

Навчання інформатики ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах:

- повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети й організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості;
- забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;
- дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу й організації всіх видів навчальної діяльності;
- становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості й ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;
- формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;
- створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;
- утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими;
- формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови;
- плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

У процесі навчання інформатики учні розвивають наскрізні вміння:

- 1) читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану й очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу та добору контраргументів;
- 2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії;
- 3) критично і системно мислити, що виявляється у визначенні характерних ознак явищ, подій, ідей, їх взаємозв'язків, вмінні аналізувати й оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації;
- 4) логічно обґрунтовувати позицію на рівні, що передбачає здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до подій, явищ і процесів;
- 5) діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, доброчесне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів, ідей, уміння випробовувати нові ідеї;
- 6) виявляти ініціативу, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблем, активну участь у різних видах діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, уміння брати на себе відповідальність;

- 7) конструктивно керувати емоціями, що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність;
- 8) оцінювати ризики, що передбачає вміння розрізняти прийнятні і неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори;
- 9) приймати рішення, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризиків і наслідків;
- 10) розв'язувати проблеми, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, практично їх перевіряти й обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати й аргументувати рішення;
- 11) співпрацювати з іншими, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Навчання інформатики у 5–6 класах базується на реалізації основних ідей:

1. Обчислювальне мислення — це творча діяльність людини.
2. Абстракція зменшує інформацію і деталізацію та дає змогу зосередитися на поняттях, що стосуються розуміння та вирішення проблем.
3. Дані й інформація сприяють створенню знань.
4. Алгоритми є інструментами для розв'язування обчислювальних задач та представлення отриманих результатів.
5. Програмування — це творчий процес, який використовується для отримання цифрових продуктів.
6. Цифрові пристрої, системи та мережі, що їх з'єднують, сприяють обчислювальним підходам до вирішення проблем.
7. Цифрові технології дають змогу створювати інновації в інших галузях, включаючи науку, математику, гуманітарні науки, мистецтво, здоров'я, техніку та підприємництво.

Обов'язкові результати навчання досягаються через три концепти:

- Комп'ютер як напрям науки
- Комп'ютер як інструмент
- Комп'ютер у суспільстві

Наприкінці першого циклу навчання інформатики (5–6 класи) учні набувають базових знань та умінь з:

- подання та опрацювання даних з використанням цифрових пристроїв;
- використання застосунків для опрацювання текстів, графічних зображень, мультимедійних презентацій і розрахунків електронних таблиць, побудови діаграм, схем;
 - безпечного обміну ресурсами та публікації веб сторінок в інтернеті, спілкування за допомогою чату;
 - колективного вирішення проблем у повсякденному житті;
 - представлення моделей даних за допомогою таблиць, схем, карт знань, блок-схем та інструкцій з алгоритмізації;
 - дослідницько-пізнавальної діяльності та роботи в навчальних проектах;
 - комп'ютерного малювання та редагування зображень, розміщення їх у своїх роботах, презентаціях, картах-знань, веб сторінках, анімованих історіях та іграх. Учні зможуть відповідально використовувати та критично оцінювати інформацію, дотримуватись авторського права під час використання цифрових документів, безпеки під час роботи з цифровими пристроями та в мережі, пояснювати основні концепції та застосовувати навички складання алгоритмів.

5 клас

	Тема	Зміст навчального матеріалу	Очікувані результати
5	Концепт 1. «Комп'ютер у суспільстві» 1.1. Інформація та пристрої	Інформація, дані, повідомлення. Комп'ютер як пристрій опрацювання даних.	розпізнає дані різних типів і наводить їх приклади; ● обирає та застосовує цифрові інструменти для збирання чи отримання даних; ● виділяє групи цифрових пристроїв за їх функціями і призначенням; ● називає складові комп'ютера і розповідає про їх призначення, описуючи їх взаємодію, основні характеристики, можливості та обмеження; ● наводить приклади різних програмних засобів для опрацювання даних. ● пояснює призначення операційної системи; ● розпізнає зміни інтерфейсу програмного середовища, оновлення цифрових пристроїв та адаптується до них.
		Операційна система та її інтерфейс	
7	1.2. Мережеві технології та інтернет	Комп'ютерні мережі. Локальна мережа. Використання мережевих папок.	● наводить приклади застосування і побудови локальних мереж та організації доступу до інтернету; ● наводить приклади онлайн-сервісів та їх можливостей; використовує онлайн-ресурси для доступу до інформації, навчання; ● зберігає результати пошуку або власної роботи на зовнішніх носіях; ● обирає ключові слова і методи пошуку, формулює різні типи запитань та/або запитів для пошуку потрібної інформації та/чи файлів на носіях; ● розуміє важливість балансу між екранним часом і власним добробутом; ● наводить приклади і застосовує заходи безпеки та захисту особистого інформаційного простору, пристроїв і даних; ● пояснює важливість дотримання принципів академічної доброчесності та авторського права в інформаційній діяльності; ● розрізняє різні типи дозволів на використання чужих інформаційних ресурсів і дотримується їх у власній чи груповій роботі.
		Завантаження даних з інтернету. Авторське право.	
		Використання мережі інтернет для навчання.	
7	Концепт 2. «Комп'ютер як інструмент»	Програмне забезпечення для опрацювання текстів. Введення, редагування та форматування символів і абзаців. Однорівневі списки. Сторінки	● демонструє належний рівень навичок роботи з клавіатурою та іншими пристроями введення і виведення даних; ● розпізнає життєві, навчальні проблеми, для розв'язування яких можна застосувати цифрові технології; ● пояснює вибір та використовує цифрові пристрої і технології для розв'язування конкретних задач; ● визначає формат і обсяг даних, потрібних для розв'язування задачі,

		документа.	підтвердження чи спростування тверджень; ● використовує дані різних типів (принаймні трьох з наведених: текстові, графічні, числові, мультимедійні) для створення інформаційних продуктів; ● розпізнає та реалізує можливості для створення інформаційних продуктів у контексті розв'язування життєвої/навчальної проблеми; ● створює, редагує та форматує об'єкти текстового документа, готуючи його до друку; ● обирає і застосовує засоби для побудови зображення в одному з графічних редакторів ● створює мультимедійні презентації; ● дотримується критеріїв оформлення і якості інформаційних продуктів; ● описує власну діяльність і набутий досвід під час створення інформаційного продукту; ● бере участь у спільному проєкті (онлайн та офлайн) зі створення інформаційних продуктів для реалізації власних і суспільних інтересів; ● планує роботу перед виконанням завдання і за потреби вносить корективи в план під час виконання завдання; ● пояснює, розподіляє і відповідально виконує ролі групової взаємодії під час розроблення проєкту; ● пропонує і дотримується правил взаємодії і прийняття спільних рішень під час створення колективного проєкту; ● наводить приклади переваг конструктивної співпраці; ● у разі потреби пропонує допомогу іншим особам; ● бере участь у представленні результатів групової роботи; ● описує вплив власних думок, емоцій і настрою на власну діяльність і результат роботи (власний і групи);
		Поняття інфографіку. Програмне забезпечення перегляду графічних зображень. Побудова і опрацювання.	
		Програмне забезпечення для створення відтворення комп'ютерних презентацій.	
		Планування представлення презентації та виступ перед аудиторією. Підготовка документів до друку. Друк документа.	
4	Концепт 3. «Комп'ютер як напрямок науки» 3.1. Об'єкти та моделі	Об'єкти та їхні властивості. Дії над об'єктами.	визначає прості закономірності на підставі аналізу набору даних; ● створює/обирає і подає набори даних для перевірки чи доведення тверджень; ● оцінює істотність/важливість/необхідність/адекватність інформації в контексті розв'язування життєвої/навчальної проблеми; ● обирає властивості об'єктів, що є істотними для розв'язування задачі, і визначає їх допустимі значення; ● пояснює прості причинно-наслідкові зв'язки в готовій моделі, використовуючи шаблон «якщо, то...», «що треба зробити, щоб...»
		Операції над об'єктами та групами об'єктів в операційній системі, графічному редакторі, текстовому документі, на слайді	

		презентації.	
		Зміна властивостей об'єктів.	
10	3.2. Алгоритми та програми	Виконавці алгоритмів та їхні системи команд.	<ul style="list-style-type: none"> ● складає лінійні, розгалужені та циклічні алгоритми для розв'язування задач; ● представляє алгоритм одним чи кількома способами; ● поєднує базові структури для розв'язування задач; ● пропонує способи перевірки коректності алгоритму та використовує їх; ● наводить приклади виконавців і команд, які вони виконують
		Способи опису алгоритму. Програма..	
		Середовище опису й виконання алгоритмів.	
		Лінійні алгоритми	
		Алгоритми розгалуженнями. 3	
		Алгоритми повтореннями . 3	
2	Резерв		

**Мистецька освітня галузь
«Мистецтво. 5-6 класи»
(інтегрований курс)**

(35 годин на рік, 1 година на тиждень, з них 2 години- резерв)

Особливості опанування мистецтва пов'язані з його унікальною освітньою місією – формування в людини ціннісних естетичних орієнтацій у процесі впливу на розум і почуття, свідомість і підсвідомість. Художні твори здатні пробуджувати креативний потенціал учнів для самореалізації та участі в соціокультурній творчості. Сучасні електронні мережі, долаючи культурні кордони, надають можливість отримувати художню інформацію в найрізноманітніших обсягах і форматах; але вона потребує адекватної інтерпретації, критичного ставлення, естетичного оцінювання, тобто вміння вирізняти в інформаційних потоках справжні цінності й орієнтуватися на них. З огляду на швидку цифровізацію освітньо-комунікативного середовища зростає роль візуальної інформації в розвитку людини. Візуальною образністю пронизані тексти різної природи, зокрема глобальні масиви медіатекстів, які можуть мати як естетичний, так і антиестетичний вплив на учнів. Тому вивчення мистецтва має спрямовуватися на розвиток не лише загальної і художньої культури особистості, а й на низку ключових і предметних компетентностей, зокрема медіакомпетентності як чинника подолання загроз і викликів віртуальної реальності, формування естетичного імунітету.

Мета інтегрованого навчання мистецтва досягається шляхом реалізації таких завдань:

- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів та естетичних потреб, емоційного інтелекту;
- формування системи художніх знань, яка відображає видову і жанрову специфіку та взаємодію мистецтв; опанування мистецької грамоти, насамперед музичної і візуальної;

- розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ; здатності брати участь у дискусіях на теми мистецтва, висловлювати й аргументувати власні думки, судження, пріоритети;
- здобуття мистецького досвіду в різних видах практичної діяльності; в індивідуальних, групових і колективних мистецьких проектах; стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до роботи в команді на засадах толерантності й партнерства;
- розвиток художніх здібностей, уяви та інтуїції, критичного і креативного мислення, інноваційності;
- формування потреби в естетизації середовища, готовності до участі в соціокультурному житті, до збереження і примноження мистецько-культурних цінностей.

Принципи, на яких ґрунтується програма та визначаються дидактичні пріоритети:

- дитиноцентризму та індивідуалізації, врахування вікових особливостей і природних здібностей учнів;
- систематичності, неперервності, наступності між початковою і базовою освітою, адаптаційним і основним циклами навчання;
- глобальної освіти – поєднання глобального загальнолюдського, національного державного та локального етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти;
- дидактичної інтеграції на основі взаємодії мистецтв і методів компаративістики, спрямованих на поліхудожній розвиток учнів;
- континуальності – єдності навчання і виховання особистості, художнього і технічного, емоційного та раціонального, свідомого та інтуїтивного в процесі опанування мистецьких цінностей;
- варіативності змісту, засобів, методів і технологій навчання мистецтва;
- діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії, партнерства, емоційно енергетичної насиченості навчання;
- пріоритету художньо-творчої самореалізації учнів, пошуку особистісних сенсів у навчанні мистецтва;
- стимулювання мистецької самоосвіти, єдність формальної, неформальної та інформальної освіти.

Програма побудована на підґрунті компетентнісного, інтегративного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя. **Компетентнісний підхід** розглядаємо як з позиції цілей і результатів загальної мистецької освіти, які вимірюються у відповідних формах контролю та оцінювання учнів, так і з позиції організації процесу навчання добору доцільного змісту і відповідних художньо-педагогічних технологій. **Інтегративний підхід** виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжгалузевих зв'язків, інтеграції навчання мистецтв із соціокультурним середовищем.

Особистісно-орієнтований підхід сприяє підвищенню мотивації до навчання, забезпечує розкриття творчого потенціалу і розвиток індивідуальних художніх здібностей учнів відповідно до інтересів і потреб. Діяльнісний підхід спрямований на розвиток практичних умінь учнів у різних видах мистецтва, наскрізних навичок і здатності застосовувати їх у власній життєдіяльності. **Культурологічний підхід** зумовлює розгляд мистецтва в широкому культурологічному контексті в єдності цінностей культури національної та зарубіжної, народної і професійної, елітарної і популярної, традиційної та інноваційної; у результаті такого підходу в учнів має сформуватися цілісний художній образ світу, готовність до діалогу культур і бажання збагачувати особистісний культурний потенціал за допомогою ресурсів світового мистецтва за формулою «людина в культурі - культура в людині».

У 5 класі, коли здійснюється поступовий перехід від початкової до базової освіти, універсальною суперпозицією інтеграції змісту є поняття «види і мова мистецтв». Цей зміст

розкривається на матеріалі музики, хореографії, графіки, живопису, скульптури, архітектури, театру, цирку, кіно, дизайну, також через їхню взаємодію.

5 клас

Кількість годин	Зміст інтегрованого курсу (двох навчальних предметів)	Очікувані результати навчання
2	<p>Вступ. Палітра видів мистецтва. Роль мистецтва у житті людини. Художній образ - основа сприймання і розуміння змісту твору мистецтва. Спільні поняття для різних видів мистецтва: ритм, гармонія, форма тощо.</p>	<p>1. Пізнає різні види мистецтва, інтерпретує художні образи, виявляє ціннісне емоційне ставлення до мистецтва 1.1.Описує особливості мови різних видів мистецтва; пояснює засоби виразності художнього образу у творах різних видів мистецтва Наводить приклади творів різних видів мистецтва. Розрізняє види і наводить приклади українського фольклору (музичного, танцювального); українського декоративно прикладного мистецтва. Орієнтується у календарно-обрядових дійствах, особливостях народного мистецтва рідного краю. 1.2. Уважно сприймає твори різних видів мистецтва. Передає враження від творів вербально/невербально, різними художніми засобами. Висловлює власне ставлення до творів мистецтва. Застосовує в процесі вербальної інтерпретації відповідну термінологію. Наводить приклади синтезу мистецтв, зв'язків між видами мистецтва, мистецтва з життям.</p>
5	<p><i>Модуль 1 (домінантний).</i> Види і мова музичного мистецтв. Народна і професійна музика. Особливості українського музичного фольклору. Календарно-обрядові й родинно побутові пісні у дзеркалі традицій і сучасності. Вокальна та інструментальна музика. Співочі голоси. Види хорів.</p>	<p>2.1.Бере участь у виконавській творчості: співає, зокрема народні пісні та їх обробки (в хорі/ансамблі/соло), грає на елементарних музичних інструментах. Виконує зображення і розробляє ескізи, зокрема з етнічними мотивами, застосовує різні художні техніки, матеріали, формати, прийоми. Виявляє елементарні навички в царині фотомистецтва. Відтворює характерні особливості сценічного персонажа в мовленні, міміці, пластиці тіла.</p>
5	<p><i>Модуль 2.</i> Види і мова сценічних мистецтв. Зв'язок мистецтва з літературою. Види і мова театру: драматичного, музичного, лялькового. Сценографія. Специфіка мови циркового мистецтва. Мова хореографії. Види танців Перформанс.</p>	<p>2.2.Імпровізує (вокальні інтонації, ритмічний супровід до пісні, танцювальні рухи тощо). Поєднує</p>
7	<p><i>Модуль 3 (домінантний).</i> Види і мова візуальних / образотворчих мистецтв. Основи композиції - побудови</p>	<p>2.2.Імпровізує (вокальні інтонації, ритмічний супровід до пісні, танцювальні рухи тощо). Поєднує</p>

	<p>художнього твору, що забезпечують його цілісність. Засоби художньої виразності <i>графіки</i> (точка, лінія, пляма, штрих). Види й техніки графіки. Силует. Світлотінь.</p> <p>Засоби художньої виразності <i>живопису</i> (колір, відтінки)</p> <p>Види мистецтва <i>скульптури</i> (кругла, рельєф); мова скульптури (об'єм, форма, фактура), матеріали скульптора.</p>	<p>засоби музики, пластичного інтонування, візуального ряду.</p> <p>Створює зображення (графічні, живописні, об'ємні) в процесі експериментування з кольорами, лініями, формами.</p> <p>2.3.Спостерігає за довкіллям, фіксує власні спостереження (фото, замальовки тощо). Використовує художню літературу в мистецькій творчості. Створює пластичні рухи під музику. Пропонує власні ідеї, реалізує їх з допомогою вчителя чи інших осіб, зокрема з урахуванням національних традицій.</p>
8	<p><i>Модуль 4. Види і мова візуальних / пластичних мистецтв.</i></p> <p>Види <i>декоративно-ужиткового мистецтва</i> (розпис, вишивка, витинання, гончарство, різьблення тощо). Особливості українського народного мистецтва.</p> <p>Види і мова <i>архітектури</i>.</p> <p>Мова <i>художньої фотографії</i>. Види <i>дизайну</i>.</p> <p>Сучасні <i>арт практики</i> (інсталяція, стріт-арт, реді-мейд).</p>	<p>3.3.Долучається до мистецьких заходів; дослідницьких проєктів. Виконує різні ролі в спільному творчому процесі, висловлює свою думку в обговореннях творів мистецтва, використовує власний досвід і різні види інформації під час спільної творчості. Бере участь в інсценізація календарно-обрядових дійств, народних ігор з використанням пісенного матеріалу, танцювальних рухів, елементів костюмів, атрибутів, гриму.</p>
6	<p>Види кінематографу: художнє, анімаційне, документальне. Мова ігрового кіно.</p> <p>Види мультфільмів (мальовані, лялькові, пластилінові, комп'ютерні). Художник у кіно. Мистецтво і медіа.</p> <p>Телебачення та його художні особливості.</p>	<p>4.1.Обирає різні способи творення для художнього самовираження (ілюстрації, фото тощо). Шукає й добирає з допомогою вчителя чи інших осіб аудіо-, відео-, ілюстративні й текстові матеріали з різних джерел, упорядковує їх.</p> <p>4.2.Визначає з допомогою вчителя чи інших осіб достовірність джерела інформації про мистецтво.</p> <p>4.3.Розуміє значення правильного оформлення цитат із покликанням на автора.</p>
2	Резерв	

«Фізична культура. 5-6 клас»

(105 годин на рік, 3 години на тиждень, з них 5 - резервні).

Реалізація мети базової середньої освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як

- повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості;
- забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;

- дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;
- становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;
- формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;
- створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;
- утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими;
- формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Метою навчання «Фізичної культури», як складника відповідної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти, є гармонійний фізичний розвиток особистості учня, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розширення рухового досвіду через формування стійкої мотивації учнів до занять фізичною культурою і елементів фізкультурно-спортивної діяльності.

Мета реалізується комплексом таких навчальних, оздоровчих і виховних завдань:

- формування загальних уявлень про фізичну культуру, її значення в житті людини, збереження та зміцнення здоров'я, фізичного розвитку;
- розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових дій, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей;
- формування ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя;
- формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- формування високого рівня розвитку моральних якостей.

Компетентнісний потенціал освітньої галузі, визначений у Додатку 21 Державного стандарту базової середньої освіти, реалізовуватиметься за рахунок комплексу ключових компетентностей, сформованих умінь, ставлень, базових знань. В результаті опанування курсу учні мають засвоїти основні категорії і поняття предмету, такі, що складають логічну частину базових знань освітньої галузі. **Пріоритети змісту і структура програми.** Програмою передбачено вивчення курсу в адаптаційному циклі базової середньої освіти 5 клас. **Основною ідеєю концепції побудови програми є:**

- гармонійний фізичний розвиток особистості учня;
- формування ціннісних орієнтацій щодо використання фізичних вправ, як одного з головних чинників здорового способу життя;
- освоєння знань, розуміння сутності руху, формування позитивного ставлення до рухової активності, свідомого ставлення учнів до тренувальних і оздоровчих ефектів вправ – значення рухової активності, які обумовлюють прагнення і здатність займатися різними варіативними модулями і видами рухової активності протягом життя, формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку;
- забезпечення учням індивідуального вибору варіативних модулів чи рухової активності для кожного уроку, формування великого запасу рухових вмінь та навичок, необхідних у

повсякденному житті, формування стійкої мотивації учнів до занять фізичною культурою і елементами фізкультурно-спортивної діяльності;

- забезпечення протягом навчального року наскрізного розвитку фізичних якостей учнів, забезпечення оптимального для кожного учня рівня фізичного розвитку, підвищення функціональних можливостей організму;
- розвиток комунікативних компетентностей та соціалізація учнів у процесі фізичного виховання, формування адекватної позитивної самооцінки;
- застосування гендерного підходу у виборі елементів виду фізкультурно-спортивної діяльності чи рухової активності;
- забезпечення безпеки під час занять фізичною культурою; ігрова спрямованість та забезпечення високої рухової активності та високої моторної щільності уроку. шостому класі продовжується і поглиблюється опрацювання учнями концептуальних програмних засад для 5 класу.

Наступність у навчанні фізичної культури зберігається також у вимогах програми до очікуваних результатів навчання. Логіка навчального матеріалу структурована таким чином, щоб зберегти наступність і послідовність вивчення тем від 5 до 6 класу, врахувати інтегровані, міжпредметні з предметами соціальної та здоров'язбережувальної галузі та міжгалузеві зв'язки з громадянською та історичною, природничою, мовно-літературною та іншими освітніми галузями .

Навчальна програма побудована за модульною системою. Вона містить інваріативну обов'язкову та варіативну складову. До інваріативної частини належать модуль теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка, зміст якого реалізується упродовж кожного уроку. Практично кожен вид спорту фізкультурно-спортивної діяльності може бути представлений у вигляді варіативного модуля. Програма кожного варіативного модуля має містити методичні вказівки, щодо засобів забезпечення наскрізного розвитку фізичних якостей протягом його вивчення. Змістове наповнення варіативної складової освітній заклад формує самостійно із модулів, запропонованих модельною програмою. На вибір учнів упродовж року має бути запропоновано 12-16 варіативних модулів. Вибір варіативного модулю учнем ученицею відбувається на початку кожної чверті із 3-4 модулів запропонованих освітнім закладом. Кожної навчальної чверті триместра учень учениця обирає нові варіативні модулі. Наприкінці кожної чверті в освітньому закладі проводяться оздоровчі масові заходи ігри, змагання, челенджі, квести тощо , які охоплюють усіх учнів учениць і спрямовані на закріплення і вдосконалення вивчених варіативних модулів. Окремі заходи можуть проводитися в режимі уроку з фізичної культури. Доцільно до проведення масових заходів долучати батьків інших членів родини у якості учасників і глядачів. Критеріями відбору варіативних модулів є наявність матеріально-технічної бази, регіональні традиції, кадрове забезпечення та бажання учнів. Бажання учнів визначається обов'язковим опитуванням завчасно до початку чверті. Курс фізичної культури структурований за варіативними модулями. Основною формою організації освітнього процесу з фізичної культури в закладі загальної середньої освіти є урок.

Головними вимогами до сучасного уроку фізичної культури є:

- 1) забезпечення оптимізації освітнього процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання та здійснення міжпредметних зв'язків та інтегрованого підходу; забезпечення освітньої, виховної, оздоровчої, розвивальної спрямованості освітнього процесу;
- 2) формування в учнів учениць умінь і навичок самостійно займатися фізичними вправами;
- 3) забезпечення диференційованого підходу до організації освітнього процесу з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та статі учнів учениць, врахування їхніх мотивів та інтересів до занять фізичними вправами; використання вчителем різноманітних організаційних форм, засобів, методів і прийомів
- 4) досягнення оптимальної рухової активності всіх учнів учениць упродовж кожного уроку з урахуванням стану здоров'я. Відповідно до Інструкції про розподіл учнів на групи для занять

на уроках фізичної культури, затвердженої наказом МОЗ та МОН від 20.07.2009 р. за № 51 674 учні розподіляються на основну, підготовчу та спеціальну медичні групи. Для основної медичної групи навчання проводиться в повному обсязі згідно з навчальними програмами з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини. Учні, які за станом здоров'я віднесені до підготовчої медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури та опановують навчальний матеріал відповідно до вимог цієї навчальної програми. Участь у змаганнях – за додатковим дозволом лікаря. Учні які за станом здоров'я віднесені до спеціальної медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури, але виконують коригувальні вправи і вправи для загального фізичного розвитку, які їм не протипоказані. Учні незалежно від рівня фізичного розвитку та медичної групи, а також тимчасово звільнені від фізичних навантажень, повинні бути обов'язково присутніми на уроках фізичної культури. Допустиме навантаження для учнів учениць, які за станом здоров'я належать до підготовчої та спеціальної медичних груп, встановлює учитель фізичної культури. Домашні завдання для самостійного виконання фізичних вправ учні учениці отримують на уроках фізичної культури. Вони мають бути спрямовані на підвищення рухового режиму у вільний час, досягнення рекреаційно-оздоровчого ефекту. Учні можуть узгоджувати із вчителем індивідуальну програму самостійних занять в поза навчальний час з різних варіативних модулів чи інших, безпечних видів рухової активності. разі відставання в розвитку фізичних якостей учитель складає індивідуальну програму фізкультурно-оздоровчих занять, де вказується завдання занять, фізичні вправи, послідовність їх виконання, кількість повторень, інтервали відпочинку, засоби самоконтролю, відмітки про виконання завдання. Самостійні заняття за індивідуальною програмою надають учневі учениці додаткові бонуси при оцінюванні освітніх досягнень. При складанні розкладу навчальних занять не рекомендується здвоювати уроки фізичної культури і проводити їх два дні поспіль. У разі необхідності планувати у розкладі уроки з фізичної культури у двох і більше класах одночасно, в одній спортивній залі чи майданчику мають перебувати учні учениці, які відносяться до однієї вікової групи. Більшість уроків фізичної культури доцільно проводити на відкритому повітрі.

5 клас

Кількість годин	зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності учнів	Очікувані результати навчання
2	Інваріантний модуль: «Теоретико-методичні знання та загальна фізична підготовка» Фізична /рухова активність робить життя людини цікавим, насиченим, змістовним. Прояви фізичної /рухової діяльності у повсякденному житті.	Практичне виконання: поєднання теоретичних знань з практичними діями, практична перевірка визначень, тверджень, переконань тощо.	пояснює мету виконання фізичних вправ.
2	Інструктаж з техніки безпеки на уроці, під час занять обраними варіативними модулями. Наслідки недотримання техніки безпеки. Дії у разі настання нещасного	Фронтальний: одночасне виконання однакової, спільної для всіх роботи, колективне обговорення, порівняння і узагальнення її результатів; інформаційні	дотримується правил безпечної поведінки під час фізкультурно-оздоровчої діяльності обґрунтував важливість дотримання правил безпеки під час виконання фізичних вправ

	випадку.	повідомлення, обговорення та дискусії; проблемний, інформаційний, пояснювально ілюстративний виклад матеріалу; виконання репродуктивних та творчих завдань. Цікаві практичні, інформаційні, історичні факти.	пояснює наслідки недотримання правил безпеки
2	Основи здорового способу життя. Згубний вплив шкідливих звичок на дитячий організм і чому модно бути здоровим Згубний вплив наркотичних засобів і психотропних речовин на дитячий організм		пояснює, як фізкультурно-оздоровча діяльність впливає на спосіб життя та здоров'я людини
5	Що таке фізична вправа, фізична активність, спорт, фізичні якості? Розвиток фізичних якостей – основа твого успіху. Фізичний розвиток, фізична підготовленість.	Проектна діяльність з розподілом на групи і команди, виконання проектів спрямованих на вирішення пошукових завдань: пошук інформації, знань на задану тему; підбір і розробка рухових дій за завданням вчителя; складання комплексів вправ, підбір засобів для виконання поставлених вчителем завдань	знає і пояснює, що вольові якості формуються у процесі виконання фізичних вправ аналізує особливості фізичних вправ, їх вплив на розвиток фізичних якостей, рівень підготовленості, стан здоров'я, тощо. розвиває свої когнітивні властивості у процесі фізичного виховання і виконання вправ.
10	Характерні особливості співпраці учасників у процесі рухової (спортивно-ігрової) діяльності Значення взаємодопомоги і співпраці між учасниками рухової (спортивно-ігрової) діяльності	Групова та парна робота: виконання пошукових завдань; розв'язування конкретних навчальних завдань	обґрунтовує користь співпраці учасників у процесі рухової (спортивно-ігрової) діяльності підтримує учасників команди, допомагає їм виконувати завдання під час рухової діяльності.
10	Етичні норми взаємодії і співпраці учасників рухової (спортивно-ігрової) діяльності Олімпійський принцип Fair Play («чесна гра»).	Групова та парна робота	знає про важливість дотримуватися етичних норм у руховій діяльності пояснює важливість правил «чесної гри» стосовно себе та інших під час виконання фізичних вправ, у спортивно-ігровий та змагальний діяльності
10	Техніка фізичних	індивідуальна робота:	розповідає про техніку

	вправ – основа успішного фізичного розвитку та самореалізації у руховій (спортивно-ігровій) діяльності.	самостійне виконання завдань; виконання спеціально підібраних завдань, у відповідності з підготовкою і навчальними можливостями; диференційовані індивідуальні завдання; робота з навчальною і науковою літературою, різноманітними джерелами	виконання фізичних вправ обґрунтовує підбір засобів за завданням учителя застосовує нову для себе інформацію, зокрема щодо правил, способів виконання вправ, у процесі спортивно-ігрової діяльності
5	Основи самоконтролю під час занять та виконання фізичних вправ. Характерні помилки під час виконання фізичних вправ та їх причини.	Інтегровані завдання: Поєднання теоретичних знань із близькими за змістом темами природничих, математичних, історичних, мовних предметів.	знає факти, явища фізичної культури і спорту обізнаний із результатами найвідоміших українських спортсменів, які брали участь в Олімпійських, Паралімпійських іграх та інших змаганнях
Загальна фізична підготовка			
4	Стройові вправи: перешикунання з колони по одному в колону по чотири дробленням і зведенням, із колони по два; рух уперед з кроку на місці; ходьба «змійкою».	Практичне виконання: виконання вправ різних видів рухової активності; виконання вправ за завданням вчителя; виконання рухових дій під час рухливих та спортивних ігор.	Визначає мету загальної фізичної підготовки. Знає і розуміє основні складові і компоненти загальної фізичної підготовки
5	Додаткові вправи: вправи для формування постави та запобігання плоскостопості	Фронтальний: одночасне виконання однакових, спільних для всіх рухових дій;	Знає і виконує вправи для формування постави та запобігання плоскостопості.
5	Музично-ритмічні та танцювальні вправи:	Проектна діяльність з розподілом на групи і команди, виконання проєктів спрямованих на вирішення пошукових завдань: - підбір і розробка рухових дій, комплексів вправ за завданням вчителя;	Знає і виконує вправи для формування постави та запобігання плоскостопості. володіє технікою фізичних вправ, що використовують для профілактики (корекції) порушень постави застосовує фізичні вправи для профілактики (корекції) статичної плоскостопості

15	загальнорозвивальні вправи: - загальнорозвиваючі вправи на місці, в русі, з предметами і без, біля гімнастичної стінки і в парах тощо. вправи для розвитку швидкоти виконання вправ з майже граничною і граничною швидкістю і відносно простими за координацією;	Групова та парна робота: виконання пошукових рухових завдань; група розв'язує окреме завдання (однакове або диференційоване); виконання в групах	Визначає та виконує, під керівництвом вчителя, фізичні вправи спрямовані на розвиток фізичних якостей. Знає і використовує на практиці просторові і динамічні особливості фізичних вправ, які сприяють розвитку окремих фізичних якостей (швидкості, сили, витривалості, гнучкості, спритності).
10	вправи на розвиток сили: вправи на розвиток максимальної сили; вправи на розвиток швидкісної сили; вправи спрямовані на комплексний розвиток різних силових якостей;	Квест-технологія: об'єднання декількох завдань, практичного і теоретичного спрямування у гру. Інтегровані завдання: Поєднання практичних навичок і теоретичних знань з фізичної культури із близькими за змістом темами природничих, математичних, історичних, мовних предметів.	бере участь у рухливих та спортивних іграх, виконує фізичні вправи (зокрема ідеомоторні, завдання для активізації уваги, підтримання її стійкості) Систематичні заняття фізичними вправами, володіння технікою фізичних вправ Демонструє техніку фізичних вправ дотримується техніки рухової дії у стандартних умовах
15	швидкісно-силові якості; прискорення з різних вихідних положень; біг	Квест-технологія: об'єднання декількох завдань, практичного і теоретичного спрямування у гру. Інтегровані завдання: Поєднання практичних навичок і теоретичних знань з фізичної культури із близькими за змістом темами природничих, математичних, історичних, мовних предметів.	бере участь у рухливих та спортивних іграх, виконує фізичні вправи (зокрема ідеомоторні, завдання для активізації уваги, підтримання її стійкості) Систематичні заняття фізичними вправами, володіння технікою фізичних вправ Демонструє техніку фізичних вправ дотримується техніки рухової дії у стандартних умовах
5	Резерв		